

TATAY SÁNDOR

KINIZSI PÁL

TATAY SÁNDOR

KINIZSI PÁL

REGÉNY

MADÁCH KÖNYVKIADÓ
BRATISLAVA, 1976

© Tatay Sándor, 1955

DELFIN KÖNYVEK

Szerkeszti

RÓNASZEGI MIKLÓS

CSOHÁNY KÁLMÁN rajzaival

NYOLCADIK KIADÁS

1.

JÓNÁS, A NAGY MEDVE

Állt az erdőben egy óriási tölgyfa. Éppen ott, ahol két magas hegyről csobogó, két kicsi patak összefutott. Azért nőtt talán éppen ilyen nagyra, mert két patak öntözte gyökerét. Három ember nem ölelhette át a törzsét, nem lehetett hozzá hasonlót találni fenn a nagy hegyekben sem; itt lenn pedig, ahol meglassúdott a patak vize, olyan volt a sudár gyertyánfák és karcsú nyírfák között, mintha az erdők atyja lett volna. Ágait messze kinyújtotta, és útjából eltakarodtak a kisebb fák. Tisztes távolságban csodálva körülállták, mint gyermekek a mesélő gyapót.

Ez a nagy tölgy volt Kinizsi Pál kedves fája. Mint ez a fa az erdőben, olyan hatalmas, erős volt a fiatal Pál a legények között. De éppen olyan magános is. Apjának malmában három legény helyett dolgozott, de ha nem volt örölnivaló, vagy ha elfogyott a víz a medencéből, mindjárt az erdőben termett kedvenc fájánál. Felkapaszkodott lombjai közé, és a legszélesebb ágon hanyatt dült. Tarkója alá tette kezét, és nézte az ágak között átkéklő eget. Nem olyan hely volt ez, ahol lustálkodni lehetett. Ha egy cseppet elszundít, tüstént lepottyan a földre. De Pál nem is lustálkodni jött ide, hanem hogy gondolatai szabadon szárnyalhassanak az erdő magányában. Gondolatban pedig bejárta a világot. Talpig vasba öltözött németekkel, kontyos törökökkel harcolt... Mindig az igazság oldalán, és mindig az igazság győzött. Ha számos csatában győz – így gondolta –, nagy hadvezér lesz, és teremt magának legyőzhetetlen sereget, melynek zászlójára ez lesz írva: Az igazságért! Mindenfelé hadba száll, ahol a hazugság és gonoszság gyűjt sereget. Mindenütt győz, és győzhetetlen serege lábhoz tett fegyverrel őrzi örökkön a békét és igazságot. A világ pedig boldog lesz akkor.

Ez járt eszében Pálnak azon a hajnalon is.

A malom közel volt az erdőhöz, és Pál kora tavasztól késő őszig kinn aludt a tornácon. E nagy napnak még alig közeledett a virradata. Az ezüstfényű telihold még korlátlan ura volt a tájnak, mikor Pál fájdalmas sírásra ébredt.

Az erdő hangjaihoz szokott füle tüstént megismerte, hogy kicsi őz sír az erdő mélyén. Az őz sírásánál nincs fájdalmasabb. Messziről éppen úgy

hangzik, mintha kisgyermek jajgatna. Még a vadász szíve is megesik rajta, ha sírni hall egy megsebzett őzet.

Pál gyorsan felpattant ágyáról, hevenyében ruhát kapott magára, és sietve indult arrafelé, ahonnan a sírást hallotta. Sűrű bokrok között tört előre, majd dús lombú fák alatt futott, hova csak itt-ott tűzött be a napsugár. Háromszor is átugrotta a kanyargó patakot, de a sírás mintha még messzebb-ről hallatszott volna. Egyszerre aztán megszűnt egészen.

A kedvenc fájához ment ekkor, felugrott rá, és végigdült a vastag ágon.

Jól kivilágosodott már, mikor kedves tervezetéseiben ismét az őzike sírása zavarta meg. És mintha most egészen közel hallatszott volna. Leugrott a fáról, s eliramodott a hang irányába. Alig futott száz lépést, amint két bokor ágait széthajtotta, egyszerre előtte volt az őzike. De nemcsak a kis őz, hanem egy hatalmas medve is.

Valaki tört vetett a nyírfásban, és a szegény őz belelépett. A félelmes medve pedig már fente a fogát, hogy a jó falatot elrabolja az orvvadász elől. Ha szabad lett volna az őz, nem érte volna el sohasem, de így védtelen állt előtte. A rettenetes állat nyalogatta szája szélét, éhes lehetett nagyon, mert Pál megjelenésére sem futott el.

Mit nekem egy fegyvertelen ember! – gondolta a medve, és két lábra ágaskodott, hogy előbb az emberrel végezzen. Mancsait széttárta, hogy halálosan összeszorítsa áldozatát. Mert mi kell egy ekkora medvének, hogy ártalmatlanná tegye az embert? Egy gyöngéd szorítás vagy egy legyintés; s összecsuklik az tüstént, azt sem mondja: nyikk!

Csakhogy ez a medve Kinizsi Pállal állt szemben. Pál maga ugrott a mackó kitárt karjaiba, fejét az álla alá feszítette, s mielőtt az összecsukhatta volna mancsait, akkorát szorított a derekán, hogy egyszerre elernyed minden tagja. Majd még egy barátságos ölelés, és a medve kiadta a lelkét. Amint Pál eleresztette, nagy huppanással esett a földre.

Az őzike egy pillanatra mozdulatlanul vált a különös esemény láttán. De amint Pál közeledett hozzá, ismét kétségbeesetten ugrándozni kezdett.

– No, nyughass, kis buta, még utóbb eltöröd a lábad. Ne félj tőlem! Ne félj, én nem bántalak. – így csitítgatta Pál, míg kiszabadította. Egy pillanatra karjaiba vette a remegő kis jószágot, megsimogatta, aztán útjára bocsátotta.

Mint a villám, úgy húzott el a boldog kis állat a bokrok alatt.

A medvét pedig, amely bizony volt vagy kétmázsás, vállára vette, és füttyörészve indult vele lefelé a patak mentén.

Ennek a pataknak a vize hajtotta Kinizsiék malmát. Kicsi patak volt, de fürge. Gyorsan megtöltötte a vízgyűjtő medencét. Ritkán maradt víz nélkül

az öreg molnár. Ahol az erdőből kifolyt a patak, ott volt a malom. Egy kiáltásnyira a falutól és még messzebb a magas dombra épült vártól.

A malomban Orsik néne volt az első, aki felkelt. Amint kivilágosodott, vékával a kezében kitepegett az udvarra a jó öregasszony. Egyetlen köhintésére sivalkodni kezdtek a kocák az ólban. Orsik néne előbb a tyúkokat eresztette ki, Ott tanyáztak a disznóól feletti kis padláson. Jó hely volt ez, mert itt a róka nem fért hozzájuk. Pedig sok róka volt erre az erdőszélen. A kacsáknak, libáknak meg éppen az ól alá vájtak szállást, körös-körül jól kikövezték, hogy görény oda be ne hatolhasson.

Ha tolvaj vadállat próbált ehhez a kis erődítményhez közelíteni, a disznók tüstént elkezdtek rőfögni, a libák gágogtak, a kacsák hápogtak, a tyúkok kotkodácsoltak s a kakas kukorékolt. A kutya erre ugatva rohant elő, és lett olyan ribillió, hogy a hegyek havas koronájáig meg sem állt a betyár ragadozó, ha ugyan el nem kapta a gyors lábú házőrző.

Orsik néne amint kinyitotta a tyúkól ajtaját, mint a fergeteg repült ki egyszerre a sok tyúk, csirke. Egyik-másik egyenest a kosarára szállt, és már szemezte is onnan az árpát.

– Hess, te szemtelen! – kiáltotta, és lesöpörte a tolakodókat. Előbb még a kacsákat is kiengedte meg a libákat, csak azután szórta szét közöttük a szemet. – Pizse, pizse, pizse! Buri, buri! Lili, lili! – Így kínálta őket, de nem is kellett azokat kínálni. Ettek, csípték egymást a jóféle eleségért. A kocákat is megetette, aztán a tornáchoz ment.

– Hé, legények! – kiáltott. – Palkó! Bujkó! Nem keltek fel tüstént! Hiszen mindjárt a hasatokra süt a nap.

– Ááááá! – Olyanféle ásítás hallatszott, amit csacsibögésnek is vélhetett volna valaki. De úgy, mintha pince mélyéről hallatszanék. Mert Bujkó hajnalban, mikor a madarak csicseregni kezdtek, dühösen bedugta fejét a párna alá. Így aztán a legyek sem csípték. Azt a rövid időt, ami még hátra volt Orsik néne ébresztő kiáltásáig, édes álomban töltötte. – A világ legaranyosabb asszonya lenne ez az Orsik néne – gondolta –, csak ne kiáltana minden reggel akkorát, hogy a párna alatt is harsog.

– No, mi lesz, mi lesz, legények?

Erre már felrepült a vánkös. Kócos, lompos fej jelent meg a tornácon. Olyan kócos volt, hogy csirizes tenyérrel sem lehetett volna jobban összekeverni a haját. Meg aztán szalmatörökkel is tele lett, mivelhogy a párna alatt pusztá szalma volt.

– Itt csak egy legény van – kiáltott –, de az aztán a legjavából!

– Hát Palkó hol van már megint? – sírt-rítt Orsik néne. – Jaj, ez a legény! Tönkretesz az örökös aggodás érte.

Bujkó leballagott a lépcsőn, és ismét nagyot ásított.

– Áááá, hol járna? Biztosan kóborol megint az erdőben. Egész éjszakákat átvirraszt. Pedig jaj de jó dolog aludni, és úgyis olyan rövid az éjszaka.

– Neked rövid? Hiszen a tyúkokkal fekszel le.

– Hej Orsik néne, az én szép hazámban a magas felvidéken ilyenkor még javában alhatom. Ott háromszor is kukorékol a kakas, mire a nap felcammog a nagy hegyek tetejére. Itt meg csak „kukkurikkikukuku”, aztán már süti is szegény Bujkó hasikáját.

Mivel könnyű szél kezdett lengedezni, Orsik néne hamar a kamrába ment, és babot hozott onnan. Egyik vékából a másikba öntözte nagy csörgéssel, a szél pedig elkapta belőle a szemetet, behintette vele a földet és Bujkó lábát is.

De Bujkó nem törődött vele, csak mesélt hazájáról, ahonnan el kellett menekülnie a garázdálkodó főurak elől. Mert olyanok voltak azok ott, mint valóságos kiskirályok. Nem volt ott maradása a szegény legénynek, ha nem akart rablók seregébe állni.

– Jól van, jól, csak hallgass már, te lusták királya!

– Lusták királya? – kapott a szón Bujkó. – Az nem vagyok. De a király lustája még lehetek. Tudja, Orsik néne, milyen nagyúri foglalkozás az? Nem kell ott mást tenni, csak aludni, aludni, aztán minden jóval etetik a lustát, és a királyi palota legszebb szobájában helyezik el.

– Éppen téged visznek a királyi palotába, te liszteszsák! – És tüstént rá is csapott Orsik néne barátságosan a hátára. – Hiszen csak úgy füstölsz a lisztől. No, gyerünk, gyerünk hamar munkára. Mindjárt itt lesznek a várúr gabonájával.

Elkullogott Bujkó a malombejáró felé, de bizony duzzogva.

– Eredj, Bujkó! Siess, Bujkó! Mindig csak ezt hallom. Megharagszom egyszer, aztán visszamegyek az én szép hazámba. Hallottam hírét, hogy Mátyás király leverte már a garázdálkodó urakat! – No, de ez csak szószaporítás volt. Itt nem hagyta volna a világeért sem az öreg malmot és főképp kisebbik gazdáját: Kinizsi Pált.

Alighogy Bujkó eltakarodott, Orsik néne mély, félelmes brummogást hallott a háta mögött

– Brumm-brumm!

Rémülten fordult meg. Hát ott állt Pál az óriási medvével. A kosár tüstént kiesett Orsik néne kezéből, és sikoltva kapott szívéhez.

– Jaj, így megijeszteni jó öreg dajkádát!

Pál nagyot kacagott. Olyan hatalmasat, csak úgy visszhangzott az erdő. De amilyen erős volt, amilyen jókedvű, olyan jó szíve is volt. Ledobta a medvét, és az öregasszonyhoz hajolt.

– No, ne haragudjék, Orsik néne! Máskor medve helyett kis madarat hozok magának vagy földi szedret kosárkában.

Pál nagy nevetésére Bujkó is előjött megint, és meglátva a rettenetes állatot, összezsapta a kezét.

– Tyű, milyen hatalmas medvét hoztál, Palkó gazdám! Hiszen ez Jónás, a pásztorok réme... Hogy tudtál ezzel megbirkózni? – Odalépett, és kicsit reszkető kézzel bár, de megsimogatta a medve szőrét. Pál ebben a pillanatban csizmája orrával megmozdította az állatot, és még brummogott is. No, erre Bujkó úgy megijedt, hogy azon minutumban felszaladt a tyúkok létrájára. De ott elszégyellte magát, és lassan, óvatosan megint lemerészkedett.

– Ugye, nem élsz, mackó? Csak tréfálsz, ugye? Nem volna szép tőled, ha élnél, és rémisztgetnéd szegény Bujkót.

Mikor aztán látta, hogy a medve valóban nem mozdul, könyörögni kezdett Pálnak:

– Add nekem, Palkó gazdám, ezt a medvét. Ugye, nekem adod? Jaj de szép piros nyelve van!

– Minek ez neked, Bujkó?

– Jó puha derékaljat csinálók a bőréből. Jaj de jókat tudnék rajta aludni!

– No, jól van, a tiéd lehet! – hagyta rá Pál. – Csak vidd és nyúzd meg.

Vitte volna szegény Bujkó, csakhogy meg sem tudta mozdítani. Végül is Pálnak kellett megfogni és, bevinni a fészerbe, ahol este majd megnyúzhatják. Bujkó csak a farkát fogta, és mivel bolondos kedvű legény volt, maga költötte nótát mondott hozzá:

*Nincs olyan nagy döglött medve,
melytől Bujkó megijedne.
Lehúzom a bundácskádat,
vetek vele puha ágyat.
Ugye, mackó,
nem haragszó?*

A lábánál fogva felhúzták a gerendára két erős kötél, aztán otthagyták. Bujkó ment a malomba, hogy megkenegesse zsírral a tengelyeket, mire a munka megkezdődik.

Pál pedig még visszalopózott egy időre Orsik nénéhez, aki ölében a kosárral válogatta a babot, és csendesen sírdogált.

– Ejnye, no, Orsik néne, miért sír? Csak nem bántottam meg azzal a medvével?

– Nem tudsz te engem megbántani, édes gyermekem; Csak éppen eszembe jutott, hogy ma hús esztendeje törtek ránk azok az átkozott törökök.

– Mesélje el, Orsik néne, hogyan volt! – kérlete Pál.

– Ej, te nagy gyerek, hányszor hallottad már.

– Csak még most az egyszer, Orsik néne... Szóval éjszaka volt...

– Hát igen – sóhajtott az öregasszony –, éjszaka volt és olyan sötét, hogy vágni lehetett. Jó apád nem volt itthon. A hegyeken túlra ment gyógyító füvecskéért, mert igen beteg voltál. Anyád, én és nénécskéd virrasztottunk az ágyad mellett. A mécs már kialudt, de azért mi csak ültünk a sötétben. Egyszerre csak vörös fény áradt be az ablakon. Kiszaladtunk az udvarra. Hát a falu már akkor széltében égett. Sikongást, jajveszékelést hallottunk és lópaták dobogását. A dobogás aztán egyre közeledett. Kezük-

ben fáklyákkal török szpáhik jelentek meg ott, ahol az út a dombra ér... Mi hanyatt-homlok menekültünk a szobába.

– Lettem volna csak nagyobb, Orsik néne, levágtam volna mind a gaz pogányát.

– De olyan kicsi voltál, lelkecském, hogy a tenyeremre kaphattalak... úgy jöttek ránk, mint az áradat. Ijedtünkben elfelejtettük bezárni az ajtót, mégis úgy döntöttek ránk. Jó anyád, nénécskéd a kezükbe került. Én veled az utolsó pillanatban kimenekültem az ablakon. Be az erdőbe! Könnyebben mozogtam még akkor. Nem is tudom, mi adott annyi erőt, ügyességet, hogy fel tudtam kapaszkodni veled arra a nagy tölgyfára. Tudod arra, amelyik a két patak összefolyásánál áll. Ott vártuk be a reggelt. A vadaktól való féltében nem mertem leszállni veled, míg ki nem világosodott egészen. Apád kiabálására jöttünk elő. Édesanyádat akkor már megtalálták holtan az út mentén. Nénécskédet pedig, aki olyan szép volt, mint amilyen erős vagy te, nem láttuk soha többé.

Egy darabig mindketten hallgattak, aztán Orsik néne szólt megint:

– Ha egyszer katona leszel, fiam, és törökkel állsz szemben, ne feledd, amit meséltem!

Nem vették észre, hogy az öreg Kinizsi a tornácról hallgatta a mesét közepétől fogva. Most lejött döngő léptekkel.

– Hijnye, öreg bujtogató, hát még te is szítod a harci kedvet ebben a legényben? Hisz úgyis mindig a harc jár az eszében. Megtartottam neki a szép malmot. Szereztem volna neki takaros menyecskét. Mert bizony elkelne a fiatalasszony a háznál. De ennek sem malom, sem menyecske, csak a kard meg a paripa jár az eszében...

Az öreg molnár szigorú tekintélyt tartott a házban, de azért Pál most megkísérelt ellentmondani:

– Jó apám is vitézkedett valaha. Híres nagy Hunyadi János oldalán aprította a törököt, jobban sem kellett.

– Az más, fiam – szólt az öreg bajuszát pödörve. – Feleségem, lányom elrabolták tőlem, nem nyughattam, míg százszoros bosszút nem álltam.

– Hát nekem hogyan legyen nyugodalmam, apám, mikor én úgy érzem, minden meggyilkolt asszony édesanyám, minden elrabolt lány testvérhúgom. Egy életem, egy halálom. Nincs nyugtom, míg kardom össze nem mérem a törökkel.

Orsik néne megint sírva fakadt ezekre a kemény szavakra.

– Milyen szépen beszél a lelkem – zokogta. De maga Kinizsi is elérzékenyült. Könnyek kíváncoztak a szemébe az egykori kemény katonának. Ezen aztán el is röstelkedett.

– No, jól van, de ebből nem élünk meg. Mindjárt itt lesz az a maskara Titusz vitéz az uraság gabonájával, s addig még a szegényekét meg kell örölnünk. Lám, megtelt az éjjel a vízgyűjtő... Rajta, Pál, Bujkó, munkára! Munkára!

Azzal a zsiliphez ment. A kis tavacskán, melybe a vizet gyűjtötték az őrléshez, akkor csillantak meg az első napsugarak, és fénylő szárnyú bogarak reppentek fel a tükréről. Az öreg molnár még bekiáltott a malomba:

– Hé, Bujkó, végeztél a zsírozással?

– Készen vagyok, kedves gazdám – kiáltott a legény –, indulhatunk!

A molnár felhúzta a zsilipet, a víz sebesen indult meg a mohától zöldellő vályúban, és nagy, tündöklő ívben ömlött a lapátos kerékre. A kerék pedig, mint valami álmából ébresztett nagy, lusta állat, morogva, kelletlenül megindult; Persze a reggeli mosdástól aztán egyre jobban felfrissült. Mire az öreg molnár otthagya a zsilipet, már vidáman forgott.

Vele együtt életre kelt az egész malom. Búgott, dohogott, szinte mozgott belé a ház. A kőből faragott hatalmas kerekek zúzták-törték a rozstot, a zsákokba pedig ömlött a simára örölt liszt, hogy a szegény asszonyok süthessenek kenyeret, és a szegény embereknek legyen mit vinni tarisznyájukban, ha dolgozni mennek az erdőbe-mezőre...

Fontos mesterség a molnármesterség. Talán a legfontosabb a világon, mert a kenyeret adja a dolgozó ember kezébe. Büszke is volt erre az öreg Kinizsi. Mikor két feltöltés között kiült a tornácra, és mögötte vidáman zakatolt a malom, nem cserélt volna magával a királlyal sem.

Csak az búsította, hogy ez a Palkó semmi kedvet sem érez hozzá. De hát mit lehet tenni, ha csak a ló, a fegyver kell neki. No meg a mesék Hunyadi János hőstetteiről.

Még le sem fogyott a szegények gabonája, az úton már feltűnt a szekérsor. Parasztok hozták most is a gabonát, de most nem a saját jószántukból. Mellettük jött Titusz vitéz, hol a kardját villogtatta, hol korbácsát lobogtatta.

A parasztok rá sem néztek. Nem is szóltak hozzá, csak a tehenekhez:

– Hű-hó... nee!

Lassan, kelletlenül mozogtak a parasztok, még lassabban az igavonó állatok. Már ott voltak a malom udvarában, még mindig csak jobbra-balra tekingetett ember is, állat is. Mintha azt néznék, merre lehet egérutat nyerni.

– Na, gyerünk, gyerünk, ebadta hitvány parasztjai! – kiabált Titusz, a vár katonája. – Fegyverrel kell kényszeríteni őket, hogy beadják a dézsmát.

– Majd a molnár felé fordult, aki éppen ballagott lefelé a tornácról. – Hé, molnár, készen van-e, amit tegnap idehoztunk?

– Készen is, meg nem is – felelt kimért hangon az öreg –, ahun van a hombárban a liszt, de van még gabona is a zsákokban.

– Persze, persze – pattogott a hetyke, piperkőc katona –, ti a parasztok csip-csup gabonáját őrlitek, mikor még az uraságé sincs készen.

– Azoknak is kell kenyér – szólt most Pál, aki előjött a nagy hangra a malomból.

– Bizony – erősítette a legelső paraszt –, hiszen úgyis mindent a várba hordunk. Semmi sem maradt otthon a családnak.

– Nem féltetek benneteket – förmedt rá Titusz a szekeresre –, a bőrötök alá is eldugjátok. No, gyerünk, gyerünk!

Azzal korbácsa hatalmasat csattant a paraszt hátán. A szegény öreg feljajdult bele.

Bujkó mindjárt gondolta, hogy ebből baj lesz, és megragadta Pál ingét.

– Ne bánts, gazdám... maradj nyugton!

De Pált nem lehetett visszatartani. Az amúgy is fesledező ruhadarab Bujkó kezében maradt, és Pál odarontott a cifra legényhez.

– Mit gondolsz! Állat a paraszt, hogy korbáccsal ütöd? – Azzal, még mielőtt kardjához nyúlhatott volna, megragadta a kegyetlenkedőt, és a magasba emelte. – Csapj rá, öreg, az ostorral – kiáltott a parasztnak.

– Jaj, lelke Palkóm, ereszd el! – jajgatott Orsik néne. De az öreg molnár is megijedt fia merészségétől.

– Tedd le, fiam, az uraság ilyesmiben nem ismer tréfát. Baj lesz ebből.

De a parasztot nem kellett sokat biztatni.

– Én biz rácsapok, ha addig élek is. – És már suhant is az ostor. Egymás után hármat vágott a cifra dolmányra. Pál meg csak biztatta:

– No még egyet! No még egyet!

Szégyen ide vagy oda, a nagy vitéz könyörgésre fogta a dolgot, keservesen jajgatott. Végre eleresztette a vasmarok. Akkor aztán nyakában a lába, futott, mint a nyúl. Az útról azért még visszakiáltott:

– Megállj, Kinizsi Pál, ezért meglakolsz! Lázadás volt ez az uraság ellen. Tudod, mi jár ezért? Karóba húznak, felnyársalnak, mint az erdélyi lázadókat.

Mondott az még többet is futtában, de tovább nem lehetett érteni, mert lába fürgébb volt, mint a nyelve. Mikor eltűnt a domb mögött, pillanatnyi némaság ült az udvarra. Mert hiszen mindenki tudta, hogy nem tréfadolog ez.

– Mi lesz velünk? – kezdte megint a hangos sírást Orsik néne.

– Mi lesz velem? – rémült meg egyszerre a paraszt. Mert sokat meséltek még ebben az időben azokról, akiknek Erdélyben nehéz volt az iga, és sor-suk a kihegyezett karó meg az akasztófa lett.

– Ne félj, öreg – vigasztalta Pál –, lerakjuk a szekeredet, aztán mehetsz. Nem tudja már a vitéz, ki csapott rá a sok szekeres közül. Különben is elveszem én .a kedvét a bosszúállástól... No, Bujkó, szaladj a padra, aztán egy-kettő végezzünk.

A pad amolyan féltető alá vett emeletféle volt, ahonnan a gabonát a garatba öntötték. Bujkó felszaladt oda a döngő lépcsőn, Pál pedig szedte a tele zsákokat a kocsiról, mintha kis zacskók lettek volna, és szórta fel egymás után a padra. Szegény Bujkó alig bírta kapkodni.

– Ne olyan gyorsan, Palkó gazdám – kiáltott végre –, hisz megszakadok a munkában! – De csak szórta fütyölve-dalolva. Nem telt bele fél óra, üres volt az összes szekér. Akinek volt itt valami liszttecskéje, az a szekereére tette, aztán megindultak a lomha tehének, ökrök és szekereiken a szomorú parasztok.

2.

KIRÁLY ÉS MOLNÁRLEGÉNY

Amint a parasztok lisztjével végeztek, megállították egy kis időre a mal-mot, míg felkészítették az uraságét. De az öreg Kinizsi, amint lezárta a zsilipet, és megállt a malom, még mindig úgy érezte, mozog a föld a lába alatt. „Ejnye no, hát mi ez? Földrengés?... Nem, nem, biztosan lovascsapat közeledik.” Éppen mondani akarta, de Bujkó megelőzte. Lelkendezve kiabált a padlásról:

– Nicsak, lovasok vágatnak a réten át. Hú, mennyien vannak, egész se-reg!

– Hadd lássam! – Pál is felkapaszzkodott a lépcsőn, és látta valóban. Egyre többen vágattak ki az erdőből, és lovaik lassítottak a réten.

– Vadászok lehetnek ezek – kiáltott most meg ő. – Apám, Orsik néne, nézzék csak a tornácról! Előjöttek már a solymárok is. Ebek egész falkára való. Valami nagy urak lehetnek azok ott a táncoló lovakon. Köztük egy asszonyszemély is hófehér paripán. Talán maga a király ez és fényes kísé-rete.

– Hogy volna a király – okoskodott Bujkó –, hiszen akkor látnánk csillogni a koronát a fején.

– Ostoba vagy, hát azt hiszed, a király mindig a fején hordja a koronáját? Lesodorná az ág az erdei vágatásban.

– Én ha király lennék, le nem venném a fejemről! – erősködött Bujkó. – Még éjszaka is benne aludnék,

No de ekkor már megjelent a dombon néhány csaholó kutya, azután gyors lovasok, élükön Mátyás király fővadásza lobogó, zöld köntösben.

A lovasok egyenesen a malom felé tartottak, s meg sem álltak, csak bent az udvarban, éppen a tornác előtt. Bujkó és Pál hanyatt-homlok rohant elébük. Előjött Orsik néne is, kezét törülgette. A fővadász, amint sikerült lecsillapítania táncoló lovát, hangosan szólt, mintha nagy tömegnek hirdetne valamit:

– Molnár, nagy ünneped lesz ma. Mátyás király és kísérete hozzád tér be egy kupa italra.

– Mátyás király? – ámuldoztak valamennyien. Orsik néne kétségbeesetten szaladt el, hogy valami szép ivóedényt keressen elő.

Aztán már rengett is megint a föld a lovak patái alatt, és a másik pillanatban bevágatott Mátyás király. Jobbján nagy bajuszú öreg vitéz, balján hófehér lovon ragyogó szép lányka. Mögöttük nagy urak, vadászok serege. Íjászok, felhajtók, ebtartók, leghátul a solymárok, kik T alakú hosszú boton tartották ragadozó madarukat.

– Jó reggelt, molnár – köszönt a király. – Jár-e a garat?

– Köszönöm, uram, a királynak, és köszönöm a népnek! – felelt az öreg Kinizsi.

– No, vezérem, Magyar Balázs – szólt most Mátyás az öreg vitézhez –, mit gondolsz, mit ért-ezen a molnár?

– Ej, felséges uram, öreg vagyok én már a találós kérdésekhez. De itt van a lányom, az szeret ilyesmivel játszódni. Különben is ő az én jobbik eszem.

Mátyás erre a fehér lovon ülő lánykához fordult:

– No, Jolánka, ha olyan okos vagy, mint amilyen szép, akkor biztosan kitalálsz.

Jolánka valóban igen szép volt. A vadászatban kipirult, szemébe könnyet csalt a reggeli szél, s most százszorosan csillogott. Kicsit gondolkodott, aztán csengő hangon felelt:

– A királynak azt köszöni, hogy örködik a népe békés munkája felett, a népnek meg, hogy verejtékezve dolgozik a kenyérért.

– Így van, felséges uram, mert ha nem így volna, az én garatomban bizony csak a szellő járna.

Tetszett ez a beszéd Mátyás királynak. Még a mogorva Magyar Balázs is elmosolyodott rajta. De Jolánka mögül akkor előlépett egy kikericsszínű ruhába öltözött férfi. Drágakövekkel volt ékesítve még itt a vadászaton is, de az arca majdnem olyan sápadt volt, mint a ruhája, és a süvege alól sűrű hullámokban vörös haj omlott ki. Az öreg Kinizsi mellé ugratott, majdnem földöntötte nyugtalan paripájával. Kihajolt a nyeregből, és a molnár feje tetejére nézett.

– Hogy merészelsz, paraszt, ilyen hetykén és ravaszul felelni a királynak? – Nyilván érdemeket akart ezzel szerezni a király előtt, de Mátyás nem örült a fogadatlan prókátornak.

– Nem úgy van az, zsoldosvezérem, Holubán. Bölcsen, okosan felelt a molnár. Megérdemelte, hogy udvarába térjünk.

Aztán, míg Holubán szégyenülten eloldalgott, megint az öreghez fordult:

– Hát, molnár, ez a lányka együtt vágtatott hajnal óta a férfinéppel, nem csoda, ha megszomjazott. Adnál neki egy kupa vizet?

De az öreg molnárnak nem jutott ideje a feleletre, mert Orsik néne már ott állt mögötte, kezében szép, régi serleget tartott.

– Itt van, felséges uram – mondta –, csak méltó tálcánk nincs, amire ráhelyezzem, szegény emberek vagyunk.

De erre odaugrott Pál, felkapott a földről egy óriási malomkövet, és tenyerén az öregasszony elé nyújtotta.

– Dehogy nincsen, néne. Van bizony tálcánk, örökebb, mint az arany... Ide azt a serleget!

Ámulat moraja futott végig az egész tömegben.

– Tyű, az árgyélusát! Ez aztán a legény! – kiáltott a király térdére csapva. Magyar Balázs is hajtogatta a fejét.

– Ebugatta-teringette, öreg katona vagyok, de ilyen erejű fickót még nem láttam soha!

Pál a malomkövet a serleggel együtt könnyedén odavitte Jolánkához, és felnyújtotta neki. A leány annyira elámult, hogy egy-két pillanatra mozdulni sem tudott.

– No, lányom, igyál – biztatta az apja. – Ilyen vendégségben úgysem volt még részed.

Erre aztán felemelte a serleget, és jóízűen ivott belőle, de fél szemével mindvégig a daliás legényt nézte.

– Köszönöm – mondta végre –, köszönöm, jó vitéz. – És most már mosolygott, mert Pálnak amilyen nagy volt az ereje, olyan szelíd és kedves volt a tekintete.

– Szívesen, máskor is, de ne nevezz engemet vitéznek. Szegény molnárlegény vagyok ép csak. – Azzal visszalépett, és a malomkövet ledobta oda, ahonnan felvette. Akkorát zuhant, csak úgy rengett a föld. A lélegzetét is visszafojtva bámuló tömeg most egyszerre nagy ujjongásba kezdett. Hurráztak, éljeneztek. Jó ideig nem csitult el a zaj. És ezalatt Pál és Jolánka nem vették le a tekintetüket egymásról... No de ezt megsokallta a sárga ruhás vitéz, aki úgy látszik, maga volt az irigység. Ismét előrelovagolt. Most nemcsak azt látta Pál, hogy sárga az arca, hanem azt is, hogy hatalmas a termete. Mellette eltörpültek mind az urak, vitézek. Egy aranyat vett elő tarsolyából, és Pál elé dobta.

– Fogjad, paraszt!

Pál azonban még csak utána sem tekintett a guruló pénznek. Az arcát pír öntötte el, és Bujkó megrémült, hogy megint valami hirtelen tette ragadtatja magát. Már indult is, hogy a lelkére beszéljen. De Pál csak ennyit mondott:

– Nem az úr kérte a vizet, nem is az úrnak adtam. Nem is pénzért adtam.

Erre a sápadt embernek is valamicske vér szökött az arcába.

– Nem tudod, kivel beszélsz, paraszt! – kiáltott dühében. – Holubán vagyok, a király zsoldosvezére. – Lovaglóostorát kezdte leoldozni, de akkor megszólalt a király:

– A vizet én kértem, legény, köszönetet is én mondok érte. Itt a kezem. – Kezet nyújtott Pálnak, az bátran fogta meg a feléje nyújtott jobbot. – Ha egyszer aztán te jársz szomjasan Budán – folytatta a király –, keress fel udvaromban. Szívesen látlak viszonzásképpen egy ital borra.

Ennél szebb köszönetet bizony nem kaphatott volna az egyszerű molnárlegény.

– Felsőleges uram! – Csak ennyit tudott mondani. A király már fordította is lovát.

– Minden jókat, öreg molnár. Köszönöm neked is a vendéglátást – szólt még a ház gazdájához, aztán már vágatott is. Követte egész kísérete. Az ott maradtak sokáig szótlánul néztek utána, míg a porfelhő is elszállt az útról, s ráereszkedett az erdőre, mely a lovasokat elnyelte. Pál felmászott még a kút mellett álló nagy fa tetejébe, hogy minél tovább láthassa őket. Mikor aztán már semmit nem látott, és a távoli zaj is elült, gyorsan leereszkedett.

– Édesapám! – kiáltott a tornácon álló öregnek. – Édesapám, én tüstént indulok Budára.

– Nono, ráérsz, fiam – nyugtatta az apja –, nem szentírás ám, amit az urak ígérnek.

De Pálnak már égett a föld a lába alatt. Nem tudott volna egyetlen éjszakát átaludni a malomban.

– Apám, Mátyás király megtartja a szavát. És ha megiszik velem egy kupa bort, a bor mellett meg is hallgatja panaszomat. Elmondom neki, mennyit szenved itt a nép. Elmondom a sok panaszt, amit hallok. Elmondom, ami kegyetlenkedés hírére hallom a várból.

Nemigen hitt abban az öreg Kinizsi, hogy fiával leül a király poharazni, de azt az egyet biztosan tudta, hogy az uraság nem hagyja bosszulatlanul, amit adószedőjével elkövettek. Ezt azonban nem mondta neki, mert menekülni aztán biztosan nem menekült volna Kinizsi Pál.

– Hát menj csak, fiam, látom, úgyszincs itt maradásod. Próbáld szerencsét a király udvarában. Erős legény vagy, okos legény vagy, ha becsülettel megállod a helyed, válhat belőled ott is derék ember. – Azzal befordult a malomba, mert attól félt, könnycseppet lát csillogni fia a szemében. Pedig olyant aztán nem látott még életében, hogy Hunyadi János vitéze elpityeredjen.

No de az öreg Orsik néne nem takarékoskodott a könnyeivel.

– Jaj, jaj, édes galambom, dehogy mész, dehogy mész világgá! Mi lesz velem, ha te elhagysz bennünket?

– Visszajövök még, Orsik néne – vigasztalta Pál. – Visszajövök, aztán lehet, hogy egyszer magammal viszem.

– Legalább csak azt várd meg, amíg egy kis pogácsát sütök. Nem lehet csak úgy kutyafuttában indulni ilyen rettenetes nagy útra.

Beszaladt a házba, felöltötte úti ruháját, jobbik csizmáját. Megélesítette kését, egyetlen fegyverét. A ládából előszedte a legszükségesebb holmikat. Kített egy szivárványszínű kövecset, ami nővérkéje gyermeki játékból maradt. Egy láncra fűzött régi érmét, amit édesanyja takargatott valamikor. Aztán oda-odasandított arra a boklós-rojtos szép bőrtarisznyára, ami a mesztergerendán függött. Odasandított sokszor, de nem merte apjától elkérni. Egyszerre csak aztán, mintha kitalálta volna gondolatát az öreg, bejött a szobába, és szóltanul leakasztotta a tarisznyát, s fia elé tette.

– Nekem adja, édesapám?

– Neked, fiam, viseld egészséggel, sok csatát látott ez a tarisznya. Messze vidékre elkísért. Nézd, ezt a rést itt török ütötte rajta, az életével fizetett érte.

– Látsz még csatát, öreg tarsoly – kiáltott Pál boldogan. – Látsz még törököt! – Azzal belegyömöszölte a holmit. Orsik néne füstölt húst, szalonát hozott egy fehér ruhában. Belefért még az is a tarisznyába, egy jókora cipő is. Vállára kapta Kinizsi Pál, megölelte apját, megölelte a síró-rívó Orsik nénit. Aztán indult, hogy a malomban még Bujkótól búcsút vegyen, de a legény abban a pillanatban befutott.

– Vigyél engem is magaddal, kedves Pál gazdám! – könyörgött.

– Vinnélek is szívesen – mondta Pál, mert szerette nagyon ezt a hűséges legényt –, de látod, nem lehet. Mi lesz jó apámmal, ha mindketten itt hagyjuk? Sok a munka. Légy segítségére, Bujkó, dolgozz helyettem is. Légy benne biztos, hogy egyszer meghálálom hűségedet.

Bujkó hát maradt, de bizony szomorúan. A tornácra kikísérték. Pál itt megölelte mindhármukat, és sietve elindult. Köpenyébe már a lépcsőn bekapott a szél.

Ám ebben a pillanatban egy csapat gyalogoskatona fordult be a kapun. Élükön jött Titusz. Mikor meglátta Pált, gúnyos hangon kiáltott:

– Nézzétek, szökni akar előlem! Erről ugyan elkéstél, Kinizsi Pál! Fogjátok el tüstént, és vezessük a várpincébe!

A legények körülfogták előreszegezett dárdákkal, de Pál felkapta azt a malomkövet, amelyet az imént tálcának használt, és meglóbálta a kezében.

– Megálljatok – kiáltott –, aki közelebb jön, összelapítom ezzel a kövel!

Ilyen erő láttán elámultak a várbeli vitézek. Egy pillanatra mintha köv meredtek volna, aztán uccu neki, futásnak eredt valamennyi. Mivel Pál ekkor már a kapu közelében állt, nem mentek arra, hanem a zsilip keskeny hídján tolongtak keresztül. Pál a nagy malomkövet a hídlás mellett belehajította a vízgyűjtőbe. Erre olyan óriási sugárban szökkent fel a víz, hogy a vitézek eláztak valamennyien, mintha meghemperegtek volna a patakban.

Titusz is jónak látta utat váltani, de az utolsó pillanatban Pál nyakon csípte.

– Gyere csak, legény, míg azok futnak, téged repülni tanítalak. – Azzal meglóbálta a levegőben, hogy a medencébe dobja, de Bujkó lelkesen leszaladt a tornácról.

– Ide dobd, Palkó gazdám, ide a hombárba!

A malomajtóban féltető alatt öles ládában állt a várúr frissen örölt lisztje. Bujkó felnyitotta az óriás láda tetejét, Pál pedig vagy öt lépésről belehajította a nagy vitézt

– No, így kell hát repülni – mondta, aztán füttyölve megindult. Mikor pedig kiért a széles útra, már énekelt is:

*Kis madárka, szállj felettem,
hogy utamat ne tévesszem.
Vezess, vezess fel Budára,
Mátyás király udvarába.
Csizmámat ha sár marasztja,
köpenyem ha szél dagasztja,
szállj felettem, meg ne állj!
Utamat hegy-völgy ha állja,
vidám kedvem kap szárnyára,
nincs előttem akadály...
Kis madárka, szállj felettem,
hogy utamat ne tévesszem.
Vezess, vezess fel Budára,
Mátyás király udvarába...*

Titusz mozdulni sem mert a ládában, amíg hallani lehetett Pál hangját. Mikor aztán eltűnt a hajlatban, és elvitte nótájának utolsó foszlányát is a szél, Bujkó ismét a ládához ment, és felnyitotta a tetejét.

– No, gyere, rózsám, gyere a napocskára, eleget fürödtél már. – Előci-bálta Tituszt, aki olyan fehér volt a lisztől, mint a hóember. Még a bajusza is mintha megőszült volna.

Éppen néhány parasztszekér érkezett a malomba, mikor a hófehér katoná elbújta ládából. No, lett olyan hahota, csak úgy hangzott az erdő. Titusz pedig olyan átkozódásba fogott, hogy annak nem volt se vége, se hossza. Prüszkölt, mert az orra, szája tele lett liszttel. Előbb a korbácsot kereste, hogy a parasztkon töltse ki bosszúját, de aztán maga jött rá, hogy milyen nevetséges figura lehet így fehéren, korbáccsal a kezében. Az átázott legények is visszabátorkodtak, s most már másik oldalról is verte a kacagás, mint a nyílzápor. Jobbnak látta hát, ha kereket old. Sebesen ment, de nem a vár felé, hanem egyenesen a széles erdőnek.

3.

PÁSZTORTÚZ

Mátyás király korában lassú volt még az utazás. Akkor ha valaki – mondjuk – Erdély belsejéből Budára utazott, bizony meg kellett ismerkednie az országgal, ha akart, ha nem. Az erdőkkel, a mezőkkel, poros-sáros utakkal, az idő viszontagságaival, s legfőképp az emberek bújával-bajával. Mert falu falunak, ház háznak, ember embernek adta tovább az utast. Ahogyan fogyott az útja, ahogyan ürült a tarisznyája, úgy telt a szíve gonddal, keserűséggel. Néha – igen ritkán – örömmel is. Fele útját sem tette meg Pál, már annyit látott-hallott, hogy a maga gondjáról meg is feledkezett. A nyelvén beszélő népet egyetlen nagy családnak érezte, az öregeket szüléinek, a gyerekeket öcséinek.

Hol török dúlásról panaszkodtak, hol az urak kegyetlenkedéséről. Hol árvízről, hol aszályról. Volt vidék, ahol a ragály tizedelte a népet. De hallott azért jó híreket is. Hogy Mátyás király leverte a felvidéki kiskirályokat, akik pedig a legkegyetlenebbül pusztították, kínozták a föld népét. Hallotta, hogy egyre inkább megfékezi az önkényeskedőket, hogy erős, félelmes

sereget szervezett, mit Fekete Seregnek neveznek. Császár, szultán rettegi hírét.

Egy helyen, de csak egyetlenegy helyen, még nagy hahotával is találkozott a szomorú országban.

Éjszaka volt. Egy erdőből ért ki éppen. Alig egy kurjantásnyira az erdő szélétől pásztor tűz égett. Körülötte subás, nagy botos pásztorok. Úgy nevettek, csak úgy hajladoztak bele. De olyan jóízűen nevettek, hogy Pál is elmosolyodott. Pedig egy szót sem hallott még abból, amit ott meséltek. Aztán, mivel a fáradt embert nemcsak a hús forrás üdíti, hanem a jókedv is, úgy indult feléjük Pál, mintha csobogó forrást talált volna a mezőn.

Azok észre sem vették, hogy közeledik feléjük valaki, olyan vígan voltak. Pál eljutott egy széles törzsű nyárfáig, melytől már csak húszlépésnyire lehetett a pásztor tűz. Innen jól látta, hogy a guggoló pásztorok egy fiatal kondást vesznek körül, aki messziről jöhetett, mert tele volt mesével. Éppen akkor kezdett egybe, mikor Pál a nyárfához ért. Mivel pedig ez a mese éppen Mátyás királyról szólt, Pál nem mozdult, nehogy megzavarja a beszélőt.

– Akkor már a csordát otthagytuk Budán, és visszafelé ballagtunk, mikor ezt a mesét hallottam a debreceniektől – kezdte a legény. – Szóval, mint az előbb mondtam, a moldvai vajdán nagy győzelmet aratott a király. Tartottak is hazatérőben Kolozsvárott hatalmas lakomát. Olyat, hogy jobban elpilledt tőle a sereg, mint a csatától. A lakomát követő reggelen a király szokása szerint korán felkelt. Hiába járt azonban a várpalotában ide-oda, nem talált egy teremtet lelkét sem ébren. Aludt mindenki, mint a mormota. Unalmában hát elhatározta, hogy sétálni megyen. Amúgy is meg akarta nézni szülőházát. Mert ha nem tudnátok, ott született Kolozsvárott. Igen ám, de hát egy király mégsem csavaroghat csak úgy az utcán. Mit szólnának ahhoz? Gondolt hát egy nagyot, szép csendben elemelte egy alvó szolgájának a ruháját. Mégpedig azét, akinek a leghitványabb gúnyája volt. Csak a csizmáját hagyta ott, abba pedig beletette a ruha árát. No, persze olyan árat, hogy azon tíz öltözetet is vehetett a szerencsés fickó.

Szóval felöltötte Mátyás király ezt a közönséges gúnyát, aztán zsebre tett kézzel, füttyörészve kísértelt az utcára. Körülsétálta a várat, a vásárteret, a várost. Körülnézegette a szülőházát. Jó ideig elácsorgott előtte, addig, amíg egy díszesen öltöztetett szolga rá nem kiáltott:

– Tágulj innen, hékás! Nem tudod, hogy nagy urak laknak itt?

Erre aztán továbbment. Mire a város főterére ért, meg is éhezett. Bement hát egy hentesboltba, ahol jóféle cigánypecsenyét sütöttek. Vásárolt

abból egy darabot meg egy cipót, aztán leült egy félreállított tönkre, vidáman lóbálta lábát, és jóízűen reggelizett.

Egyszer csak látja ám a városbíró tárt kapuján át, hogy odabenn egy csomó rongyos ember nagy farönköket hasogat. Odament, mert tudni akarta, mennyit fizet ilyen nehéz munkáért a bíró. Ámde alighogy a kapuhoz ért, kiugrott onnan egy hórihorgas hajdú, és nyakon csípte.

– Gyere, gyere csak, te sima orrú, ne ólálkodj itt hiába!

Azzal be is taszította az udvarba. Ott állt éppen a potrohos bíró. Mátyás megkérdezte tőle:

– Hány pénzt fizetsz fél napra ezért a munkáért, bíró uram?

A bíró elvörösödött dühében.

– Még hogy pénzt is, ebadta hitványa, takarodj, és hordd rakásra a hasábokat, mert bottal fizetlek ki, mégpedig előre.

A baljában levő korbáccsal rá is cserdített Mátyás hátára. A pórul járt király nem tehetett mást, rakta zokszó nélkül fél délelőtt kalitkába a nehéz hasábokat. De azért annyit megtett, hogy három hasábra ráírta a nevét. Szerencsére egy óvatlan pillanatban sikerült a kerítésen keresztül megugrania, mert különben dolgozhatott volna estig.

Aznap délután Mátyás király fényes kísérettel jelent meg a város főterén. A bíró elsőnek sietett tisztelni a város nagy vendégé előtt.

– No, bíró – szólította Mátyás –, ismersz-e olyant, aki a népet sanyargatja ebben a városban?

A bíró hajlongott, mint kóró a szélben, és rosszat sejtve felelt:

– Dehogy, felséges uram, nincs itt olyan, aki visszaélne kegyelmedtől nyert hatalmával.

– Olyan sincs, aki a város szegényeivel apríttatja ingyen a téli tüzelőjét?

A bíró erre már felelni sem tudott rémületében. A király az udvarába vágatott, ott szétszóratta szolgálival a farakást, és előkereste azt a három hasábot, amelyekbe beleírta a nevét.

– No lám – mondta –, aki ezt a három hasábot idehozta, az ingyen hozta, hacsak nem nevezed szemem előtt is fizetségnek a korbácsütést.

Gondolhatjátok, hogy a bíró kékre-zöldre változott egyszerre, de volt is neki miért. Mátyás nyomban deresre húzatta a város piacán, és mindenki, aki valaha a hajdúitól ütleget kapott, most visszaadhatta suhogós vesszővel.

Ezt már aztán Pál sem állhatta meg nevetés nélkül. Pedig ha Kinizsi Pál jóízűt nevetett, felért az az éjszakai pusztaságon egy hirtelen támadt égzen-géssel. A pásztorok mind felugráltak, és fütyköst ragadva arra fordultak,

ahonnan a hangot hallották. Pál azonban ettől meg nem ijedt, hanem ujjai közt forgatva vándorbotját, tovább nevetve közeledett hozzájuk.

A tűz éppen nagyot lobbant, és fényénél a pásztorok jól láthatták a hatalmas embert. Meg azt is, hogy ennek az óriási legénynek vidám az arca. A nevetése barátságos mosolyra enyhült. Nem ellenségesen közeledett, hanem jóság és szeretet áradt az arcáról. Pedig nincs senki, aki könnyebben tud barátságot gyűjtani a szívekben, mint az erős, hatalmas ember, ha jóság és szeretet sugárzik róla.

Feléje nyújtott kézzel fogadták a pásztorok, és rövid idő múlva ott süttötte szalonnáját hosszú nyárson a tűz mellett.

De ekkor már másik történeten mulattak. Mégpedig azon, hogy Gömörben hogyan kapáltatta meg Mátyás király a potrohos urakat. Ott ugyanis igencsak öntögették egy multság alkalmával az urak a bort asztalra, asztal alá. Mátyásnak nem tetszett ez a pazarlás, hát elhatározta, hogy megtanítja rá az urakat, milyen nehéz munka árán termelik a parasztok az elpocsékolt italt. Kihívta őket a szőlőbe, kapát fogott, és felszólította az előkelő társaságot, hogy kövessék példáját. A fiatal király könnyen kiért a rendből, de a nagy hasú urakról ömlött ám a verejték, és úgy nyögtek, szuszogtak, majd elfűjták a hegyet.

Hát ne csodáljuk, ha a pásztorok ezen megint igen nagyot nevettek.

4.

KÉT FENEVAD

Pál úgy felfrissült a jókedvű társaságban, hogy azon az éjszakán nem is pihent meg sehol. Ment reggelig, és reggel megint egy nagy erdőbe ért. Ez az erdő egy kúp alakú hegyet fogott körül. Ezen a hegyen gyönyörű szép várkastély volt. Amint ment, mendegélt a fák alatt vezető keskeny szekérúton, egyszer csak egy kis rigót látott maga előtt. Ott ugrált az út szélén, de fel nem röppent.

Ni, hiszen ennek eltört a szárnya – gondolta –, biztosan valami ragadozó bántotta. Lehajolt, hogy felvegye, de a madárka elugrott előle, be az erdőbe. Pál utána lépett, a rigó továbbugrált, és jó messzire becsalta a fák közé. Ott egy vékony törzsű, de magas fa tövében gubbasztva megállt. Akkor fenn a fán elkezdett a párja bánatosan füttyülni.

– Ejnye, hisz ott a párod. No, ne félj, kicsi madár, felteszlek hozzá.

De az csak tovább ugrált felborzolt tollal.

– No várj – szólt most az erős legény a kicsi madárkához, azzal a magas fát lehajlította egészen a földig. Annyira lehajlította, hogy a kismadár könnyen felugorhatott a fészkébe. Akkor szép lassan feleresztette a fát, és a két madár annyira örült egymásnak, alig győzték cifrázni vidám nótájukat.

A madarak hát vígan voltak, de Pál bajba jutott, mert elfeledte megfigyelni az utat, s most nem tudta, merre induljon. Végre csak úgy taláломra nekivágott arra, amerre a legvilágosabb volt az erdő.

Sokáig ment, de nem akadt sehogy az útra. Egyszer csak nagy kutyaugatást hallott. Éktelen csaholást s mindjárt egy asszony jajveszékését. Szaladt a hangok irányába, nem törődött vele, hogy ágak csapdossák, tépik arcát. Szerencsére nem messze kellett futnia, amint két sűrű bokor közül előugrott, látta ám, hogy két hatalmas véreb szorongat egy töpörödött öregasszonyt. Az asszony a nála levő rőzseköteget tartotta minduntalan maga elé, így védekezett.

Néhány ugrással ott termett Pál, és tüstént el is kapta két markával a két hatalmas eb nyakát. Erre lett aztán csak nagy nyüszítés, vonítás. Néhányszor belekaptak a legény karjába, mire sikerült jól átfogni a torkukat. Akkor kétoldalt messze eltolta magától a mérges állatokat, hogy hozzá ne érhesse többé.

– Szép állatok vagytok – mondta –, kár értetek. De hát nem tehetek mást. El kell pusztulnotok, mert ha elengedem a nyakatokat, engem téptek szét vagy szegény anyót. – Az ebek egyre halkabban nyüszítettek a kezében, végre elhallgattak, s akkor ledobta őket a földre. – Így ni, nyugodjatok békével.

– Köszönöm, köszönöm, édes gyermekem – hálálkodott az öreganyó. – Vajon mivel fizethetnék érte, hogy megmentetted az életemet?

– Hitvány ember volnék, ha fizetséget várnék. Csak azt mondja meg, anyó: merre vezet az út Budára?

– Erre, fiam, erre, ahol ritkul az erdő – mutatta az öregasszony a keskeny ösvényt, melyet Pál észre sem vett. – De ne menj arra, fiam, a világ minden kincséért se. Ott vadászik urunk, Magyar Balázs, és ha megtudja, hogy te ölted meg drága vadászebeit, az életeddel fizetsz egy öregasszony életéért.

– Hát ez a vár Magyar Balázsé? – kiáltott Pál meglepődve.

– Ez bizony azé – felelt az öreganyó –, és itt vadászik valahol, ha kutyái erre voltak. Mert nagy vendége van most urunknak.

– Csak nem a ...

– De az bizony, maga a király.

– Mátyás király? Magyar Balázs? – lelkesedett Pál, és mintha már hallotta volna a vadászkiáltást. – No, akkor megyek; hátha felfogadnak hajtónak.

– Ne menj, fiam, ne menj – óvta megint az Öregasszony –, nagy bajba juthatsz. – De Pált nem lehetett visszatartani. – Csak egy szóra várj még, fiam, rövidke jóslatot mondok öreg életemért.

Pál erre elmosolyodott.

– No, mondjad hát, anyó, ha mindenáron hálás akarsz lenni.

– Te vagy a legerősebb legény az országban – kezdte remegő ajakkal. – Ne szólj semmit, tudom, hogy, te vagy. És azt is tudom, hogy tied lesz az ország legszebb lánya. Ennyi az egész jóslatom.

– Ejnye, néne, hát hogyan tudnám azt megtalálni?

– Én ismerem azt is, fiam. Százegy évet éltem, de ahhoz hasonlót nem láttam sehol.

Erre már jót kacagott Pál.

– Hát merre lakik az a gyönyörű szép lány?

– Közel, és tőled mégis messze, mint az ég – felelt az anyó, azzal vette is hátára a rőzseköteget, és sietett vele az erdő sűrűjébe.

Pál ott állt néhány pillanatig, csendesen nézett utána, aztán felsóhajtott.

– Kastélyod néhány száz lépésre van csak, Jolánka, és tőlem mégis messze vagy, mint az ég.

De ezek a panaszos szavak mintha varázsszavak lettek volna. A következő pillanatban távolból csengő leányhang hallatszott:

– Néró, Pilátus! Két gyönyörű kutyám, merre vagytok? És rögtön utána lódobogás, majd fehér ló bukkant elő a sűrűből, közvetlen közelben. Rajta vadászöltözetben Jolánka. Amint meglátta a földön fekvő két állatot, majdnem sírva fakadt.

– Ó, kedves kutyáim, mi történt veletek? Ki bántott benneteket?

– Bocsáss meg – szólt Pál –, egy öregasszony életét kellett megmentenem tőlük.

– Lám – kiáltott a lány –, hisz ez Kinizsi Pál, a molnárlegény!

Mit nem adott volna Pál azért, ha most feltámaszthatta volna a két ebet.

– Ha tudtam volna, hogy néked okozok szomorúságot, inkább száz sebet szenvedtem volna tőlük, de meghagytam volna életüket.

Jolánka szemében könnycsepp jelent meg. Durcásan, sértődötten lehajtott a fejét, és már fordítani akarta lovát, hogy elvágta, de ekkor a legény kezére siklott a tekintete, és megreszketett.

– Ó, mennyire vérzel! Hisz nem is tehetél mást.

– Nem számít semmit, a szegény legény vére csak mint a záporosó, de a te könnyed drágagyöngy.

Rövid csend következett erre. Mindketten elgondolkodtak a szavakon. S a következő pillanatban láthatták, milyen olcsó volt ebben az időben a szegény legény vére.

Nagy robajjal Holubán vágatott elő a vár felől. Vagy tizenöt szolga kísérette. A földön fekvő állatok láttára felhorkant a lova, s megtorpant, mintha négy lába a földbe gyökerezett volna.

– Ó, Jolánka, ki tette ezt? Hadd bosszuljam meg – szólt a nagy testű sárga vitéz, s amint meglátta Pált, irtózatossá dühbe gurult. – Te voltál az, átkozott gazember! Lovammal tipratlak szét, hitvány paraszt!

Már ugratta is óriási paripáját, de akkor eszébe jutott a malomkő, és a táncoló mént lecsillapította.

– Eh, nem vagy méltó, hogy rád tapossak. Szolgáim, aprítsátok szét ezt a kóbor legényt!

– No, gyertek akár tízen gyáva gazdátok helyett! – nevetett Pál, azzal kicsavart egy sudár fiatal fát, s olyat suhintott maga körül a gyökeres felével, hogy egyszerre két szolga dült fel lovastul. Aztán még egyet suhintott, s a többiek megfordították lovukat, menekültek, majdnem egymást döntötték fel.

Holubánt erre olyan düh fogta el, hogy sárga arca egyszerre-e vörösre változott.

– Gyáva kutyák, hozzá sem érhetek?... Nos, majd eléri az én nyílám. – Feszítette is íját legnehezebb nyílvesszőjével.

Jolánka sikoltott. Mert nem féltette Pált egy sereg szolgától. Nem féltette attól sem, hogy a ló széttapossa. Hiszen aki akkora malomkövet tart a tenyerén, feldönti a lovat is, ha kell. De a repülő nyilat ki fogja el a levegőben? Szemét befogta, és a következő pillanatban az acél éles csattanását hallotta. Tán kőnek ütődött a nyílvessző? Nem.

Mátyás király kardja csattant a zsoldosvezér íján, s a nyílvessző lehullott a földre.

– Mit akarsz? – kiáltott a király, aki kíséretét messze megelőzve érkezett ide. – Két kutyáért egy emberéletet, méghozzá ilyen legényét? De nicsak, hisz ez az erős molnárlegény. Ki más is birkózhatott volna meg ezekkel a szörnyetegekkel? Hogy is hívnak, fiam?

– Kinizsi Pál!

– Hát, fiam, Kinizsi Pál, erődöt már ismerem, most megismertem bátorságodat is. Azt kérdezem tőled: akarsz-e az én katonám lenni?

Kinizsi Pál erre örömeiben legszívesebben kurjantott volna. De akkorát, hogy az erdő minden vadja felriadjon. No de a király előtt mégsem lehetett csak úgy kurjongatni. Hát csak ennyit mondott:

– Felséges uram, mióta az eszemet tudom, soha nem volt más kívánságom.

A király erre hátrafordult nyergében, kezéből tölcsért csinált, úgy kiáltott:

– Magyar Balázs!

De hát nem is kellett volna kiáltania, mert a másik oldalról már vágatott elő az ősz vitéz, mégpedig nagy dúlva-fúlva.

– Hej, mordizomadta! Ki ölte meg kincset érő vadászebeimet? Tüstént szétaprítom.

– Ne dohogj, dörmögj, öreg barátom – szólt a király. – Egy faluba akar-
tál fogadni, hogy nincs, aki egy szál karddal szembeszálljon ezekkel a bes-
tiákkal. Nos, hát ez a legény pusztá kézzel fojtotta meg őket.

– Ördögadta, teremtette! Már csak végigcsapok korbáccsommal ezen a
vad kölykөн. – Feléje is indult, jobbjobban suhogtatva korbácsát, de Jolánka
elébe ugratott fehér lovával.

– Ne bántsд, apám! Nem látod? Csupa vér. Ha nem fojtja meg az álla-
tokat, neki kell pusztulnia.

– Ebugattát, még te is pártját fogod – dörmögte Magyar Balázs, de hát a
morc katonának az volt a gyöngéje, hogy lánya kérését, mióta megözve-
gyült, soha nem tudta megtagadni. Azóta felesége helyett gondozója, leg-
drágább kincse, mindene volt ez a szép leány.

– Ne búsulj – szólt ismét a király. – Ebeid helyett páratlan erejű vitézt
nyertél. Kinizsi Pál fiam, Magyar Balázs hű vezérem keze alá adlak. Em-
bereld meg magad. Te meg, bátyám, úgy vigyázz rá, mint a szemed világá-
ra, mert ilyen erejű legényt nem találsz még egyet a világon. Aztán még-
hosszá a magyar nép közül való. Nem szedett-vedett kóbor zsoldoslegény.

A király szava parancs volt akkor is, ha mosolyogva mondta.

– No, eredj hát, legény – szólt bajuszát sodorva Magyar Balázs –, a
várban kapsz ruhát, fegyvert, lovat is. – Azzal a király és vezére elvágta-
tak. Holubán már rég eloldalgott. Csak Jolánka maradt ott és Kinizsi Pál.
Jolánka leszállt lováról. Nem kellett megkötnie a fehér paripát, nem maradt
volna el az a nyomából semmiért sem.

– Fáj? – kérdezte a legényhez közeledve. – Mutasd! – Gyengéden meg-
fogta a vérző kezét. Csak annyit érzett Pál, mintha lepke szállt volna a ke-
zére, de ettől a leheletnyi érintéstől elmúlt egyszerre minden fájdalom. Ám
bárhogy fájt volna, nem mondhatta meg, mert ebben a pillanatban az öröm-
től szóhoz sem jutott.

– No várj, majd bekötöm – mondta a lány, és válláról könnyű kendőt
vett le, azt kettéhasította. Felerészével szépen bekötözte a sebet. – Ugye,
már nem fáj?

– Nem fáj az attól a pillanattól fogva, hogy megérintettél – szólt végre
Pál. Még mondott is volna valamit, de a lány pajkosan szájára tette az ujját.

– Csitt! Ide a másikat. Ni, hiszen ezen még csúnyább seb van. Várj, ke-
resek rá gyógyító füvecskét. – Felugrott, és arrább, a fák alatt bujdosó kis
patak partjához futott. Lova kísérte, egy lépésre sem maradt volna el mellő-
le. Míg keresgélt a parton, csendesen énekelt valami vidám dalocskát. Pál
is odaért, mire megtalálta a gyógyító füvet, s most a patak partján egy ki-
dült fa törzsére ültek. Itt fogott hozzá Jolánka, hogy a nagyobbik sebet be-

kötözze. Szót alig váltottak ezalatt, mert nehéz volt hamarosan szavakat találni. Nagy volt a szakadék a főúri kisasszony meg az egyszerű legény között! De a nóta bátrabb, mint az egyszerű szó. Jolánka ismét énekelni kezdett, de most úgy, hogy Pál minden szavát megértette.

*Kicsiny tóban
kicsiny sziget,
kis bárány ott
füvet legelt,
hagyott csak hét szálat,
azt a hetet
én szedtem le,
addig főztem
édes tejbe,
míg olvastam százat.
Itt a gyógyír
vérző sebre,
aki szeret,
az kösse be ...
Fájó sebed meggyógyul,
szegény szíved megfájdul.*

Pál elcsodálkozott, hogy a várbeli kisasszony ajkáról ilyen dalt hall.

– Ezt bizonyára nem a kastélyban tanultad?

– Ezt nem – felelte mosolyogva a lány,

– Hát hol?

– Százegy éves öreganyótól tanultam itt ebben az erdőben. Arra is ő tanított meg, milyen sebre milyen füvet kell tenni.

– Ejnye – ujjongott Pál –, bizonyosan az volt, akinek az életét megmen tettem a kutyáktól. Az orra hegyén egy fekete folt van. Akkora éppen, mint egy borsószem.

– Az, éppen az, de jó, hogy megmentetted.

Pál egy kicsit hallgatott. Kimondja, ne mondja? Végre rászánta magát.

– Aztán hálából, tudod, mit jószolt?

– Mit?

– Azt, hogy az enyém lesz az országban a legszebb lány.

– Nekem meg azt, hogy a legerősebb legényé leszek – szolt cinkosan a lány, de amint ezt kimondta, nem nézett többet Pál szemébe. Felpattant lovára, és elvágtatott olyan hirtelen, mint egy álombeli tünemény.

Pál ott állt még a patak partján egy ideig, aztán egyszerre megindult öles léptekkel a vár felé, azon az alig látható kis gyalogösvényen, melyet az öregasszony mutatott. Oldalán már szinte érezte a kard verését, csizmáján a sarkantyú pengését.

5.

A KIRÁLY LUSTÁJA

Ugyanebben az időben azon az úton, melyről Pált a kis rigó lecsalta, három adószedő kocsí vágtatott irtózatossal zörgéssel. A leghátulsóról egy csomag esett le. És bár az út nedves volt, úgy látszott, mintha a csomag port vert volna fel. A szekerek elzörögtek, a csomaggal nem törődtek. Nem is kellett, mert ez a csomag szépen két lábra állt, megrázkódott, és megint porzott, vagyis hogy a liszt szállt belőle, mert nem volt ez más, mint Bujkó, Kinizsiék molnárlegénye.

A bolondos Bujkónak az volt a szokása, hogy gyakran magában beszélgetett. Azt szokták mondani, hogy bolond ember az, aki magában beszél. Bujkó pedig úgy gondolta, hogy igenis okos dolog ez. Különösen ilyen fontos helyzetben. Mert így nem csapongnak összevissza az ember gondolatai, hanem mintha medret szabnának neki helyes irányba.

– Jaj, jaj – kezdte –, ez még rosszabb volt, mint a gyaloglás. Hajnal óta a nyújtórúdon kapaszkodni! Igaz, hogy ingyen utaztam, ezt okosan csináltam. De mégis buta és gyáva voltam, mert nem mertem elemelni egy sonkát arról a kocsiról. Jobban rám fért volna, mint arra, aki az adót szedi. Úgy korog a gyomrom, mintha kitörni készülő tűzhányó volna. Jaj, hát egyet sem tudok lépni, úgy megmacskásodott a lábam. Jaj a derekam! Kellett ez neked, Bujkó? De hát ha nem bírtam ki Palkó gazdám nélkül...

Nem én, meghaltam volna, ha el nem jöhetek. De hát így is meghalok. Huncut legyenek, ha egy mérföldnél tovább bírom, összeesem az éhségtől és a fáradtságtól. Megesznek a farkasok. Szegény Bujkó, szegény Bujkó! Nem lesz, aki megtalálja... De hallga csak, mintha vadászkiáltás volna. Úgy látszik, itt valami nagy vadászat van. Legjobb lesz, ha itt esem össze. Legalább itt megtalálnak. Aztán valami majd csak történik velem.

Lefekhetett volna szép kényelmesen, hisz nem látta senki, de Bujkó, aki szeretett magában beszélni, meg is játszotta magának az ájultat úgy, mintha

nagy nézőközönsége lett volna. Annak rendje-módja szerint összeroskadt, elterült a földön. Talán még az arca is megsápadt

– Így ni – mondta –, most meglátjuk, mit cselekszenek a vadászgató nagy urak, ha éhen halódó szegény legényt találnak az úton.

Elaludt volna itt, mert aludni azt tudott Bujkó minden helyzetben, de alighogy arcát a porba mártotta, nagy zörej riasztotta fel. Száraz ágak patogását, ropogását hallotta. Tudta, hogy csak szarvas lehet az, ami ilyen nagy zörejjel húz át az erdőn. Mert a szarvas hátrahajtja ugyan a fejét, ha fut a sűrűben, hogy agancsa lelapuljon a hátára, de az öreg szarvasbika ágbogas szarva azért csak töri-zúzza az ágakat. Különösen ha úzik, hajtják, nem válogat az útban akkor. Áttör a legsűrűbb bokrok között.

A megrémült állat észre sem vette a földön heverő molnárlegényt, mikor az felemelte fejét, éppen akkor suhant át felette.

Olyan sebesen, mint a repülő sas.

De a sasnál is sebesebb a kilőtt nyíl. A nyílvessző fütyülve hasította a levegőt, és szügyön találta a hatalmas, szép állatot. Ahonnan a nyílvessző repült, két lovas ugratott ki az útra. Megismerte Bujkó Magyar Balázst hatalmas bajuszáról. És hogyne ismerte volna meg a másikat, aki kilötte nyilát a szarvasra. Maga volt az Mátyás király.

– Szép találat – mondta Magyar Balázs, és a szarvashoz vágattak. Ott feküdt az éppen, ahol be akart ugrani az útról az erdőbe. – Gyönyörű állat, ebugatta! Tizenkettes agancs. Ritka ezen a vidéken.

Leszálltak lovaikról, hosszan vizsgálgatták az elejtett vadat. Bujkó fél szemmel néha felsandított rájuk, izgatottan várta, mikor veszik észre,

Kisvártatva szolgák érkeztek oda, összekötötték a szarvas négy lábát, rúdra akasztották, és úgy vitték a keskeny úton befelé az erdőbe. A hatalmas agancsok a földet súrolták. Pedig szép szál két legény volt, aki vitte.

Bujkót még akkor sem vette észre senki, csak mikor a király és vezére ismét lovaik felé mentek, melyek ott legelésztek, keresgéltek az úton Bujkó mellett, majdnem hogy a fülét harapták le az útifülevél helyett.

– Hát ez meg miféle itt? – kiáltott Mátyás, mikor meglátta a hason fekvő legényt, kinek loboncos haja összekeveredett a porral és útszéli füvekkel.

– Alszik szegény pára, vagy talán halott... – mondta Magyar Balázs, és a legény hátára legyintett azzal a nyílvesszővel, melyet a szarvas szügyéből húzott ki.

– Alig hiszem, hogy halott volna – nevetett a király, mert jókedve volt a sikeres vadászat után. – A holtak nem szoktak szuszogni, ez meg csak úgy fújja a port az orra alól.

– Úgy van, ezer ördög! Szuszog ez, még horkol is... Alighanem megdézsmálta a bort az adószedő kocsikon.

– Hé, legény! Kelj fel! – A nyílvesszővel most nagyot csapott Balázs vezér a hátára, de abban a pillanatban hátra is ugrott, mert hatalmas lisztfelhő szállt fel a ruhájából. – A rézangyalát! Azt hittem, lőporos hordóra ütöttem.

– Ugorj, fickó, mert mindjárt megugratlak! – szólt rá most Mátyás.

Bujkó erre hatalmast horkolt.

– Hallod-e, ördögfi, állj fel előttem, én vagyok a királyod!

De Bujkó erre megint csak fűjt egy nagyot, és álmos hangon ennyit mondott:

– Most álmodom, és álmaimban mindig én vagyok a király!

Nevetett is, bosszankodott is ezen Mátyás király.

– No megállj, majd fölkeltelek én! – Belefűjt egy kicsike kürtbe. Hamarosan egy zöld ruhás szolga vágatott oda, leugrott lováról.

– Mérj rá öt könnyű botot erre a gézengúzra – utasította a szolgát.

A szolga, mivel más nem volt kéznél, vágott egy jó suhogós mogyoróvesszőt, és azon nyomban nekilátott leszámlálni a botütéseket.

– Egy, kettő, három, négy, öt!

Bujkónak egy jajszava sem volt, de még meg sem mozdult.

– Ilyet még nem láttam, uram, ez még csak nem is jajgat.

– Hogyisne, majd zajt csapok, hogy elszökjön az álom a szememből.

Magyar Balázs dühbe gurult ekkora merészségre.

– Huszonötöt veress rá, uram, kemény pálcával, de tüstént ezen helyben.

Mátyás azonban jóízűen nevetett. Fiatal volt még a király, jókedve tréfát termelt. Megint belefűjt kis kürtjébe, de most hármat, s hamarosan ismét megjelent egy szolga.

De ennek nem zöld, hanem vörös ruhája volt.

– Bakó, hé, bakó, gyere, üsd le a fejét ennek az engedetlen gézengúznak. Aki ilyen lusta, az nem érdemli meg, hogy a nap rásüssön. – Kihúzta kardját, és odaadta a szolga kezébe. Az két kézre markolta a hosszú, egyenes kardot, és a legény fejéhez állt.

– Sikerül így hason fekve az a lefejezés? – kérdezte Bujkó. Egy csepp félelem sem volt a hangjában.

– Éppen a legjobban fekszel – mondta a szolga.

– Hál istennek! Már megijedtem, hogy fel kell kelnem, hiszen olyan álmos vagyok.

No, ezt aztán már Magyar Balázs sem állhatta meg nevetés nélkül. A király is, a vezére is akkorát nevettek, csak úgy harsogott az erdő.

Régi közmondás, hogy bátraké a szerencse; a király térdére csapott jókedvében.

– Ezt a fickót én magammal viszem – mondta.

– Az ördögbe gyűjtenél, uram, ilyen haszontalan holmit. Pokolba vele! – dörmögött az öreg katona, de a király nem tágított.

– Figyelj rám, öreg barátom! Ez a legény vagy valóban olyan lusta, amilyenek mutatja magát, vagy olyan elszánt, amilyenel még nem találkoztam életemben. Ha olyan lusta, akkor ennél jobb lustája nem lehet királynak, ha pedig ennyire elszánt, akkor nagy hasznát vehetem hűségének.

– Hogy hívnak, fiam? – szólította a legényt.

– Bujkó. Csak ennyi az egész: Bujkó. Semmi több.

– Hát, Bujkó fiam, akarsz-e szolgálatomba állni?

– Attól függ, mi lesz a teendőm.

– A leglustábbnak lenni a világon. Legyőzni minden király lustáját. Elfogadod-e a hivatalt?

Bujkó nagyot, hangosat ásított.

– Elfogadom, felséges uram, lásd, hogy hűséges alattvalód vagyok. Pedig nehéz szolgálat. Kutya nehéz szolgálat.

– Hát akkor kezet rá!

– Ilyen fárasztó munka nem volt az egyezésben – szólt vontatott hangon Bujkó, és már horkolt is megint.

Magyar Balázs ismét rá akart csapni, de a király megfogta a kezét.

– Fogjátok meg, szolgálaim. Vigyétek, és tegyétek le jó prémes, puha kevetre. Hadd pihenjen. No de enni is adjatok ám neki!

A két szolgál felemelte nagy nyögések között, mert nehéz volt a legény, mint a sós zsák.

– Csak csendesen, lassan, legények – parancsolt most már a király lustája. – Csendesen csak, hadd aludjam ki magam jól, mielőtt szolgálatba álllok.

6.

VILLÁM

Pált egy öreg, bajuszos katona vezette végig a vár udvarán, hogy megismerkedjék új lakóhelyével. Ruháját kicserélte, és már egy jókora kardot is szorongatott a kezében, mikor az istállóhoz ért. Néhány katona nagy vizessajttárral jött elő az istállóból, úgy látszott, itatni akarnak. Mikor meglátták az új legényt szűkre szabott ruhájában, kezében az ócska karddal, hangosan nevettek.

– Ne törődj velük – mondta az öreg bajuszos. – Ilyenek ezek. Most úgy fogadnak, mint betolakodót, de ha megállód a helyedet, néhány nap múlva a legjobb barátaid leszel.

– No, legények, segítsetek lovat választani ennek az újoncnak!

– Válasszon előbb szerszámot! – kiáltotta, aki lefelől járt a vödörrel. S hogy ezen megint jót nevettek, abból gondolta Pál, hogy tréfát akarnak űzni vele. A nagy nevetésre elő is jött egy ravasz képű legény az istálló melletti kamrából. Lószerszámot fényesített, az orra is, a homloka is fekete volt valamiféle kenőcstől.

– Gyerünk, ecsém, gyerünk! – így kiáltott Pálra, pedig nem sokkal lehetett idősebb nála. – Gyerünk – mondta hetykén –, vidd a szerszámot, mert aztán lezárom a kamarát, másfelé van dolgom.

– Előbb szerszámot, aztán lovat. Az ördög látott ilyet – méltatlankodott Pál. De azért csak beoldalgott bajuszos vezetője után a szerszámoskamrába.

– Itt van, hát válassz! – mondta a szurtos képű.

Ott bizony csak ócskábnál ócskább szerszámok voltak, kifeslett nyergek, szurtos ellenzők. Egy volt csak, egy külön polcon álló nyereg, mely újonnan csillogott; a bőre úgy, mint az ezüstje. Mert akárhogy nézte Pál, úgy látta, ezüstcsatok, -szegecsek, -tárcsák csillognak azon. Ezüsből van talán a kengyel is hozzá. Még a zabola is valósággal tündöklött. De ez a nyereg, ez a szerszám olyan hatalmas nagy volt, hogy tán valami tántos lóra, óriási vitéz alá szabták.

Álldogált Pál egy darabig, mert valami csalafintaságot sejtett.

– Ezt is lehet választani? – kérdezte aztán az új szerszámra mutatva.

– Lehet akármelyiket – felelt hanyagul a legény, aki most is csak kefélt a szíjat. De az öreg hunyorított Pálra, hogy ne válassza azt. Észrevette azt is Pál, hogy a vízhordó legények az ajtóhoz orozkodtak, és pusmogva be-bekukkantottak a kamrába. No de Kinizsi Pál nem olyan legény volt, aki megijedt az árnyékától. Ide vagy oda a jó öreg figyelmeztetése, csak azért is a hatalmas nyeret választotta... Majd elébe néz ő annak is, ha valami ármánykodás lesz emögött.

Mikor feléje nyúlt, a legények ott kinn felnevettek: A tréfa sikerült. De amint egy kezével könnyedén leemelte, mint valami játékszert, elcsodálkoztak.

Hogy pedig mi volt a tréfa, azt megtudta mindjárt vezetőjétől, az öreg bajuszostól, akit Gergelynek hívtak. Így szólították a legények: Gergely bátya. Várniuk kellett, amíg az itatással végeznek; addig mesélte el az öreg.

– Élts eszerint Nápolyban egy bizonyos Ferránte nevű király, aki nagyon szerette volna sok leánya közül az egyiket Mátyáshoz feleségül adni. Tudvalevő ugyanis, hogy Mátyás házas volt már egyszer a cseh király lányával, de korán megözvegyült. Ezért aztán Ferránte, mint a lányos apák szokták, igyekezett megkönyörükezni a királyi vőlegénynek valót. Tudta, hogy Mátyás szereti a szép lovakat, küldött hát neki tizenkét gyönyörű csikót. Közöttük egyet, melyről levelében előre csodákat jövendölt. Ferránte király pedig értett a lovakhoz, hiszen a világ leghíresebb lótenyésztője volt. Ezt a csikót, melyet Villámnak neveztek, a király ide adta Magyar Balázs istállójába, mert a fiatal állatok nevelésében meg Magyar Balázs istállója volt a leghíresebb az országban. De hát ezzel a csikóval nem boldogult még Magyar Balázs lovásza sem. Úgy van az némely növénnyel is, hogy ha messze vidékre telepítik, vagy megsatnyul, vagy csodálatos nagyra növekedik, nagyobbra sokkal, mint régi hazájában. A Villám csikóval is ez utóbbi történt. Ferránte király nem sejtette, micsoda óriási állat nevelkedik belőle. Olyan hatalmasra nőtt, hogy a többi ló csak számárnak látszott mellette, és olyan ereje lett, hogy fejének egyetlen mozdulatával repülni tanította azt, aki meg akarta zabolázni. Izomtól duzzadó nyakát egy ember nem karolhatta volna át. Mikor meg akarták patkolni, egyetlen rúgással kidöntötte a kovácműhely falát. Így aztán sem patkó, sem zabola, csak nőtt nyakára dobott szíjjal az istálló sarkában, mint az erdők vadja. A többi lótól erős nyújtóval választották el, hogy ne tegyen kárt bennük. Ha evés közben fújt egyet, mintha vihar rázta volna meg a házat, ha tombolni kezdett, rengett a föld. Mátyás csináltatott ezüstözött szerszámot, nyeret, mely rávaló lett volna, de árván állt a nyereg a kamrában, és elhagyottan az istállóban a ló, mert nem akadt ember, aki megülte volna.

Pál megjelent az istállóajtóban, kezében a hatalmas nyereggel. Ámulva tekintett körül, mert ilyen istállót még álmában sem látott. Friss szalma a lovak alatt, ragyogó, színes kőkockák a járóközön. Hófehér falak, patyolat szép márványjászol.

– No, most válaszd ki a lovat a szerszámhoz – mondta nevetve a köpcös lovászmester.

Pál végigtekintett a lovak hosszú során, s mindjárt megakadt a szeme a hatalmas, vad paripán. Tudta, hogy csúfot akarnak üzni belőle, de sem bosszúság, sem ijedtség nem látszott arcán. Az ajtóban ácsorgók között megpillantotta egyikét azoknak, akiket a gyökeres fával szétrezzentett az imént az erdőben. Kajánul mosolygott az, de Pál vele sem törődött. Nyugodt léptekkel, mint aki szokott útján jár, odasétált a paripához, és nevéen szólította:

– Villám!

A ló felnyerített erre. Nem éppen barátságatlanul, de olyan nagy hangon, ahogy még nem hallott Pál lovat nyeríteni. A nyeretget letette a jászol szélére, a zabolával pedig közeledett a ló fejéhez. De az felhúzta ínyét, hatalmas fogai elővillantak, és a legény felé harapott. Éppen hogy csak el tudta kapni Pál a karját. Meg akarta ütögetni a nyakát, de a keze mozdulata már idegesen remegett a ló bőre, s megint csak mérgesen vicserított rá. Erre aztán olyant tett, amit nem szoktak tenni a lóval bánó emberek, szítta is a fogát a lovászmester, és felháborodtak a legények. Megfogta az elvadult állat két fülét, és alsó karjai közé szorította a pofáját. De olyan erővel, hogy Villám mozdítani sem tudta a fejét, bárhogy erőlködött. Egy darabig ficáncolt, rugdalt hátra a levegőbe, ráncigálta a fejét, de Pál nem engedte ki vaskarjai közül. Tartott vagy tíz percig ez a viaskodás, akkor aztán prűszkölve, fűjva elcsitult a ló. Nagyra meresztette vad szemét. Csodálkozva és félelemmel tekintett a legényre.

A szemét aztán nem is vette le róla, mint valami megigézett türte, hogy a következő pillanatban Pál szájába húzza a zablát, s rátegye a szerszámot. Rádobta a nyeretget, a haslót is átkötötte, és a ló meghunyászkodva, csodálatosképpen ezt is türte. Mikor pedig Pál vezetni kezdte, engedelmesen kiballagott vele az istállóból az álmélkodók sorfala között.

Künn azonban, mikor a hátára pattant a hatalmas legény, táncolni kezdett megint. Hol felágaskodott két hátulsó lábára, hol farát dobta a magasba, hogy lehajítsa magáról a terhét. De a legény ugyancsak megkapaszkodott. A zablát erősen behúzta a ló szájába. Két térdével úgy megszorította a szügyét, majd elállt a lélegzete. Így tartotta izmainak bilincsében, míg egészen el nem csitult az állat. Megcsitult, valósággal megmerevedett. Akkor aztán elengedte szügyét-száját, és Villám egyszerre, mintha puskából lötték volna ki, megindult. Irtózatos vágásban ki a várkapun, le a kanyargós úton a várdomb aljáig. Onnan egy másik úton vissza megint. Pál nem állította le mindaddig, míg egészen ki nem fáradt. Talán tízszer is megfuttatta vele a várdombot fel és te. Utoljára akkor ért be éppen az oroszlánfejes kapun, amikor Mátyás király és vezérei visszaérkeztek a vadászatról. Sze-

mük-szájuk elállt az uraknak, amikor meglátták a legényt a félelmes hírű paripán. A tajtékzó, fáradt állat akkor már csak ügetett. A kapunál megállította Pál, és leugrott róla. Egyik kezével tartva az elcsendesült lovat, meghajolt a király előtt.

– No, fiam – szólt a király –, csodát tettél ezzel az állattal. Sokat szomorkodtam amiatt, hogy ilyen gyönyörű lónak haszontalanul kell kallódnia az istálló sarkában. Most hát emberére talált. Nem is való ez másnak, csak neked. Legyen azé, aki meg tudja ülni. Neked adom örökbe nyereggel, szerszámmal együtt. Hazád dicsőségére és az ellenség vesztére használd.

Azzal tovább is lovagolt a király. Nem Szerette sem a köszönetet, sem a szószaporítást.

Így lett Kinizsi Pálnak lova is, kardja is. Barátai is lettek hamarosan, mert mikor kivezette lovát a katonák szállására, ott már az ő hőstettéről beszéltek, és úgy fogadták, mint aki csatát próbált velük együtt. Ellátták jó tanácsokkal, segítették neki kifényesíteni rozsdás kardját. Amire szükség is volt sürgősen... A király és vezérei azért hagyták abba a vadászatot, mert a

Felvidékről nem jó híreket hoztak. Hűtlen urak rabló hadai garázdálkodnak ott megint. Embert, jószágot pusztítanak, falvakat égetnek.

A nagy bajszos Gergely bácsi hozta ezt a hírt a katonák közé a király szállásáról. Tudni vélte azt is, hogy nemcsak a hűtlenkedő urakról van szó. Ha ilyenek akadnak, az nem nagy falat már Mátyás király hadának. Hanem Podjebrádot emlegetik, a cseh királyt.

– Kár, kár, hej de nagy kár – vakarta füle tövét a mindentudó öreg vitéz.
– Egy időben azt hittük, hogy ez a két nagy király együtt vonul a törökre, németre... Volt okunk azt hinni. Csak a tejfölösszájúak nem tudják, hogy Podjebrád ipa volt a mi királyunknak.

– Ipa volt?

– Az bizony! Ha nem tudnátok, úgy volt az, hogy mikor Mátyást a magyarok királyává kiáltották a Duna jegén, az új király éppen Podjebrád udvarában időzött. Ki tudhatja, mi minden bölcs tervet hányt-vetett meg együtt a két király akkor. Mert ha Mátyás alig nőtt is ki a gyermekkorból, esze volt már annyi, mint három püspöknek. A terveket aztán meg is pesztelték azzal, hogy ifjú királyunk eljegyezte Podjebrád lánykáját.

Eljegyezte, és állta is ám a szavát. Hiába akarták lebeszélni, mikor hazajött, anyja, gyámja és minden tanácsadója. Hiába ajánlotta követe útján a római pápa is, hogy felmenti a házassági ígéret alól. Mátyás amit megmondott, azt megmondta: feleségül vette a cseh király lányát.

Hej, csak az volt a baj, hogy elsiették egy kicsit a dolgot. Kis királyaszonyunk gyenge volt ám még a házasságra. Néhány évig még az anyja szoknyája mellett lett volna a helye. Csak hervadt, hervadt itt Budán a gyenge kis teremtés, s megözvegyült Mátyás király, még mielőtt trónörökösnek örvendhetett volna az ország.

A magyar ember édesapámnak nevezi az ipát akkor is; ha meghalt a fiatalasszony, akkor is, ha másikat vett helyette. De hát királyoknál másképpen van ez is. Saját szememmel láttam, hogy könnyezett Mátyás király, mikor holt hírét hozták ifjú feleségének a török háborúba. De hát azóta sok víz lefolyt a Dunán. Most Podjebrád ellen megyünk. És ha Mátyás úgy határozott, akkor nekünk csak egy dolgunk van. Végezni mielőbb ott fenn a hegyek között Aztán megint a törökre!

– Úgy, úgy, a törökre! – kiáltott Kinizsi Pál szorongatva frissen élesített kardját. Anyjára gondolt és elrabolt hűgára. Felindulásában megfélekedezett róla, hogy az újoncnak hallgatás a dolga az ilyen komoly tanácskozásban.

A ZSÁK ÉS A FOLTJA

A vendégek hamarosan eltakarodtak Magyar Balázs udvarából. Útnak indult még aznap a király is egész kíséretével. Egyedül Holubán maradt ott másnapig, ő is előreküldte kísérőit, hogy zsoldosait gyűjtsék össze, serege álljon mielőbb indulásra készen. De neki magának fontos dolga volt még itt. Elhatározta, hogy amint elcsendesedik az udvar, szóba hozza Magyar Balázsnak a leánykérését...

Úgy is lett, Késő este, mikor a hadi készülődéstől fáradtan vacsorához láttak, előbátorkodott kérésével. Sürgős volt neki nagyon, mert egy pillanatra sem volt nyugodalma azóta, hogy látta Jolánkát Kinizsi Pál szemébe nézni. Persze arról szó sem lehet, hogy Magyar Balázs holmi molnárlegényhez adja egyszer a lányát, de az ördög nem alszik. Jobb minél előbb bekötni a leány fejét. Ha a felesége lesz, majd vigyáz ő aztán, hogy merre tekingessen a fiatalasszony.

Balázs vezérnek bizony keserű lett a falatja ettől a kéréstől. Mert igaz, igaz, hogy Holubán dúsgazdag ember: Kegyeltje a királynak is, de hát zsoldosvezér mégiscsak zsoldosvezér. Nem magyar főúr, a lányához nem való. Különben sem szívesen vált volna meg egyetlen lányától. Majd a szíve szakadt meg az öreg katonának, ha arra gondolt, hogy nem láthatja maga körül gyönyörű leánykáját, nem hallja gyakori nótázgatását.

Dörmögött mogorván valamit Holubán kérésére, hogy így meg úgy, éppen most háborgatja ezzel a kéréssel, amikor elég gondja van a hadi készülődéssel.

– De hát nem mást, csak ígéretet szeretnék nyerni, mielőtt hadba vonulunk – erősködött a zsoldosvezér.

Utoljára is azzal rázta le magáról a mogorva öreg, hogy hát menjen, kérdezze meg a lányát

– Ördögadta, teringette! Csak élne szegény feleségem hogy ne nekem kellene foglalkoznom ilyen dolgokkal. Menj, kérdezd meg tőle. Ha leányom úgy akarja én nem bánom, odaadom. Bár megmondom, nem szívesen, okosabban tenné, ha apját gyámolítaná még egy kicsit. Nem késik ki az időből.

Hogy mit szólt Jolánka Holubán leánykérésére, azt rajtuk kívül nem tudhatta senki... Annyi bizonyos, hogy nem valami biztatót, mert a kérő

azon nyomban, felkerekedett s rövid búcsút véve a vár urától, még hajnalhasadás előtt útnak indult.

Nagy vágásban ment gyors lábú, drága paripáján. Még magasan járt már a nap, mikor kicsit lassított. Nem volt egyetlen kísérője sem, hacsak nagy szégyenét nem nevezzük annak. Amint így poroszkált, pihentetve lovát, egyszer csak egy másik lovast pillantott meg nem messze maga előtt. Sovány, girhes lovon baktatott az. Hátulso két térdét összeverte a szegény pára, s úgy himbálta a farát, majdhogy el nem dült. Aztán még valami furcsaság is volt: a lovas után pehely röpült olyan sűrűn, mintha rongyos dunát ráznának. Holubán megbiztatta lovát, hadd lássa közelebről miféle csodabogár ez. Melléje lovagolt, s akkor látta, hogy útitársa egy kendermaggos tyúkot kopaszt csak úgy szárazon.

– Mi az! Tyúkot loptál, hékás? – kiáltott rá.

A lovas összerázkódott hangjára, és a tyúkot hirtelen köpenye alá dugta.

– Nem lenne csoda, uram, ha loptam volna, úgy megéheztem a hosszú útban.

– Hát üres tarisznyával indulsz országot járni?

– Nem értem én rá felcsomagolni. Valósággal szöknöm kellett a falumból. Kis pénzemen ezt a paripát vettem, hogy jobban haladjak.

– Paripát! – nevetett Holubán. – Gebe ez, nem paripa.

– Milyen legyen egy szegény földönfutónak? Fogadj fel, uram, szolgálatodba. Katona voltam eddig is, uraság bizalmasa, de csúffá tett az az átkozott Kinizsi.

– Milyen nevet hallok?

– Kinizsi Pál. De bosszút állok rajta, ha addig élek is.

– Gyenge legény vagy te ahhoz, fiam. Hiszen ha rád fúj, elrepülsz a táltos lovaddal együtt.

– Nemcsak az erő számít, uram, hanem a ravaszság is. Ahol pedig azt osztották, ott zsákok tartottam, nem kicsiny szütyőt.

– Igazad van, a ravaszság nagy erő. Hogy hívnak?

– Titusz a becsületes nevem.

– Amennyiben a tyúklopást becsületes dolognak nevezik. – Holubánnak kezdett megjönni a jókedve. – No, nem baj, ha tyúkot loptál is, azért nekem jó emberem lehetsz, igaz-e?

– A hűség és alázat mintaképe leszek, ha felfogadsz.

– Egye fene, hát csak lovagolj utánam, de tarts tisztességes távolságot, mert még azt hiszik, Holubánnak ilyen nyomorult csatlósa van. – Azzal előre vágatott. Ami pedig a tisztességes távolságot illeti, azt könnyű volt Titusznak betartani, azazhogy nehéz volt egészen le nem maradnia Holubán nyomá-

ból. De nem hagyta magát. Elhatározta, ha beledöglük is végül a gebe, új gazdájától el nem marad többé. Ütötte-verte a szegény párát kardlappal, kézzel, a félig kopasztott tyúkkal is a végén. Mikor pedig egészen eltűnt előle az úri lovas, kínjában, mérgében még a ló nyakába is beleharapott.

Szerencsére Holubán megint lépésben hajtott. Nagy kínszenvedés árán, de mégiscsak nyomában maradt a lyuklopó.

8.

BUJKÓ ÉS MUJKÓ

A háború kikiáltása nem jelentett mindjárt csatát is. Először össze kellett gyűjteni a sereget. A királyét is, a csatlakozó főurakét is. Aztán meg kellett keresni az ellenséget. Az önkényeskedő főurak között hamar rendet teremtett Mátyás. Hol kisebb rajtaütéssel, hol bölcs politikával. De lassan ment a dolga a cseh királlyal. Mert Podjebrád elébe vonult ugyan, de csak azért, hogy újra eltűnjön. Húzta-halasztotta maga Mátyás is a nagy összeütközést, mintha kelleetlenül támadna az egykori apósára. Csak kisebb lovascsapatok martak bele itt-ott az ellenségbe. Köztük legelsőnek Magyar Balázs, oldalán Kinizsi Pállal, aki nagy hírre tett szert a táborban máris. Pedig még igazában meg sem kezdődött a háború. Ha valahol elérték az ellenséget, hatalmas lován közibük vágatott, és két nehéz kardjával vágta-nyeste, míg a vezér parancsára vissza nem kellett fordulnia.

Elunta volna Mátyás ezt a lanyha hadviselést, ha más gondja nem lett volna, mintha katonáskodás. Ám ne gondoljuk, hogy ha hadba vonult, ott-hagyott csapat-papot Budán, és mással nem törődött, csak az ellenséggel. Hiszen jóformán mindig háborúskodott egész életén át. Hát úgy kellett berendezkednie, hogy háborúban is legyen meg otthon is. Felcsomagolta egész udvartartását, és vitte magával. Könyveit, tudósait, tanácsosait, még a külföldi követeket is. Szakácsát, kuktáját, udvari bolondját, de még Bujkót is, a kedves lustáját.

Elég volt már Bujkónak is az örökös költözködésből. Mert aki mindenkor ágyával együtt változtatja helyét, annak bizony nem könnyű az utazás. De a legbosszantóbb az volt a dologban, hogy a hadjárat alatt közös szálláson volt Mujkóval, a király udvari bolondjával. Mert történetesen megesett, hogy a lustát Bujkónak hívták, a bolondot pedig Mujkónak. Hát ez az ördögadta bolond állandóan bosszantotta a szegény lustát. Hol a hasa miatt

csúfolta, mely bizony nőtt a puha kereveten, mint a kelő kenyér. Hol tyúktollal piszkálta az orrát, hol a fülébe fújt szalmaszállal, mert mindenáron fel akarta ugrasztani fekvőhelyéről. Mikor már mást nem tudott kitalálni a gézengúz, száraz faleveleket dugott éjjel szegény Bujkó lábujjai közé, és meggyújtotta. Lustaság ide vagy oda, erre aztán mégis rúgott Bujkó egy nagyot. De most meg akkorát, hogy a bolondnak rögtön bicegni kezdett az első foga, meg a szája szélén is kiserkent a vér.

Mikor így mindketten megkapták a magukét, egy ideig jó barátok voltak. Csakhogy így még unalmasabb volt.

– Ördögbe is – sóhajtott egyszer Bujkó –, milyen ostoba dolog ez a háború. Nem többet érne, ha a királyok egymásnak mennének? Megbirkózának, és amelyik győz, azé a másik ország. Nem a szegény népet kínoznák a hadviseléssel.

– Minden ember szívéből szóltál – lelkenedett a bolond. – Csak az a baj, hogy nagy butaságot mondtál, mert ez soha be nem következhet. Van annyi eszük a királyoknak, hogy más bőrét viszik a vásárra. Ha nem lenne, nem is lehetnének királyok.

Pedig akármit is mondott Mújko, ennek a háborúnak a sorsát majdnem hogy párviadallal döntötték el a királyok.

Ugyanis mind a két király unatkozott egy csendes napon, és unaloműzőnek kilovagoltak vadászni. Hogyan, hogyan sem, valamilyen gyors lábú vadak nyomában majdnem hogy összefutottak. Mikor megismerték egymást, éppen csak egy keskeny patak volt közöttük. Így hát nem tehettek mást, tisztelegéssel köszöntek egymásnak, mint az após és vő között illik. Aztán szó szót követett. Egymásnak szemrehányást tettek eleinte, majd csendes beszélgetésre került a sor. Ekkor aztán rájöttek, hogy ha itt beszélgethetnek, leülhetnek tárgyalóasztalhoz is, vagy éppen terített asztalhoz. Hátha el lehet háború nélkül intézni a köztük levő vitás ügyeket.

Így is lett. Lakomára ültek össze a következő napon. A vendéglátó gazda Mátyás lett. Ha pedig Mátyás lakomát rendezett, az olyan volt, hogy hét országra terjedt a híre. Háború közepette egyik napról a másikra olyan lakomát kerekített, hogy Podjebrádnak és minden vendégének elállt szeméjszája. Sült kappanok, halak egymást érték. A szökőkútból jóféle magyar bor csörgedezett. A mennyezetről ezüsthordók csüngtek, melyekből jobbnál jobb italokat csapolhattak a vendégek.

Lett is nagy mulatság s olyan jókedv, hogy a tréfának se vége, se hossza nem volt. A háborúnak azonban ilyen jó hangulat közepette sem tudtak véget vetni. Nem intéződött el a jó italok mellett egyetlen vitás kérdésük sem. A tanácsosok sem tudtak semmi okosat kitalálni. Mátyás hát, mikor a

hangulat tetőpontjára emelkedett, megkérdezte az udvari bolondot, mit gondol, mit lehetne tenni, hogy háború helyett inkább együtt lakomáznának.

A bolond elkezdett erre Bujkó tollával ékeskedni. Mintha a saját ötlete volna, bölcsen odavágta:

– Bármint töröm okos fejemet, nem találhatok jobb megoldást, mint hogy vívjanak meg egymással az ellenséges királyok, és aki legyőzi a másikat, azé legyen annak országa. A másikat pedig, ha életben marad, lássa vendégül hódta napjáig, s vigadjanak együtt mint jó barátok, így mind a ketten jól járnak. A győztes országot nyer, a vesztes gondtalan életet. És a nép is örvend majd, mert eggyel kevesebb király lesz. Kevesebb költség, kevesebb veszedelem.

Tetszett ez az ötlet az egybegyűlt vendégeknek, éljenezték a bolondot. De még jobban tetszett künn a népnek, a katonáknak. Mert pillanatok alatt híre futott ám mindennek, ami bent a lakomán történt. Mátyás is jót mulatott rajta, Podjebrád is. El is határozták, hogy párbajt vívnak. Igen ám, de abban nem tudtak megegyezni, hogy lovon vagy gyalog vívjanak. Mátyás azt mondta, királyhoz nem méltó a gyalogpárbaj. A testes Podjebrád pedig nem kívánta a lovas bajvívást. Mivel azonban a bolond vetette fel az ötletet, abban egyeztek meg, hogy keljenek birokra a királyok bolondjai, azok döntsék el a háború sorsát. Ez azután meg is történt, ami bizony nem tetszett Mujkónak. Bujkó pedig jót kuncogott a pórul járt bolondon. Mert a cseh király udvari bolondja ugyancsak markos fickó volt.

Összekapaszkodott hát a két bolond. Lett nagy párviadal. Forogtak, hemperegtek keresztül-kasul a termen. Még az asztalra is felkerültek, feldöntötték a borokat, megmártóztak a sáfrányos levesben, a hús levében, a jóféle mártásokban. De a viadal csak nem akart eldőlni. Volt nagy rivalgás, kiabálás. Mindegyik fél a maga bajvívóját biztatta. Eltartott tovább, mint egy óra hosszát a hercehurca. Végre is úgy látszott, hogy Mujkó győzedelmeskedik. Szorult helyzetbe került a cseh az egyik pohárszék lábánál. Már-már a földhöz tapasztotta két vállát a szívósabbik legény, de ekkor az egyik cseh főúr segítségére sietett Podjebrád bolondjának. Ezt meg aztán a magyarok nem hagyták.

Mátyás egyik alvezére, akit bizonyos Zdenkónak hívtak, s aki eszerint maga is onnan felülről származhatott, megragadta a cseh vezér dolmányát.

No, erre aztán lett ribillió!

A jelenlevők mind kardot rántottak, és pillanatok alatt acélpengéstől lett hangos a lakoma színtere. Bizony rövidesen vér patakzott volna ott, ahol az imént tüzes borok folytak, ha a legveszedelmesebb pillanatban be nem lép

Magyar Balázs, aki valamilyen megbízatás miatt késett a lakoma elejéről. Nem egyedül érkezett. Magával hozta hű kísérőjét: Kinizsi Pált.

Az ajtón át napsugár áramlott a terembe, de Kinizsi óriási alakja eltakarta a napot.

– No, fiam, segíts rendet csinálni! – kiáltott Magyar Balázs. És Pál abban a pillanatban a viaskodók között termett. Két óriási kardjának súlya alatt, melyek darabonként is nehezek lettek volna más ember két kezébe, törtek-zúztak a pengék. E Herkules megjelenése lehűtötte a forró fejeket, meglepődve visszahőköltek. A viadal megállt, a cseh király pedig kíséretével együtt bosszúsan elvonult. Csak ekkor tértek észhez a magyar urak, hogy mi is történt. Egy közkatonára jött igazságot tenni a vezérek között. Legjobban Holubán pattogott emiatt. Kicsibe múlt, hogy most meg Pálra nem rontottak valamennyien.

De Mátyás szólt, és szava csendet teremtett:

– Álljunk meg, urak. Helyesen cselekedett a legény. Udvarunk hírneve bánta volna, ha vendégeinket sérelem éri. Lám, egy józan közvitéz többet ér harminc ittas úrnál! Még akkor is, ha királyok vannak közöttük.

Elcsitultak a főurak, de a háború most már fellángolt teljes hévvel. Csátát csata után, várat vár után vívtak meg. Brünn vára alá ért nemsokára a magyar sereg.

Ezekben a csatákban Kinizsi kardja sok dicsőséget szerzett. Nagy erejével, ügyességével mindenkit elámított a harcban. Rövidesen róla beszélt az egész tábor. Mindenki tudta, hogy nagy kitüntetés vár rá. De úgy látszik, Mátyás nem szokta elhamarkodni az ilyen dolgot. Egyszer azonban ennek is eljött a napja.

Csakhogy ez a nagy nap majdnem az életébe került Kinizsi Pálnak.

9.

AZ ÓRSZEM

Csillagos szép éjszaka volt. A csehországi nagy erdő hallgatott, csak egy-egy nyugtalan madár dalolta el magát itt-ott, és a tücsök muzsikált, de olyan egyhangúan, finoman, hogy ez valósággal már a csendhez tartozott. Közelebb-messzebb őrtüzek lobogtak. Meredek, sziklás, bokros domboldal dült le a völgybe. A völgyön túl az ellenség őrtüzei égtek. Némelyik olyan

távol, hogy a gyakorlatlan szem alig választhatta el a csillagoktól. De volt olyan közeli is, hogy úgy látszott, nyílvevő elérheti.

Öreg katona állott a szélső fák árnyékában, mellette kialvó, parázsló tűz. Mögötte szűk kis őrsátor. Akkora, hogy egy ember éppen csak elbújhatott benne az eső elől. Bajuszát simogatta az öreg. Szimatolt jobbra-balra, mert itt kellett légyen az idő, mikor felváltják őrhelyéről. Egyszer csak mozgást hallott a háta mögött. Megfordult, úját feszítette s kiáltott:

– Állj, kivagy!

– Kinizsi Pál, a soros őrszem – hangzott a felelet.

– Te vagy az, fiam? Éppen rólad gondolkodám. Láttam a minap, hogy harcoltál Magyar Balázs oldalán, pedig nagy kelepcében voltatok. Úgy hiszem, csak neked köszönheti az életét az öreg medve. (Mert így hívták maguk között katonái Balázs vezért.) No, éjfél vagon már?

– Éjfél, Gergely bátya. Hosszú volt a szolgálat?

– Szép volt, jó volt – szolt az öreg. – Mert ez is szép ám a hadviselésben, ez a nagy tágas éjszaka az őrségen. Hallgatni a madarak dalát. Nézni az ellenség pislogó tüzeit S lám, ott messze már Brünn városa fénylik. Jó egy ilyen győzelem felett egy éjszakát virrasztani.

– Még egy-két nap – lelkendezett Pál –, és király várának kapujában győzzük le az ellenség hadait.

– Bizony, ha sok ilyen vitézt adna a nép Mátyás királynak, hamarosan eltakarodna határunkról a német is, meg a török is. – De már igazgatta is köpenyegét az öreg harcos és indult. – Jó éjszakát, fiam.

„Inkább két csatát, mint egy éjszakai őrséget” – magában Pál, s azzal elkezdte igazgatni a tüzet, hogy valamit tegyen. Négy nagy darab kő feküdt a tűz mellett a földön. Az egyikre leült. Az őrséget azért nem szerette, mert ebben a némaságban akarva-akaratlan mindig Jolánkára kellett gondolnia. Ebbe azután előbb-utóbb úgy belefájdult a szíve, hogy más nem, csak az új harc gyógyíthatta meg. Mert hogyne volna fájdalmas dolog az, még ilyen kemény legénynek is, hogy leszáll egyszer az úrikisasszony fehér lováról a szegény legényhez, elcsavarja a fejét, bilincsbe köti a szívét, majd újra eltűnik előle. Aztán csak messziről láthatja, nagy urak oldalán. Igaz, egy-egy mosolya van a számára, néha int is feléje titkon. De a szegény legény, ha szegény is, büszke, elfordítja inkább fejét, nem kell neki az alamizsnaként kapott mosoly.

Aztán, hogy Kinizsi szíve még jobban fájjon, Jolánka elkísérte apját a táborba. Itt él a közelében, egy nyíllövésnyire, Spielberg erődjében. Nyíl elérhet odáig, de a szerelmes legény sóhajtása nem hallatszik át a várfa-

lon... „Csak egyszer, egyetlenegyszer beszélhetnék vele, csak legalább a szemére vethetném bűnét, mért keresett ilyen kegyetlen játékot.”

Ágzörgés riasztotta fel Pált töprengéséből, felugrott. Kardját rántotta. Sötét, köpenyes alak lépett elébe. A köpeny abban a pillanatban szét is nyílt, le is hullott a földre, és ott állt előtte a tűz játszó fényében Jolánka.

Itt állt most előtte a lány. Itt állt, hogy elmondhassa szemrehányásait. De nem mondott mást, csak halban a nevét:

– Jolánka.

– Eljöttem – szólt a lány. – Tudom, hogy te nem jöhetsz hozzám, hát eljöttem.

Ámulatából Pál most tért csak magához.

– Éjnek idején? Hisz egy kiáltásnyira van az ellenség.

Jolánka elmosolyodott.

– Nem vagyok gyáva. Apám mellett volt alkalmam bátorságot tanulni.

– Hát nem felejtettél el?

– Hogy lehetett volna téged elfelejteni, hisz az egész tábor rólad beszél.

Azért beszélgetek csak másokkal, hogy nevedet halljam.

Pál egy darabig szótlán nézett a szemébe, mintha azt fürkészné, igazat mond-e.

– Hogyan tudtad, hogy itt vagyok? – kérdezte aztán.

– Bujkó mondta, a király lustája.

– Bujkó? – nevetett Pál. – Hisz annak a száját sem szabad kinyitni.

– Más ember előtt nem is mer szólni, de velem beszél titokban, és mennyit mesél rólad!

– Szegény Bujkó, bárcsak mellettem lehetne.

Jolánka egy kis kövekkel kirakott ezüstpatkót vett elő.

– Ezt küldi neked, ismered?

– Hogyne ismerném, Orsik néne őrizgette anyám emlékeiből.

– A toborzókkal küldte el Bujkónak, s most Bujkó velem tehozzád.

Azért küldte öreg dajkád, hogy szerencsét hozzon a csatában.

– Kedves jó Orsik néne... Vajon láthatom-e valaha?

Zsebébe tette a kis patkót, azután leültek a kövekre. Eleinte csak hézagosan beszélgettek, de aztán az éjszaka csendje, a tűz barátságos lobogása egyre meghittebb hangulatot teremtett közöttük. Mintha otthoni tűzhely melegét érezték volna. Kedves, közös otthonét. Tervezgetni kezdtek, ahogy öröktől fogva vannak és lesznek tűzhelyek mellett jövőjükről álmodó fiatal párok.

Távoli kürtszó ébresztette fel Pált e halk beszélgetésből. Ez a kürtszó jelezte a percet, mikor az őrszemnek magaslati helyére kellett mennie, ahon-

nan lángjelet adhatott a táborba, jelezve, hogy van-e veszély, vagy csendes, mozdulatlan az éjszaka. A sátorból hosszú nyelű, de vékony fáklyát hozott elő, meggyújtotta a tűznél...

– Gyere velem – mondta a lánynak –, onnan jól beláthatunk Brünn városáig. Lám, az ellenség tüzei most fennen lobognak. Lehet, hogy holnap nagy csata kezdődik. Érted is harcolok most, és ez háromszoros erőt ad... Meglásd, apád előtt is méltó leszek hozzád nemsokára.

10.

JOLÁNKA ELALSZIK

Mikor a távoli kürtszó felhangzott, nem messze Kinizsi őrhelyétől megzörrent a sűrű, s két fekete alak vált ki a bokrok árnyékából. A ritkásabb erdő-részbe értek, hova a csillagok gyenge fénye beszűrődött.

– Ebben a pillanatban kell elhagynia őrhelyét – súgta Titusz, mert ő volt az egyik.

– Menj hát, fiam – szólt bosszúvágyó gazdája. – De mégis, állj meg csak! Biztos, hogy nem okoz halált ez a török mérég?

– Halált nem, csak mély álmot. Megesküdött a talján mindenre, ami szent neki. Különben is táborodban van túszként. Nem halált, hanem bőseges jutalmat keresni jött ide.

– Menj hát, de csendesen, mert ha észrevesz, halál fia leszel – mondta Holubán, s előreengedte a legényt. – Menj csak, ha szerencsével jársz, jutalmad nem marad el.

És Titusz ment, bár tudta, hogy veszélyes kalandba kezdett. De bosszú-álló dühe és sóvársága a gazdag jutalomért legyőzte gyávaságát. Odalopózott a tűzhöz, és egy bőrzacskóból kalapnyi fekete port szórt arra. Egyet lobbant a tűz kékesen, aztán elsötétedett. Titusz már visszaért gazdájához, mikor a parázs újra feltűnt, s most fehéres könnyű füstöt engedett. Láng többé nem csapott fel, csak halk sistergés hallatszott a tűz felől.

Kisvártatva Jolánka futott vissza elsőnek.

– Milyen hűvös lett egyszerre az éjszaka – mondotta, és lehajolt, hogy megfújja a tüzet. De a következő pillanatban fel is állt, mélyet sóhajtott.

– Ó, milyen álmos lettem egyszerre. Késő van már, megyek, Pál.

De nem tudott elindulni. A következő pillanatban az odaérkező Pál karjára dült. Az a sátor mellé vezette, és az imént ledobott köpenyére fektette.

Maga is érezte egyszerre, hogy szempillái nehezednek, de rettentő erős szervezetével nem bírta a méreg. A parázsra tekintett, és annak különös narancsszínéről rögtön megsejtette, honnan jön a veszély. Szerencsére hallott már arról a sivatagi kígyókból készített török méregről, melyet ha a tűzre dobnak, elaltatja a körülötte állókat. A leghatalmasabb követ, melyet három ember sem bírta volna megmozdítani, felemelte, és rádobta a tűzre. Kialudt az egyszerre, a nagy kő valósággal a földbe sajtolta.

A hold ekkor emelkedett a szemközti dombok fölé. Eleinte, mint égő boglya, elveszett az ellenség őrtüzei között, és most, mintha az egyik őrtűz az égre emelkedett volna, még pirosan izzott, de a következő percben már fehér sugarakat vetett az erdőszélre. Figyelt a halovány fényben, hallgatózott, de semmi zörejt nem hallott. Ismét Jolánka fölé hajolt.

„Nem halálos méreg, csak álmot hozott a szemére... Vajon ki lehet az aljas cselszövés mögött? – Hirtelen ötlete támadt. Leült az egyik ottmaradt köre, fejét a tenyerébe hajtotta, s nem mozdult. Úgy tett, mintha aludnék. – Így talán megmutatkozik majd a merénylet elkövetője.”

Az egyre magasabbra emelkedő hold fényénél Titusz és Holubán jól kivehették a mozdulatlanul ülő természetes vitézt s fehér ruhájában a földön alvó leányt.

– Elaludtak – mondta Holubán –, végezzünk vele!

– Tán mégsem kellene, uram – rémült meg Titusz.

– Ne félj, csak dicséretet nyerhetünk Magyar Balázstól, ha elbánunk leánya elrablójával.

Titusz hát megindult, de nagyobb félelemmel, mint az imént.

– Várj – mondta Holubán –, az oroszlánnal óvatosan kell bánni, ha alszik is. Két oldalról közelítjük meg kivont karddal. Ha felébredne, és egyikünk felé fordulna, a másik hátulról leszúrja. Rajta, csak csendesen.

Két oldalról lassan közeledtek feléje. Olyan közel jutottak már hozzá, hogy kardjuk hegye majdnem elérte. Akkor Kinizsi Pál hirtelen felugrott.

– Gyertek, hitvány orgyilkosok! – kiáltotta. Két karját széttárta, mind-egyikben kard volt. Vívni kezdett egyszerre kétfelé. Csattogott a kardja a parázs csatában.

Sokáig nem tartott persze ez a kettős viadal, mert Titusz kardja hamarosan kettétört, csak rövid csonk maradt a kezében. Erre rémülten megfordult és futni akart. De Pál kinyújtott kardjával Holubánt egy pillanatra távol tartva magától, utána lépett a menekülő legénynek, s kardlapjával visszadobta Holubán mellé.

– Hoppsza, Titusz vitéz. Téged már egyszer tanítóttalak repülni. Ne szökj el, segíts szegény bajba jutott gazdádnak. De ne hátulról támadj, nem

illik az ilyen nyalka vitézhez. Nincs kardod? Nesze, adok egyet – s balkezes kardját odadobta neki.

– Gyere, hű szolgám, mentsd meg életemet, gazdaggá teszek.

Titusz megfogta a feléje dobott kardot, de tüstént el is eresztette.

– Nem bírom én ezt el, uram. – S megfélemedkezve vagyonról, dicsőségről, úgy gondolta, egyelőre mindennél fontosabb a puszta élete; kerekét oldott.

A következő percben pedig követte gazdája is.

Mert Pál egy hatalmas ütésére kihullott a kard a kezéből. Pál megállt, nem szúrt a védtelen ember felé.

– Vedd fel – mondta –, küzdj tovább, ha vitéz vagy, de ha az életed drágább, mint a becsületed, akkor menekülj.

Holubán ez utóbbit választotta. Futva indult el ugyanazon az úton, amelyen hitvány szolgája.

– Meghagytam életemet, pedig tudom, holnap más módon törtök ellenem, s beáruljátok apjának e bátor leányt. – Jolánkához ment, aki éppen ébredezni kezdett.

– Ó, mennyit álmodtam, és milyen szépeket!

– Így van jól – mondta Pál, –, álmodj te csak angyalokkal, ha ördögökkel van is tele a világ.

– Hogy elaludtam! Már nem lehet messze a hajnal. Hamar a köpenyem! – Jolánka magára kapta a hosszú férfiköpenyt. A tűz nem égett, csak a hold rideg fénye... összerázkódott fázósan, aztán búcsút véve Páltól, eltávozott gyorsan suhanva, ahogyan érkezett.

11.

ELLENSÉG VAGY JÓ BARÁT?

Ezen az éjszakán nem panaszkodhatott Pál, hogy unalmas az őrség. Nem ám, mert még ezzel sem lett vége...

Újra tüzet csiholt. Kicsit arrább meggyújtott egy rőzseköteget, s a tűz mellett most akkurátusan sétált föl-alá, amint az rendes őrsemhez illik. Annál is inkább igyekezett most már éberen vigyázni őrhelyén, mert bántotta, hogy éppen ő, Kinizsi Pál, leánnyal mulatja idejét az őrsegen.

De nem sokáig tartott a csend. Most elől a lejtőn hallott mozgást. Nyilván a felkanyargó ösvényen közeledett valaki. Nem lehetett rossz szándék-

kal, mert egyenest az őrszem felé tartott. Amint előtűnt a cserjék mögül, azt is lehetett látni a holdvilágban, hogy valami bugyros-batyus ember.

Pál rákiáltott:

– Állj, ki vagy, ki éjnek idején a táborig merészkedsz?

– Nem régi katona lehetsz – kiáltott lihegve az idegen –, ha nem ismeresz. Ismernek engem Mátyás király katonái. Tódor vagyok, forró dél szülötte. A tengerparti vidámabb világ kincseit hozom komor hegyeitek közé. Tele van a bugyrom minden jóval.

A tűz közelébe ért, és ledobta batyuját.

– Nézd csak, Velencéből hoztam bronzszínű szerszámolajat. Ha bekened vele a szíjat, úgy tündöklük a lovas és a ló, hogy orra bukik rajta a nap-sugár. Van Galíciából szállított kenőcsöm, mely nyirkos őszön is fényesen tartja az acélt.

– Nem ér rá magyarhonban rozsdásodni az acél – nevetett Pál.

A jövevény hát más árut kínált.

– Van hajpomádém, szép lánynak, ha udvarolsz.

– Eh, nem pomádé kell az én boldogságomhoz.

A batyuzó most a földre nézett, meglátta ott Titusz tört kardját s Holubánét, mely mellette hevert.

– Hm, tört kard, gazdátlan kard... Tán ellenség járt itt?

– Bár az lett volna tíz, száz vagy ezer!

– Pedig úgy látom, nem magyar kard ez itt a földön...

– Mátyás királynak is vannak idegen zsoldosai – szólt Pál félvállról a kíváncsiskodó kalmárnak. – Bár volna hú magyarja elég, nem kellene hazátlanok kardjára bízni sorsát.

– Hm... hm... – töprengett a jövevény –, nem lehet más akkor, mint valami asszony a dologban. Megérdemli legalább, hogy hősök vére folyjék érte? ...

– Hogy megérdemli-e?

– Ha szép, ha jó, hát hogya érdemelne – egyezett bele a szakállas öreg.

– Szép-e, jó-e? A szíve, mint az angyaloké, és a szépsége!... Ej, déli napod nem perzsel úgy, mint annak tekintete.

– A győzelem, látom, a tiéd. Mi áll hát utadban, szólj. Tódor táskájában sok mindenre akad orvosság.

– Semmi – felelte Pál bosszúsan –, csak a hitvány kor, mely akkora különbséget tesz ember s ember között.

A kalmár kapott a szón.

– Jöjj hát Velencébe. Ott az avult kornak már vége. Ha erőd, eszed s főképp ravaszságod van, úrrá lehetsz.

– Igen egyszerű volna, ha csak kalmárokból állna a világ. De nekem királyom van, kinek hűséget esküdtem. Szenvedő népem, kit oltalmazni kell. Hazám van, melyen kívül számomra nincs élet.

– Hazád? – csodálkozott az idegen. – Hazád kapzsi urak martaléka. Királyod pedig véred s verejtéked árán világ ura, császár akar lenni.

– Hazudsz! – förmedt rá Pál. – Mátyás király a nép barátja.

– Eh, király, király! Podjebrád, Frigyes, Mátyás: egykutya! Hatalmat akarnak, ennyi az egész,

De erre már Kinizsi kardjához nyúlt.

– Hallgass, kalmár, ne ócsárolj Hunyadi Mátyás nagy nevét!

Az idegen szeme meg sem rebbent arra, hogy karddal fenyegették.

– Fiatal vagy még – mondta –, tanulhatsz tőlem bölcsességet.

– Dejszen majd tanulsz te tőlem tisztességet! – kiáltott Pál, és kardlap-pal puhogatni kezdte a kereskedőt. – Kardomra nem vagy méltó, de lapjával elpáhollak, bitang!

Kinizsi Pál ütéseit állni nem volt gyerekjáték akkor sem, ha éppen csak legyezgetett a kardjával. Az idegen nagyot kiáltott, és amit kiáltott, attól Pál megrémült:

– Megállj, Kinizsi Pál! Mátyás vagyok, a magyarok királya! – Azzal ledobta ócska köpenyét, letépte szakállát. A tűz fényénél, a hold világánál felismerhette. Ott állt a király.

Pál leeresztette kardját, és térdet hajtott előtte.

– Felsőleges királyom, bocsáss meg ostoba fejemnek.

– Kinizsi Pál, fiam, erődet, bátorságodat már ismertem, most meggyőződtem hűségéről is. Nem mondom, nyoma maradt rajtam kardod lapjának. De aki kóbor kalmár öltözetét viseli, számoljon annak sorsával. Kaptam én ilyet már a kolozsvári bírótól is!

Pál még mindig nem akart hinni a szemének.

– Jó uram királyom, ilyen öltözetben egyedül... Mátyás felnevetett.

– Az ellenség hadállását kémlelni nem mehetek fényes kísérettel.

– Felsőged így kockára teszi drága életét!

– Hej, fiam, Kinizsi Pál – sóhajtott Mátyás –, nem tudod, milyen árva ember a király, ha népét többre becsüli a kapzsi uraknál.

– De hiszen udvarlók serege vesz körül, uram.

– Szolgám van sok, de hű emberem kevés. Nem bízhat a király sem testvérben, sem feleségben, sem atyában, sem gyermekben. Lám, még rokonaim is ellenem esküdtek. A hatalom árnyékában elhervad a szeretet és az igazi hűség. Csak a képmutatás virul s az irigység, mint a kikerics. Hidd el, fiam, nincs árvább ember a királynál.

– De a nép, uram, a nép szeret, és ragaszkodik hozzád, a rég várt igazságos királyhoz.

– Hej, ha köztem és a nép között nem állna falként urak és csatlósaiak serege, boldog lehetne a nép, és hatalmas a királya. De lám, ha találkozni akarok a nép fiaival, álruhát kell öltönnöm. Ha tisztán akarok látni a hadszíntéren, álruhába kell öltöznöm.

A király közvetlen szavaira Pál bátorságot nyert.

– Ha megengedi felséged, hogy szóljak róla, én úgy látom, az ellenség hadállása most igen szerencsés. Jobb a miénknél, azért nem akar mozdulni. De arra ott a keleti hegyvonulat mögött fürge lovasokkal hátukba lehetne kerülni, elvágni a völgyben utánpótlási útjukat. Így biztosan elmozdulnának.

– Jól van, okosan van – helyeselte a király. – Én is így láttam, csak egy a baj. Ágyúik jobbak a miénknél. Messzebb hordanak, és jobban találnak célba. Egy ilyen új ágyút kellene kézre keríteni.

Pál elmutatott az egyik ellenséges őrtűz feletti dombra.

– Amott van, király uram, egy gyengén fedezett tüzérállásuk. Tegnap portyázásunk alatt figyeltem meg. Néhány jó lovassal kerülő útról rájuk lehetne csapni. Kikémleltem már az utat is oda, mert igen haragudtam otromba pufogatásukra.

Mátyás a hatalmas legény vállára tette a kezét.

– Kinizsi Pál, hű vitézem, erődöt, bátorságodat, hűségedet már ismerem, most meggyőződtem okosságodról is. Tartsd szemmel azt az ágyúállást, és hajnalban elindulhatsz érte. Testőreim közül kapsz tíz jó rác lovast.

Pál nem akart hinni a fülének.

– A vezetőjük én leszek, uram?

– Te leszel, bízom benne, hogy hűséggel, eredménnyel hajtod végre a feladatot.

Pál köszönő szóhoz most sem jutott, mert, a király indult is már.

– Ég veled, fiam! Úgy látom vihar kerekedik. Verést kaptam már ezen az éjszakán, nem akarok még bőrig is ázni.

Valóban a hold elé éppen ekkor vastag felhők futottak. Rövid idővel később villámlott, mennydörgés rázta az eget. Alig érhetett még sátrába a király, mikor az eső megeredt. Eleinte csak ritka nagy cseppekben, aztán

egyre sűrűbben. Nem lehetett többé látni a szemben levő hegyvonulatot, sem az ellenség tüzeit. Pál behúzódott a sátorba, de nem volt itt egy pillanati nyugta sem. Mi lesz, ha az eső sűrű függönye mögött elvontatják onnan az ágyút? Ha Podjebrád felhasználja az ítéletidőt serege átcsoportosítására? Ment volna közelebb az ellenséghez? De elhagyja őrhelyét? Mi hát most az első kötelesség? Őrhelyén maradni, vagy a király parancsa szerint szemmel tartani az ágyút?

Felszaladt magaslati helyére, nem törődve a szakadó esővel, de nem látott onnan sem egyetlen pislákoló őrtüzet. Megint visszament helyére, töprengett még egy percnyi időt. Aztán kapta magát, futva megindult lefelé a meredek oldalon. Lent a völgyben már sebes áradat folyt. A kicsi patak úgy megduzzadt, hogy hónaljig gázolt a vízben. De nem törődött semmivel. Csak elérni minél előbb azt a pontot, ahol az ágyúnak kell állnia. Messzebb volt az a hely, mint gondolta, és a sötétségben alig talált rá. Szerencsére a villámlás fényénél fel-feltűnt a kis domb különös alakja. Eltelt egy óra, mire a sötétben ügyesen kikerülve a cseh őrszemet, a domb aljához ért. Innen már hallotta a dombtetőn elejtett német szavakat, mert úgy látszott, német zsoldosoké az ágyú.

Lassan kúszott felfelé az oldalban. Hogy könnyebben kapaszkodhassék, és hogy fegyvere mindig kéznél legyen, egyik kardját a szájába vette. Erős állkapcsával könnyen hordozta ezt a kardot, mit más embernek elég lett volna kezében tartani... Lódobogást hallott fentről, aztán kocsisok grombába szitkáltak. Korbácsok csattantak. Nyilvánvaló volt, hogy az ágyút elvontatják. Sűrű bokrok közt kúszott fel, tüskés bokrok közt, mik belekapaszkodtak vizes ruhájába. Észrevétlen annyira megközelítette az ellenséget, hogy egy bokor tövében fekve az ott forgolódnak lábát elkaphatta. A villám fényénél látta, hogy vagy húszan szorgoskodnak az ágyúállás körül, mert nem egy, hanem három ágyú volt itt egymás mellett. Megvárt ott egymás után vagy tíz villanást, hogy pontosan tájékozódhassák. Szeme legtöbbször megakadt egy pojácászerű, vézna alakon, aki legtöbbet futkosott az ágyúk között. A szája állandóan járt, parancsolgatott. Nyilván ez lehet a német tüzemester – gondolta.

Eközben az eső újra erősen megeredt. Folyt, mintha dézsából öntötték volna. Sem kiáltás, sem semmi jeladás nem hatolhatott messze ebben a sűrű locsogásban. Pál kihasználta az alkalmas percet. Mikor a tüzemester közel került hozzá, elkapta a lábát, s abban a pillanatban le is dobta maga mögé a domboldalba. A tüzemester kétségbeesetten kiáltott, s ezt a kiáltást Pál maga is megtoldotta, mert tapasztalta már, hogy hatalmas kiáltása hirtelen rémületet okoz. Az ellenség valóban azt vélhette, egész sereg támad

rá. Hogy hányan voltak, akik erre futásnak eredtek, és hányan, akik bátran rátámadtak, azt Pál nem tudhatta. De annyi bizonyos, hogy valóságos kis csata alakult ki ott a sötétben, zuhogó esőben.

Pedig a katonák nem is látták, kit merre vágnak.

Mikor Holubán az erdőben összetalálkozott Titusszal, nagy dühbe gurult. Őt okolta szerencsétlen kalandjáért. Ha nála lett volna a kardja, talán neki is ment volna haragjában. Később azonban megjámorodott. Mit volt mit tenni, haditanácsot kellett ülniük együtt. Mert ezt a Kinizsit most már akárhogy is, de el kell veszíteni. Elviselhetetlen szégyen lenne, ha kiderülne sikertelen orvgyilkos tervük.

Más megoldást nem találtak, mint hogy Holubán hamar előteremtett tüzet a zsoldosai közül. Tíz elvetemült embert, akik külön bérért vállalták az aljas megbízatást. Volt Holubán zsoldoscsapatában mindenféle szedett-vedett népség. Ezeket aztán Titusz vezérletére bízta. Gyors menetben indította meg őket Kinizsi őrhelyére, hogy hajnalhasadás előtt még odaérkezzenek. A zsoldosok persze nem tudták, hogy Kinizsi ellen támadnak, mert ha tudták volna, bizonyára visszaszaladt volna valamennyi, örült annak Titusz, hogy az eső még mindig esett. Okos haditervet eszelt ki. Pál bizonyára sátrában van most – gondolta –, mert hol is lenne másutt ilyen időben. Megparancsolta a katonáknak, hogy hátulról lopózva, szép csendesen fogják félkörbe a sátort, és dárdájukkal egyszerre rontsanak neki. A ponyván keresztül szúrják le.

A terv igen jónak látszott. A locsogó esőben a mocorgást nem hallhatja az őrszem.

Így történt hát. Pontos félkörben álltak fel, és egyszerre rohanták meg a sátrat. Egyszerre tíz dárda szúrta át a ponyvát. De csak a ponyvát, s azon túl is a levegőt. Némelyek hasra estek a nagy lendülettől.

Titusz látván ezt, mielőtt a katonák összeszedték magukat, kerekét oldott. Mert hátha azt gondolják, tréfát űzött velük, s nem olyan emberek ezek, akikkel jó tréfálkozni. Annyit megtett, hogy magával vitte Holubán ott heverő kardját. Elvitte a saját kardjának csonkját is.

Holubán megörült a kardjának, s azt hitte, a megbízást végre is hajtották, de Titusznak be kellett vallania az igazat. Nagy csodálkozására ezen aztán a vezére egy cseppet sem bosszankodott, hanem örömmel kiáltott fel:

– Így még jobb! Legalább vérengzés nélkül győztünk. A kora reggeli haditanácsban bejelentem a királynak, hogy Kinizsi elhagyta őrhelyét. Má-

tyás ebben az egyben aztán nem ismer tréfát. Fejét veteti a legénynek még akkor is, ha legkedvesebb katonája.

Azzal kapta kardját, és otthagyta Tituszt, mintha a világon sem volna.

No de ravaszságot kölcsönkérni Titusz sem ment a szomszédba. „Hm – töprengett a szállás felé menet –, mért ne áruljam el én ezt a királynak? Megelőzöm a zsoldosvezért. A király előtt az érdem az enyém lesz.” Bol-dogan, hangosan mondta:

– Szerencsecsillagod most ragyog fel, Titusz, te bátor, te okos!

Egy szajkó felelt szavára a fák közül, jelezve azt is, hogy már hajnalodik:

– Te kos, te kos, te kos!

12.

A HADITANÁCS

Alig világosodott ki, Titusz megjelent a király szállásán. Mivel váltig erős-ködött, hogy igen fontos beszélőnivalója van a királlyal, bevezették egy sá-torba, hogy ott várjon, aztán majd meglátják, mi lesz. Titusz nagy izgalmá-ban nemigen hallgatott arra, hogy mit mondanak neki. Csak azt látta, hogy elvezetik három pár ajtónálló előtt is. Egy tágas sátorba ért, ahol széles kereveten feküdt valaki, és úgy horkolt, majd elfújta a sátrat.

Titusz úgy gondolta magában, hogy nem lehet más ez, mint maga a ki-rály. Mert ki merne más így horkolni a király szállásán? Furcsa dolog, hogy ágyához vezeteti a király a hírvivőt, s még javában fújja a kását. De hát a király azt tesz, amit akar. Azért király.

Mélyen meghajolt, és köszönt is hozzá jó hangosan, hogy észrevegyék.

Az alvó valóban meg is mozdult, feléje fordult, de mielőtt Titusz fel-emelte volna alázatosan meghajtott fejét, az arca elé tette a karját. Csak lopva pislogott az árulkodóra, mert nem más volt, aki itt nyújtózkodott, mint Bujkó, a király lustája.

– Ki van itt? – kérdezte megmászított hangon.

– Titusz, felséges uram, hűségess alattvalód, Titusz.

– Hajolj meg jobban – förmedt rá szigorúan az álkirály.

Titusz hát meghajolt még egyszer.

– Jobban, jobban – nógatta Bujkó –, nem hallok semmit.

– Mit akar hallani felséged? – kérdezte a legény ijedten.”

– A fejed koppanását a földön, ha tudni akarod.

Titusz erre mélyen meghajolt, a feje koppant a földön.

– Most már hallottam valamit, de még egyszer szeretném hallani hangsabban.

Titusz hát még meghajolt, a feje most már nagyobbat koppant, majd elszédült bele.

– No még egyszer! – Bujkó már alig tudta megállni nevetés nélkül. – Három a magyar igazság.

Mit volt mit tenni, meghajolt hát még egyszer a hengegős vitéz. Most már aztán nemcsak a homlokát, az orrát is a földbe verte. Azt gondolta, mindjárt elered az orra vére.

Ezzel aztán Bujkó is megelégedett.

– Ez már valami, fiam, úgy látszik, nem tudod az udvari szokást.

– Majd megtanulom, felség, bocsáss meg tudatlan fejemnek – így riánkodott Titusz. – Szorgalmasan gyakorolom mindennap.

– Nos hát mit kívánsz? – hangzott a kegyes kérdés.

Titusz kihúzta magát, úgy kezdte mondókáját:

– Felséged életéért, táborunk biztonságáért és hazánkért való aggodás kényszerít rá, hogy bevádoljam felséged színe előtt egy hűtlen vitézét.

– Mit vétett ellenem?

– Könnyelműen elhagyta őrhelyét, s ha véletlen arra nem járok, ellenséges kémekek hatolnak táborunkba. De én éber voltam, kardom gyors és éles.

– Hm ... hm! – dörmögött a király lustája. – Ki volt az a hűtlen vitéz?

– Kinizsi Pál – mondta boldogan az árulkodó.

Bujkó most elszólta magát:

– Mindjárt gondoltam!

– Mit mond felséged?

– Mindjárt gondoltam, amint megláttalak, hogy te hűséges és vitéz katonám vagy. Megérdemled, hogy nagy jutalomban részesülj. Gyere, édes fiam, tüstént meg is kapod a jutalmadat.

Titusz közelebb lépett.

– Így ni, de ne felejts el meghajolni megint.

Titusz hát meghajolt ismét egész a földig.

– Nem így, nem így, te oktondi! Hát megint nem tudod az illetet? Ha kifelé mész, fordítva kell meghajolni. Háttal nekem. Így ni!

Titusz engedelmesen meghajolt háttal Bujkónak. Az meg kidugta nagy lábát, és olyat rúgott bele hátulról, hogy az árulkodó egymás után hármat hömpöldött. Úgy bukott ki a sátorból, majd feldöntötte az ajtónállót.

Bujkó pedig mérgében elfelejtette a lustamesterségét. Hangosan, frissen kiáltott utána:

– Ez az árulkodó bére! S ha nem tudnád, kitől kaptad, tudd meg, Bujkótól, a király lustájától.

Azzal befordult, és hortyogott tovább. Alhatott még vagy egy órát, mikor ismét mozgást hallott a sátorban. Feltekintett, s a királyt látta ott.

– Jó reggelt, király uram! – kiáltott rá csak így pajtáskodó hangon, mert a lustájának meg Mujkónak, a bolondnak mindent megengedett Mátyás király. Meg ám, mert elég volt mindig csak a hajbókolok, hízelgők beszédét hallgatni. Két olyan embert akart látni maga körül, akik úgy beszéltek vele, mint az egyszerű emberek egymás között, ha cimboraságban vannak. Nem akarta Mátyás elfeledni az egyszerű emberek nyelvét. Dehogy akarta. Persze aztán a lusta meg a bolond néha egy kicsit a fejére nőttek. Akkor mégiscsak ígérgetni kellett nekik az udvari pálcákat.

– Szép kis háztartás – berzenkedett a lusta –, ilyenkor kel fel a gazda.

– Aludj, Bujkó – csitította a király –, aludj helyettem is, én úgysem érek rá.

– Biztosan megint álruhában kóborolt a királyunk. Nappal meg aztán álmosak vagyunk. Én nem hiszem, hogy mindig jóban jár, aki álruhában jár. Úgy hallottam, szép menyecskék vannak Csehországban.

– Hallgass, lusta, hallgass és aludj, neked az a dolgod!

– Hogyisne – méltatlankodott Bujkó –, mindig csak aludni meg aludni. A hasam meg nő, mint a vakondtúrás. Nem alszom azért sem. Fellázadok, felkelek hajnalban, kisöpröm a sátort, megvakarom a lovacskákat, és ha ez nem elég, körülfutom a tábort.

– Én meg majd számtalan pálcákat rakatok az ülőkédre – nevetett a király.

– Aludnom kell, folyton csak aludnom. Olyan fáradt vagyok már a sok alvástól, alig bírom nyitva tartani a szememet. – Így panaszkodott a lusta, és a következő pillanatban már aludt is. Úgy hortyogott, jobban sem kellett.

A király azonban nem sokkal később felrázta.

– Hallod-e, te tepsiszájú, ne hortyogj annyira!

– Ha én tepsiszájú vagyok, király uram meg sima orrú! Mindenki tudja az országban, hogy így nevezte a kolozsvári bíró, mikor álruhában fát rakott az udvarában.

– Meg is kapta érte a magáét. De te is megkeserülsz. Mindjárt hívom a bolondot, hogy annyiszor piszkálja meg az orrod, ahányszor hortyogni kezdesz.

– Csak azt ne tegye felséged, elegendő van abból a fickóból.

Bujkó most csendesen kezdett szuszogni, mert a bolond tréfáit valóban nem állhatta. A királynak meg legkedvesebb szórakozása volt összeugrasztani a lustát meg a bolondot.

– Ajánlom is, hogy csendesen légy, mert itt nemsokára haditanács kezdődik.

Erre aztán felháborodott Bujkó. Ha nem lett volna a király lustája, rögtön kiugrott volna az ágyból.

– Nahát, ami sok, az már mégiscsak sok! Pont az én ágyasszobámban kell haditanácsot tartani? Megszentségteleníteni ilyen békés emberek hajlékát.

– A te hajlékod? – nevetett a király. – Hát mit gondolsz? Ekkora sátrat veretnék neked? Azért tolatlak ide az este, hogy ne zavarj senkit éktelen hortyogásoddal.

Évődtek volna még egy darabig ezen, de az ajtónálló vendéget jelentett, s mivel a király engedélyt adott rá, nyomban be is lépett Holubán. Vele együtt még két zsoldosvezér.

– Hívatott felséged, parancsára itt vagyunk.

– Magyar Balázs s a többi urak nem érkeztek veletek?

– Látja felséged – szólt egy másik zsoldosvezér.

Nemsokára megérkeztek sorban a magyar vitézek. Legutoljára jelentkezett Magyar Balázs.

– Megkértem, felséges királyom – mentette magát. – Egy vitézemet kerestettem, ki eltűnt őrhelyéről. Ha megtaláljuk, idehozzuk a haditanácsba, hogy feleljen hűtlenségéért.

Igaza volt Holubánnak, a király igen szigorúan vette az őrszemek mulasztását.

– Ítélezzünk felette példásan – szólt mogorván a király. – Ki az?

– Kinizsi Pál – sietett felelni Holubán. – Én vettem észre, és jelentettem Magyar Balázsnak. Arra jártam az ellenség hadállását kémlelni, mert nincs nekem nyugodt éjszakám, míg győzelmünk nem lesz teljes. Arra jártam szerencsére. Ha ott nem vagyok, az őrizetlen helyen ellenséges kémek hatolnak táborunkba. No de kardom megmutatta az utat egyenest a pokolba.

– Kinizsi Pál – szakította félbe a király a hetvenkedőt. Nem akarta hinni, hogy e legény hűtlenné vált volna. Az igaz, már itt volna az ideje, és nem jelentkezett a lovasokért, hogy feladatát teljesítse. Nem, az nem lehet, hogy ez a legény megijedt volna a király parancsától. Valami ármánykodás lehet a dologban.

Bujkó is felült ámulatában, és magáról megfélekedve ismételte a kedves nevet:

– Kinizsi Pál?

– Hallgass, lusta – förmedt rá a király. Mert néha nemcsak jókedve, hanem mérge is találta a lustát. – Hallgass, te nem tartozol a haditanácsba!

– Nem is akarok – felelte a lusta. – Én békés ember vagyok. Nem is bírom hallgatni az ilyesmit.

– Békés ember vagy? – kiáltott egy az urak közül. – Hát akkor minek az a két dárda ott melletted?

Bujkó két oldalán valóban két hosszú dárda feküdt.

– Mért ne legyen nekem két dárdám, ha Kinizsinek két kardja lehet – mondta –, de én ezzel nem gyilkolok! – Fogta a két dárdát, és mint csákyások a csónakot, kitolta magát ágyastul a sátorból.

– Jó veszekedést, uraim! – kiáltott vissza.

Odakünn magához intette az ajtónállót.

– Hallod-e, ajtónálló? Szereted te a füstölt csukát?

Az ajtónálló szeme kétszeresére nyílt ezekre a szavakra, és már nyalta is a szája szélét.

– A füstölt csukát? Hát van olyan ember a világon, aki ne szeretné a füstölt csukát?

Bujkó erre előhúzott a párnája alól egy félméteres, fényesre füstölt csukát.

– Ide nézz! Ha teszel nekem egy szolgálatot, tiéd lesz ez a csuka.

Ahogy az ajtónálló a csukára nézett, abból látni lehetett, hogy nincs olyan szolgálat, amit ne vállalna érte.

– Hát ide figyelj! Szedd a lábad a nyakad közé, szaladj el Magyar Jolánka szállására, és mondd meg neki, hogy siessen ide, de rögtön. Ne várjon egy pillanatot se. Bujkó akar vele beszélni, a király lustája. Menj, és már itt se légy. Én addig vigyázok helyetted az ajtónál. Különben itt is jön már a soros ajtónálló. Fuss hát, és tiéd lesz a csuka.

El is futott az ajtónálló, alighogy átadta őrhelyét, és mire Bujkó egyet szundított, már ott is volt Jolánka.

Bent a haditanácsban ezalatt nagyban folyt a vita. Arról tanácskoztak, támadást indítsanak-e, vagy bevárják, amíg az ellenség mozdul.

A magyarok támadni akartak. Arra hivatkoztak, hogy nagy Hunyadi János is támadva győzött mindig. Támadott, ha nagyobb volt is az ellenség ereje. Az idegen zsoldosvezérek amellettt voltak, hogy várják be az ellenség támadását. Ne siessenek, míg össze nem gyűlik Mátyás minden csapata.

– Római vagy svájci módra zárt rendekben várjuk az ellenséget – mondta az egyik zsoldosvezér. A másik azt tanácsolta, szekérvár mögé vonuljanak, mint a lengyelek szokták.

– Római, svájci, lengyel módra! Ördögadta! – kiáltott Magyar Balázs. – Magyar módra a közepibe, de tüstént.

Mátyás szokása szerint hagyta folyni a vitát. Maga csak ritkán szólt bele, Persze a végén aztán úgy történt minden, ahogy ő maga jónak látta.

– Én is szerencsésebbnek vélem, ha az ellenség kimozdul mostani állásából – mondta. – De szekérvár mögött nem várhatjuk támadásukat, mert ágyúik jobbak a mieinknél.

– Parancsod szerint kémeink két hónap óta útban vannak, hogy elhozzák az ellenség ágyúöntő műhelyeiből az ágyúk rajzát s a receptet is a puskaforrasztásához – felelte a kémek irányítója, egy horgas orrú olasz.

– Úton vannak – szolt Mátyás –, de sem rajz, sem recept!

Ebben a pillanatban hatalmas alak jelent meg a sátor bejáratánál. Vállán kövér ágyúcsövet hozott, hóna alatt lőporos hordót. S ami a legfurcsább volt, az ágyúcsőhöz egy cifra ruhás emberke volt kötözve. Az óriás vitéz pedig nem volt más, mint Kinizsi Pál, aki fölött ítélni akartak.

– Itt a rajz is meg a recipe is – mondta, azzal letette az ágyút is meg a lőporos hordót is.

A vezérek között nagy lett az öröm, de nagy a csodálkozás is.

– Ez aztán a legény, azt a rézangyalát! – kiáltott Magyar Balázs. A király pedig boldogan ment feléje, hogy kezével tapintsa az ágyút.

– Bízom benned, fiam, és nem is csalatkoztam. Lám, urak, egy bátor és hűséges hazafi többet ér száz drágán fizetett kémnél. Itt hát a csehek ágyúja.

– Mégpedig betöltve, kanóca lövésre készen.

– Hát ez a pojáca mi légyen itt az ágyúcsövön?

– Elhoztam, felséges uram, a német tűzmestert is. A biztonság kedvéért.

– Azzal leoldozta a németet. A katonák ezalatt a király parancsára felvonták a sátor oldalát, ágyútalpat hoztak s golyókat is.

– No – szolt Pál a némethez –, most kezdheted a munkát. Célpont a régi gazdáid feje. Rajta csak, ne félj, itt is megkapod a tisztességes zsoldodat.

Ijedten, kérdőleg nézett körül a német, de a király is megbízta:

– Rajta csak, halljuk a nagydobot.

Az ágyút hát kipróbálták ott a helyszínen. Megcsodálták, körülvizsgálták, megtapogatták valamennyien. Kapott is dicséretet Pál majdnem mindenkitől, csak a legirigyebbek hallgattak. Magyar Balázs csak dörmögött morgván, de látszott rajta, hogy sokra becsüli a legényt, aki ilyen hőstettet

vitt véghez. Mikor aztán vége volt a vizsgáldásnak, neki kellett szólnia, mert az ő katonája volt Kinizsi Pál.

– No de amiért őrhelyedet elhagytad, azért felelned kell, legény.

– Tudom – szólt Pál. – Tudom, hogy hibát követtem el, de ha várok, az ágyút elvontatják az orrom elől, és a király parancsa volt, hogy tartsam szem előtt. Két kötelességem közül – úgy éreztem – ez volt a nagyobb.

Kinizsinek ekkor elállt a szava, mert a sátorban megjelent Jolánka. Egyenesen a király elé ment, ott térdre ereszkedett.

– Felsőleges urunk, bocsáss meg neki, nem lehet bűnös. – Arca tele volt aggodalommal, Tudta, hogy Mátyás szigorúan szokott ítélkezni a hűtlenek felett. Ismerte apja szigorúságát. – Mentsd meg, uram, apám haragjától is. Én tudom, nem lehet bűnös.

Az ágyúról, a legény hőstettéről mit sem tudott sem ő, sem Bujkó. De biztos volt benne, hogy hűtlenség bűnébe nem esett Kinizsi Pál.

– Tüzes villám! – pattogott Magyar Balázs. – Hogy kerülsz te ide? No, szépen a fejemre nőttél. Még a haditanácsba is beleszólsz. Lám, engedtem kérésének, magammal hoztam, s most ez a hála, hogy veszélynek teszi ki életét.

– Sok baj van az özvegyember lányával – mosolygott a király. – Legokosabb dolog, ha mielőbb bekötik a fejét.

– Nem bánom én azt sem, ebugatta! Úgyszincs időm, érkezésem gondot fordítani rá. Vigyázzon majd rá az ura, csak illő vőlegény akadjon.

– Ajánlok én neki vőlegényt. S ha én ajánlok, annak illő rangja, méltósága, vagyona is lesz. Gondoskodom róla.

– Nem, nem! – Jolánka védőleg emelte fel kezét. De a király már ki is mondta a nevet.

– Hát, Magyar Balázs vezérem, elfogadod-e Kinizsi Pált vejednek?

A jelenlevők szeme-szája elállt ezekre a szavakra. Magyar Balázs először nagy haragra gerjedt, de aztán mégis csendesebben szólt:

– Hős legény, nem mondom. Spielberg alatt az életemet mentette meg a minap. De legmerészebb tette az, hogy Magyar Balázs lányára vetette a szemét.

– Hős bizony, én állítom – folytatta a király –, s a családhoz méltó rang sem marad el.

Pál eddig szótlánul tekintett egyik úrról a másikra, de most egyszerre előállt.

– Egy szóra, felsőleges királyom. Ranggal, vagyonnal nem akarok én aszszonyt vásárolni. Egyszerű ember vagyok. Ilyen úri dolog nem kenyerem nekem. Ha bűn az, hogy úri kisasszonyra vettem szememet, büntess meg

érte. Büntess meg azért is szigorúan, hogy engedelem nélkül elhagytam őrhelyemet. De ha tetteimért jutalomban is részesülhetek, engedd meg, hogy harcolhassak tovább ott, ahol a legsűrűbb hazánk ellensége.

A király hát így ítélkezett.

– Kinizsi Pál, megbüntetlek, amiért őrhelyed elhagytad. Száműzlek táborunkból. A déli határszélre mész, ahol a török ismét országunkra tört. Égeti földünket, pusztítja népünket.

– Uram – szólt boldogan Kinizsi –, e büntetés jutalom nékem. Anyám, húgom halálát kell megbosszulnom a törökön. Mióta kardot viselek, csak ez jár az eszemben.

– Ez lesz hát büntetésed – folytatta a király. – Jutalmad pedig az, hogy vezéremmé teszek.

A jelenlevő urak között erre zúgás, morgás támadt. Holubán nem állhatta meg szó nélkül:

– Felséged hű alattvalóinak százait sérti meg azzal, hogy egy ismeretlen vezérré tesz felettünk.

Kinizsi ránézett a zsoldosvezérré, s annak eszébe jutott az éjjeli, kudarcba fulladt orvtámadás. Elhallgatott. A király meg mintha nem is hallotta volna szavait, hirdette tovább ítéletét:

– Hogy pedig méltóságodhoz illő vagyonod is legyen, Nagyvázsony várának urává teszek. Legyen tied a hozzá tartozó hat faluval együtt.

Erre már Magyar Balázs horkant fel:

– Óvakodj, uram, ne ess a régi királyok bűnébe, kik rangot, vagyont könnyelműen osztogattak.

– Nem pillanat szülte elhatározásomat – felelt a király. – Kinizsi Pál tetteit régóta ismerem. Erejéről, bátorságáról, hűségéről, elméjének élességéről meggyőződtem.

– Az egyszerű nép gyermeke! – hangzott az ellenvetés az urak közül.

– Igen! – kiáltott a király. – Az egyszerű népé, melyből apám, Hunyadi János a világ legerősebb hadseregét teremtette. Az egyszerű népé, ki apám oldalán a hazát mentette meg, míg sok nagy úr otthon pártoskodott.

– Felséges királyom – szólt Kinizsi Pál, az új vezér –, fogadom, hogy bizalmadra méltatlan nem leszek. Azzal mélyen meghajolt a király előtt. Meghajolt, és döngő léptekkel távozott az urak sorfala között. Csend volt, csak mikor kilépett a sátorból, akkor hallatszott Jolánka halk zokogása.

HAHÓ! BARÁT!

A nagyvázsonyi vár alatt ma is jár még egy régi-régi malom. Persze nem az a malom, amelyik ott volt Mátyás király korában. De könnyen lehetséges, hogy az udvarán, a patak partján heverő nagy, rücskös malomkövek még abban az időben zúzták a kenyérnekvalót. Annyi bizonyos, hogy malomkerék zakatolt ott a patakon akkor is, és Kinizsi Pál, a vár ura, ha két török háború között megtért pihenni várába, gyakorta leszállt lováról e malom előtt, és elbeszélgetett a molnárral. Néha betért a malomba, és elnézte a kövek járását, hallgatta az ismert morgást, bugást, mely gyermekkorában altatója volt. Tanácsokat adott a molnárnak, hogyan lehet jobban, tisztábban szétválasztani a lisztféléket. Mesélt az ő malmukról, hogyan s miként örölnek a molnárok az ország másik felében. Néha aztán panaszkodóra fogta a hatalmas várúr. Panaszkodott, hogy jó öreg apját hiába hívja gyönyörű birtokára, nem hagyja az ott a malmot. Sem apja, sem Orsik néne, az öreg dajka. Azt üzenik, nem is élhetnének ők már úgy, hogy ne hallják a malom dohogását.

Itt időzött egyszer egy szép őszi délután is. A malomajtóból kitekintve látta, hogy az öreg templom felől lóhalálában vágtat egy futár. Alig ért a kapuig, már ott is volt a lovas. Az utolsó pillanatban vette észre a vezért, s míg vágtató paripáját megállította, jól túljutott a malmon, vissza kellett léptetnie. Kinizsi előtt leugrott tajtékozó lováról, s nagy pecsétetes levelet nyújtott át neki...

A király küldte a sürgős levelet, de már nem Csehországból. Azóta befejezte a cseh háborút, s most meg a vén német császárral gyűlt meg a baja. De útját ott is diadal kísérte. Egymás után foglalta el az osztrák várakat, s hadait már Bécs városa nyögte. Nem is lett volna már hazája sem tán a német császárnak, ha csak egyedüli ellenség lett volna, de egyik szemét Mátyás királynak mindig a törökön kellett tartania. A törökön s az otthoni pártoskodókon...

Kinizsi hát lóra pattant a király levelével, és várába vágtatott.

Ott egyenesen felszaladt a toronyba, s az ablaknál tölcserít csinált a kezéből, úgy kiáltott:

– Hahó! Barát! Dávid barát!

Harangkongatás nem hallott olyan messze, nem töltötte be úgy a tájat, mint Kinizsi hangja, ha kiáltott a toronyból, öt ember ha tudta volna a kiáltást egymásnak adni, hogy eljusson a pálos kolostorig, de Kinizsi szavát

hallotta minden barát, még akkor is, ha cellában görnyedt valami kódex fölött.

Alig ült el a kiáltás visszhangja, már megjelent a kolostor kapujában egy szakállas kis barát.

– Siess, Dávid, szedd a lábadat! – kiáltott Kinizsi. – A király küldött levelet. Fuss most, ha lovagolni nem tanultál meg!

A király nevének hallatára kapkodta is lábát a barát. Mire Kinizsi leért a várudvarra, már lehetett a szuszogását hallani, s mindjárt be is loholt a kapun. Még kezében sem volt a levél, máris táncolt fel s le a szakállra, mint az éhes emberé, aki már előre csámcsog a kedves falat láttára.

Kinizsi is sietett markába nyomni a levelet, hogy hallja minél előbb a király üzenetét.

Kémeink jelentették – így szólt a király levele –, hogy a rettenetes Mohamed tizenkét basát küld hatalmás sereggel Erdély pusztítására. Ülj lóra, fiam, Kinizsi Pál, teremj minél előbb Temes várában. Ott állomásozó kicsiny seregünket szaporítsd, ahogy tudod. Add tudtára úrnak, parasztnak, milyen veszélyben van hazája. Ha nem álljuk útját a kegyetlen basák pusztításának, könny és vér folyik, amerre járnak széles Erdélyországban. Értésítettük erdélyi vajdánkat, hű Báthori Istvánt, de magának nincs elég ereje, hogy feltartóztassa a török áradatot. Siess, fiam, mert minden óra, mellyel előbb érsz, nyereség számunkra.

Kinizsi hát nem várt semeddig sem. A következő hajnalban a tihanyi révénél átkelt a Balaton vizén. Kísérte minden fegyverforgatója. Útjában aztán, amerre ment, mindenütt szaporodott a kísérete, mert olyan a jó vezér, hogy vonzza magához a katonákat. A haza nagy veszélyben van! – kelt szárnyra a hír, és ifjak, öregek elhagyták otthonukat, hogy Kinizsihez csatlakozzanak. Aki hírért hallotta Kinizsi Pálnak, vagy aki csak egyszer is látta hatalmas alakját katonái élén, az úgy követte, mint édesatyját a gyermek. Az atyát, akiről gyermekek hiszik, hogy a legerősebb a világon, és baj nem érheti őket, ha vezeti útjukon.

A Dunán már szép számú kis csapattal kelt át, a Tiszán meg valóságos kis hadsereggel.

14.

KINIZSI! KINIZSI!

Mire Kinizsi Pál Temesvárra ért, a török már mélyen bent járt Erdélyországban. A hős öreg vajda, Báthori István nem tudott akkora sereget gyűjteni hirtelenében, hogy útját állhatta volna a tizenkét basa hatvanezer emberének.

Erdélyben hát egymás után gyulladtak fel a falvak. A lángoló falukból megvadult lovaikon török szpáhik vágattak ki, lányokat, asszonyokat, gyermekeket hurcolva magukkal. Szekérsorok kígyóztak ki az üszkösödő falukból, megrakva mindennel, ami mozdítható érték volt. Rabláncra fűzött foglyok ezreit hajtották maguk előtt a janicsárok. És Báthori István, az ősz vajda mindezt túrni volt kénytelen, míg legalább akkora hadat össze nem gyűjt, hogy valami kicsike reménye lehet a győzelemre, s nem vágóhídra vezeti seregét. A betörést nem tudta megakadályozni, de a visszavonulási útját elállta a tenger sok töröknek.

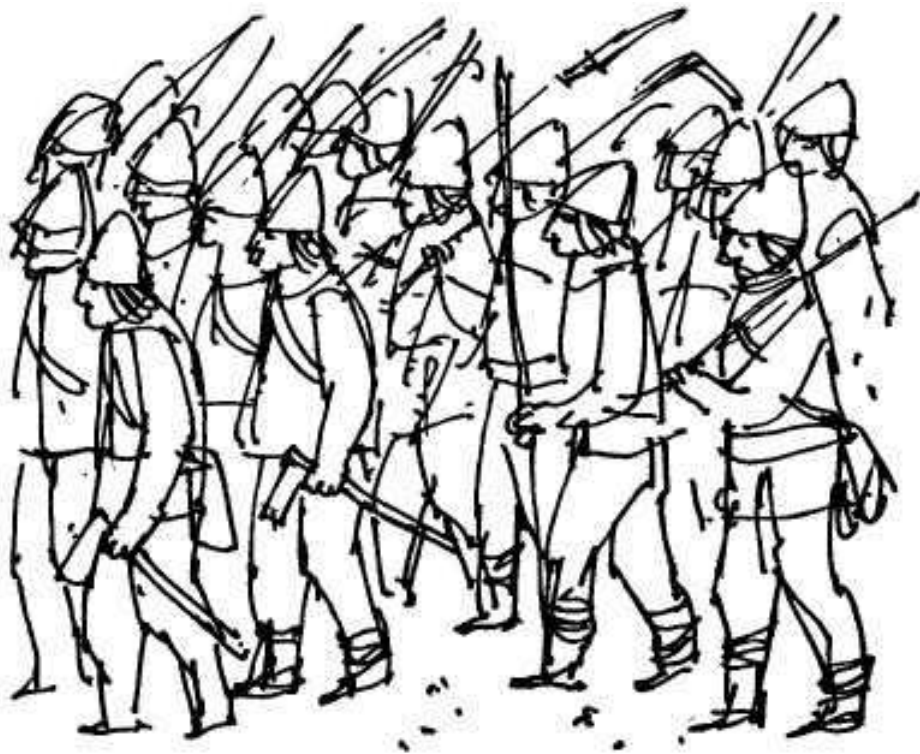
Kenyérmezőn, a Maros mentén táborozott kicsiny, de elszánt seregével. Számuk messze-messze elmaradt a rettentő nagy rabló hadseregtől. De valamennyi kész volt meghalni meggyötört hazájáért. Hisz hány volt köztük, kinek apját, fiát, feleségét, testvérét ölték meg a törökök e rövid, de szörnyű hadjáratban. Nem egynek hozzátartozóját rabláncra fűzve hajtották a janicsárok. Kinek házát gyújtották fel, kinek barmait hajtották magukkal. Mindenki tudta ott, miért harcol, miért áldozza életet is, ha kell.

Báthori még szerette volna gyarapítani seregét. S várta Kinizsi Pál hadát. De a török rengeteg zsákmányával, számtalan foglyával már készült kitakarodni az országból. Utat hát nem engedhetett neki, ha mindnyájan ott pusztulnak is. Ne higgye a szultán, hogy Erdélyország szabad prédája a töröknek.

Azon a reggelen, melyen a török had támadása várható volt, lelkesítő beszédet intézett katonáihoz. Biztatta őket, hogy ha kevesen vannak is, a félelem hagyja el szívüket. Nagy Hunyadi János valaha hányszor verte meg a törököt kicsi, de hős sereggel. Emlékezzenek a nagy albán hősré, György fejedelemre, ki tízszeres túlerő felett aratott már győzelmet hazáját védő kicsi seregével. Mert erőt ad a kicsiny seregnek, ha oldalán van az igazság, s gyengíti a rettenetes hadat a bűnök, kegyetlenségek áradata. És Báthori katonái egy emberként kiáltották: „Győzni vagy meghalni!”

Aztán csatarendbe állította a seregét az ősz vezér. Jobbról a székelyeket, balról a szászokat s románokat, középiütt pedig maga helyezkedett el páncélos-, lovasdandárjával. Csatarendbe állt a törökök óriási serege is. A harc a balszárnyon kezdődött meg. A szászok hősiiesen harcoltak az első sorok-

ban, de hiába vágták le ezreit a töröknek, az kifogyhatatlan tömegekben áradt rájuk. Végül mégiscsak hátrálniuk kellett. A szörnyű nyomást a románok sem bírták feltartani. Küzdöttek utolsó csepp erejükig, de ha egy török dandár elvérzett, más pihent csapat áradt helyébe. A hatalmas erejű, kemény román harcosok is hátrálni kényszerültek, s a szászokkal együtt sokan lelték halálukat a Maros hullámaiban.

Most a székelyekre került a sor. De Báthori csak egy pillanatra remélhette, hogy hű székelyei nagyobb eredménnyel küzdhetnek. A töröknek olyan áradata zúdult rájuk, hogy meg nem állhattak azok sem. Pedig, hej, ha egyenként fel lehetett volna jegyezni azokat a hőstetteket, miket ott az elkeseredett székely katonák elkövettek, hány nagy könyv telnék meg velük!

Báthori most már nem tehetett mást: hogy a szárnyakat a teljes pusztulástól megmentse, kisszámú, de válogatott vitézekből álló kemény vasas dandárjával az ellenségre rohant, maga mögé engedte a szárnyakról menekülő katonákat, hogy ott pillanatnyi pihenőt és új erőt nyerjenek. A vasas dandár heves nyomására a törökök első harci rendje meg is futamodott, s

majdhogynem magával ragadta a hátsó sorokat is. De arrább még egészen érintetlen pihent dandárok vártak a török vezér parancsára. A harc most tetőpontjára hágott. Báthori dandárjának heves mozdulatára új erőre kaptak az életben maradt székelyek, szászok, románok is. A kicsi, de hős csapat irtózatos pusztítást vitt végbe a törökök soraiban. Több török halott feküdt már ekkor a csatatéren, mint amekkora Báthori egész serege volt a harc kezdetén.

De mindhiába, a végtelen áradat összezsapott a magyar sereg felett. Báthori hős katonái egyre hullottak, ő maga is hat sebből vérzett már. Lovát leszúrták, gyalog harcolt. De harcolt tovább. Osztotta a halált maga körül. Eltökélte, hogy utolsó csepp véréig harcol, s vele sok jó magyar katonája! Pedig a győzelemre már nem volt sok remény. A körülvelt magyar sereg fogyott, apadt egyre...

Ekkor azonban mintha csoda történt volna.

Hatalmas kiáltás harsogta túl a csata zaját.

Egy ember kiáltott, de mintha a felhők közül, mintha az égből hangzott volna: Báthori! A törökök, kiknek rémítő fegyverük volt éktelen ordításuk, erre a hangra elhallgattak. Csak az acél csattogása, lovak dobogása hangzott tovább, s a halódók keserves nyögése hallatszott. És most érteni lehetett a kiáltást:

– Báthori! Báthori!

És a vérző Báthori István körében erre egyszerre felhangzott az örömkialtás:

– Kinizsi Pál!... Itt van Kinizsi Pál!

És az ernyedő karok újra megacélosodtak. A sebesültek elfeledték fájdalmukat. A földre hullottak újra kardjukért nyúltak.

A hegyoldalról pedig mint a lavina zúdult le Kinizsi lovascapata. Oldalba kapta a már győzelemittas törököt. Irtózatos nyomásuk alatt azok valósággal összesajtolódtak. A szpáhik lovai egymást döntötték el. A harcoló janicsárookra tiportak. Hanyatt dőltek az ágaskodó török lovak gazdáikkal együtt. És ebben a szörnyen összezsúfolt tömegben Kinizsi valóságos utcát vágott magának két nehéz kardjával, míg el nem érkezett Báthori Istvánhoz.

Az ősz vezér ázott a maga véréből, ázott a török vértől. Nem volt testén tenyérszár hely.

– Kinizsi fiam! Kinizsi! – kiáltott boldogan.

– Kinizsi! Kinizsi! – kiáltották új erőre kapva a magyarok.

– Kinizsi! Kinizsi! – üvöltötték rémülten a törökök.

És a csata sorsa egyszerre megfordult. Báthori feltámadt csapata s Kinizsi gyors serege két tűz közé kapta a törököt, s lett annak olyan veszedelme, hogy megbánta minden egyes török azt az órát, melyben magyar földre tette a lábát.

Harmincezer török holtteste feküdt a csatamezőn. Otthagyták mérhetetlen sok zsákmányukat. Kiszabadultak a rabláncon hajtott foglyok. Amelyik török nem maradt a csataterén, örült, ha pusztá életét menthette.

Mire a nap leszállt, a harci zaj is elült Kenyérmezőn. A sebesültek sóhaja hallatszott egy darabig még: sebzett lovak nyerítése, megvadult, gazdátlan lovak dobogása, s a tél hírért hozó varjak káromva jelentek meg a véres mező felett. De a sebesültek fájdalmát enyhítették a győztesek. A gazdátlan lovakat megfékeztek. A sötétség aztán elhallgattatta a varjakat is...

Alig ült el azonban a csatazaj, a vigalom hangja kezdte betölteni a tájat, itt is, ott is örömtüzek gyúltak. Nehéz, nagy győzelem volt: annál nagyobb vigalom követte. Étel-ital volt elég a törökök megrakott szekerein. Nagy hordókban szállították a pincékből elrabolt csípős mustot. Annyi volt belőle, hogy ihatott mindenki kedvére. Volt is nóta, tánc olyan, hogy tán jobban döngött a föld, mint a csata idején.

Ahogy a harcban, úgy a táncban is első volt Kinizsi Pál. Mikor a mulatság legjavában folyt, a foglyok közül előhozott egy magas rangú törököt, azt a foga közé kapta derékkötőjénél, kettőt meg a hóna alá. És ott úgy táncolt a három jajgató törökkel. Járt a csúrdöngölőt, csak úgy zuhogott a föld.

– Allah, segíts! Allah! – kiáltották azok, de jajgatásukat elnyomta a győztesek nevetése, örömrivalgása.

– Éljen Kinizsi! – hangzott a körülállók ajkán.

– Éljen Kinizsi! – hangzott az egész tábor.

– Kinizsi! Kinizsi! – Ez a név töltötte most be a mezőt, erdőt, visszhangozták mindenünnen a hegyek. Aztán, mintha a szél kapta volna szárnyára Kinizsi Pál nevét, hangos lett tőle Erdély, egész Magyarország. Az ország határán túl is győzelmeinek híre futott a világ négy tája felé.

15.

A CSÁSZÁR FOGLYAI

Ausztria sötét hegyei közt áll Keremes vára. A romjai tán most is megvannak még. Meredek dombra épült. Kerek, magas fal vette körül, csúcsos őrtornyokkal, melyekből minden felvezető utat szemmel tarthattak. De szemmel tarthatták a völgybe vezető széles országutat is. Rablólovagok építették ide ezt a várat, innen csaptak le valamikor a gazdag utasokra, ha nem volt azoknak kellő számú fegyveres kísérőjük.

De Mátyás király korában már császári erősség volt Keremes. És hozzá a császár kedves vára, hol sokat tartózkodott. Kicsi vár volt, de kulcsa a hadi útnak. Mátyásnak hát meg kellett vívnia, ha tovább akart vonulni a császári csapatok nyomában. Meg is vívták hét nap, hét éjszakán át tartó szüntelen ostrommal. Mikor aztán bevonultak a magyar hadak, Mátyás királynak úgy megtetszett a vadregényes vár s a csodás, szép kilátás a várfalokról, hogy itt helyezte el udvartartását, míg maga továbbvezette hadát a császár többi vára ellen.

Itt volt Jolánka is. Mióta Kinizsi Pál messze szakadt tőle, nem volt nyugalma, így hát apját kísérte mindenhová. Pedig ebben az időben volt háborúskodás elég. De Jolánka nem találta olyan szépnek a várat, mint a király. Nyugtalanul járkált a várkastély komor boltívei alatt. Sétált a várudvaron, a magas tornyos épületek között. Megjárta a föld alatti titkos folyosókat. A nyugati bástyán töltött kedves estéket, amikor a nap éppen leáldozott a havasok tetején, és a nyáron át fehérlő hó ilyenkor egyszerre rózsaszínűvé vált a magas hegyek koronáján. Ez a rózsaszínű fény befolyta aztán lent a völgyet is, be a várfalakat, a vártornyok rózsaszín ruhát öltöttek. Az öreg tornyok megfiatalodtak, ragyogtak, mint első báljukra öltöztetett lányok.

Néha ezen a bástyán hosszan elbeszélgetett egyetlen barátjával, Bujkóval, a király lustájával. Bujkó minden délután ide vitette ágyát, s alig várta az estét, hogy Jolánka nyúlánk, fehér alakja feltűnjön a bástyán.

Ilyenkor persze Kinizsiről beszélgettek. Bujkó már töviről hegyire mindent elmesélt Pál legénykoráról. Jolánka már-már minden zugát ismerte a vén malomnak. Ismerte az erdőt a malom körül, Pál kedves tölgyfáját, az őzeket és Jónást, a nagy medvét. Ismerte Orsik nénit s az öreg Kinizsit, Hunyadi János hajdani vitéz katonáját.

Az esték szépek voltak, de komor hálótermébe már félve lépett be Jolánka. Éjszaka takaróját a fejére húzta, hogy ne hallja a vén tornyokból a bagoly huhogását, a denevérek rekedt sívítását.

Egy estefelé, mikor éppen kint beszélgettek Bujkóval a vár fokán, kisebb lovascsapatot vettek észre, mely a két hegy között futó kis patak mentén érkezett le az országútra, s onnan egyenest megindult fel a várdombon.

Amint közeledtek, megismerték, hogy a fekete sereg katonái jönnek. Boldogan kiáltott fel Jolánka:

– Nini! A király előhírnökei!

A lusta is majdhogynem felugrott örömeiben, hogy elébük szaladjon. De egyszerre elszállt a jókedvük, amidőn a csapat élén megpillantották Holubánt. Jolánka mozdulatlan maradt Bujkó mellett a várkastán, mert semmi jót nem várt a zsoldosvezér érkezésétől. Nem várt semmi jót, de arra, ami ekkor következett, legrosszabb álmában sem gondolt volna.

Holubán a király jelszavával érkezett. Kiáltására hát megnyíltak a kapuk. Mikor aztán a falakon belül voltak, a fekete sereg ruhájába öltöztetett bérencék kardot rántottak, és levágták a kapuőröket. Aztán Holubán kürtjébe fújt, és az erdőkből, mintha a bokrok elevenedtek volna meg, császári katonák rontottak elő. A tárt kapukon egész hadsereg özönlött a kis várba.

A csekély számú várórség hősiiesen védte magát, de hiába, német páncélosok özönlöttek be a várkapun, s elárasztottak minden térséget, minden épületet.

Mire lenyugodott a nap a havasok mögött, megszűnt a kardcsattogás, és Keremes vára a németeké lett.

A bástyának abba a zugába, ahol Bujkó és Jolánka megbújtak, nem halt be csatazaj, csak mikor már minden elcsendesedett, akkor rohant fel oda Holubán és egy német. Valami főember lehetett, mert így vértesen is cifra volt, és ezüsttől csillogott. Utánuk jött kivont karddal Titusz vitéz és még néhány csatlósuk.

Titusz, mikor meglátta Bujkót, kardot emelt rá. De a magas rangú német leütötte a kardját.

– Megállj! – mondta. – Ez Mátyás király lustája. Többet ér ez nekünk életben, mint holtan. A király annyira szereti, hogy ad érte is egy zacskó aranyat.

Ezt persze németül mondta a páncélos vitéz. Titusz nem értett belőle semmit, csak Holubán. Titusz csak azt tudta, hogy leütötték kardját, és hallgatnia kell. Bujkó ráadásul felfújta az arcát, és öklével ráütött, így csúfolta a felsült Tituszt. Mire azt majdnem megütötte a guta.

– Vigyétek a börtönbe ezt a lustát a főúri foglyok közé – szólt Holubán –, ne essék semmi bántódása.

Titusz dühödten a tarkójára vágott kardlapjával.

– No hát, gyerünk, Bujkó! Egy-kettő a börtönbe!

– Én? – szólt Bujkó nagy csodálkozást tettetve. – Én keljek fel? Hisz nem álltam én a lábamon már kerek egy esztendeje.

– Mondom, uram, hajítsuk le a bástyán! – kiáltott magából kikelve Titusz. De Holubán nem engedett. Úgy látszik, a német neki is parancsolt.

– Bolondok volnánk – mondta –, ha elhajítanánk. Megér ez Mátyás királynak annyit, mint egy főúri fogoly. Vigyétek hát a tömlöcbe, mint mondtam, a főúri foglyok közé. Rajta!

Titusz hát nem tehetett mást, két német katonával együtt nekifeszült, és tolt a nagy nyögések között Bujkó ágyát a pincekapu felé.

– Lám, az uraság a pokolban is uraság! – kiáltott vidáman Bujkó, s ismét felfújta az arcát. Akkora puffancsot mutatott a dühöngő Titusznak, hogy úgy szólt, mikor ráütött, mint egy puskalövés.

Jolánkát Holubán szépen bevezette előbbi lakosztályába,

– Te tovább is itt lakhatsz – mondta. – Ezt természetesen Holubán nemmes szívének köszönheted.

– Nem akarok kivételt – felelte Jolánka. – Tégy a többi fogoly közé, azt akarom.

– Nem vagy fogoly – szólt kegyesen Holubán. – Szabadon járhatshatsz a várban. És ha akarsz, a vár úrnője lehetsz.

– A vár úrnője?

– Igen! Szolgálataim jutalmaképpen ezt a várat nekem adja a császár. És mondom, mellettem úrnője lehetsz a várnak.

Jolánka felháborodott ezekre a szavakra.

– Minek képzelsz te engem? Áruló felesége leszek? Azé, aki apámat, királyomat és hazámat elárulta? Nem, soha, inkább a legsötétebb börtönt vagy a halált.

Holubán egy darabig szótlanul járkált fel-alá a teremben, aztán az ajtó felé nyúlt, úgy látszott, elmenni készül.

– Lesz még alkalmad tapasztalni – mondta –, hogy a börtön jobb-e, vagy úrnője lenni a várnak. Szavadat nem veszem utolsó szónak, gondolkozz magadban.

Meghajolt, s már távozóban hangzott gúnyos szava:

– A várbörtön nem kellemes dolog. Különösen egy rablóvár börtöne. Ebben biztos lehetsz.

Sötét lett, mire Bujkó ágyát átvonszolták a várudvaron harácsoló német katonák között. Bujkónak a világon semmi kedve nem volt a várbörtönbe kerülni. Igen-igen törte a fejét, hogy mi okosat találhatna ki. Mert a nyirkos, sötét börtön bizony kész halál az ilyen elkényeztetett úr számára. Már csak néhány lépésre voltak a pinceajtótól, mikor végre kitűnő mentőötlete támadt.

– Hallod-e, te Titusz! – mondta igen keserű hangon. Majd később el is pityeredett. – Tudom, hogy ellenségem vagy. Azt is tudom, hogy igen rongy ember vagy, de mégiscsak egy faluból indultunk el világot látni, Földim vagy, testvér, hát nincs nálad érdemesebb ember itt a messze idegenben, akire rátestáljam hagyatékomat. Mert, édes Tituszom – s itt kezdett bele a szívzaggató zokogásba –, én érzem, hogy nemsokára végem lesz. Tudd meg, ha eddig nem tudtad volna, hogy én naponta harmadfél font húst eszem meg vagy ugyanannyi szalonnát, legalább másfél font füstölt halat. Ehhez jön aztán még egy csöbör jóféle leveske meg a sült és főtt tészták, amennyihez éppen gusztusom van. Ennyi étellel kell megbirkózni szegény Bujkónak. A gyomrocskám hozzá is szokott most már. Hát én bizonyosan tudom, hogy néhány nap alatt elsorvadok, elpusztulok a börtön vizes kenyéréen... Ó, de mit mondok! Néhány nap? Néhány óra csak az

életem, hiszen ha nem ehetem meg a szokott vacsorámat, végem lesz nekem még a mai este.

Titusz nagyot nevetett ezen.

– Hát aztán miféle hagyatékod lehet neked, te ágrólszakadt?

– Megmondanám – szólt titokzatosan Bujkó –, de vajon nem értenek-e magyarul ezek a páncélos maskarák?

– Nem, ezek egy árva szót sem – nyugtatta meg gyorsan Titusz. – Csak az egyik tótul. Hát az anyanyelveden ne találj szólni, ha titkot mondasz.

– Ide nézz! – Bujkó jókora rézkulcsot húzott elő a feje alól, amelyet annyira kifényesített unalmában, hogy úgy tündöklött az éppen fellángoló fáklyafényben, mint az arany. – Tudod, mi ez? Hogy is tudnád, amíg meg nem mondom: ez Mátyás király kincseskamrájának a kulcsa.

Titusznak akkorára nyílt a szeme, mint egy borjúé.

– Terád bízta volna Mátyás király a kincseskamra kulcsát? Tedd bolonddá az öregapádat.

– Jól van, hát ha nem hiszed, akkor elhajítom a németek közé.

Titusz erre mégis ijedten a kulcs felé nyúlt.

– Na, ugye, hogy elhiszed?! Hát bizony tudja mindenki, hogy a király egész udvartartásában bennem bízott a legjobban. Nem is bízhatott senkiben úgy, mint bennem, akinek az ágyán s a néhány kiló húson kívül nem kellett semmi más. Tudta jól, hogy az urak kincseránt-rangért elárulják úgy, mint a te gazdád. Én hű maradtam hozzá halálom órájáig. Ez az óra most elkövetkezett. Lám, itt volna a füstölt hal ideje, s én étlen szenvedek... végem van...

– Hol van hát a kincseskamra? – kiáltott mohón Titusz, és rázni kezdte Bujkót. – Meg ne halj, meg ne halj, míg meg nem mondom, édes egyetlen földim! Mindig szerettelek, én csak a vad Kinizsi Pálra haragudtam.

Bujkó fáradt, elhaló hangon szólt:

– Százat lépsz jobbra, ötvenet balra, hármat lefelé, hetet felfelé... Megleled a kincseskamrát. Siess, siess, hogy fel ne fedezzék előtted!

Titusznak sem kellett több. Ment volna most már, ha az orrát ütötték volna is. Valamit mutogatott kézzel-lábbal a németeknek, hogy vigyázzanak a lustára, míg visszajön. Aztán már számolta is a lépéseket, csak úgy csettegett a föld.

A másik két őrt már könnyen elintézte Bujkó. Szlovákul megmagyarázta nekik, hogy hová szaladt Titusz. No, a kincsekkel aztán meg lehetett bolondítani a császár katonáit. Nem törődtek azok többé semmit a lustával. Futottak Titusz után, mégpedig versenyt egymással. Mert járatosak voltak ők már a harácsolásban. Tudták, hogy aki elébb ér, az többet markol.

Bujkó pedig egyedül maradt a sötétben. Úgy felpattant egyszerre, mint-ha sohasem hívták volna lustának. Ledobta a zöld selyemköntösét, amit a királytól kapott, s az ágyából, mely sült halakat, szalonnát is rejtett, előhúzta az ő legdrágább kincset, régi lisztes molnárruháját. Felöltötte, amilyen gyorsan csak tudta, s otthagya ágyát, melyen annyi éjt-nappalt töltött. Jobban mondván inkább csak nappalt, mert éjjel, ha senki sem látta, felkelt, járkált fel-alá. Körülfutkosta a fekvőhelyét. Ha alkalma volt rá, kiszökött a szabadba, s úgy ficánkolt, mint egy csikó, így pihente ki a lustamesterséget, de erről nem tudott senki. Még Jolánkának sem árulta el.

A tagjai hát nem nehezedtek el, csak meghízott alaposan. Szívfájdalom nélkül hagyta ott ágyát, és a falak mellett a városkapuhoz osont. Tárva volt az még most is. Német lovasok ki- s beszáguldoztak rajta. A várban teljes volt a zűrzavar. Az istállóhoz sietett, hogy lovat szerezzen magának. Belesett az ablakon, és látta, hogy lámpafénynél válogatnak a németek Mátyás király szebbnél szebb lovai közül. Be nem mehetett. Elkötött hát egy nagy szürke német lovat, nyergestül, szerszámostul. A hátára ugrott, s rajta! Ki a kapun, mint a villám.

Nagy nehezen találta meg Titusz az ajtót. A kulcslyukba nagy izgalmában hol fordítva tette bele a kulcsot, hol jobban belenyomta a kellesténél. Mielőtt kinyílt volna, megérkezett a két német katona. Azok kardot rántottak, s azon nyomban le akarták vágni Tituszt, hogy megkaparintsák a kincset. Titusz persze védte magát, ahogy tudta, lett nagy kardcsattogás. Mindhárman több sebből véreztek már, mikor Titusz hátával erősen az ajtónak szorult. És íme, nem is volt bezárva a hosszú, keskeny ajtó, Titusz hanyatt zuhant be, és egyenesen egy takaros kis ülőkére tottyant. Utána estek a német katonák is a félhomályban. Ekkor vették észre szégyenszemre, hová kerültek. A helyiség, amelyhez Bujkó kulcsot adott, nem volt más, mint az a kis árnyas építmény, ahová maga a király is gyalog jár. Nos, erre aztán mind a hárman éktelen dühbe gurultak. Kivont karddal rohantak vissza, de az ágyon nem volt más, csak a zöld selyemköntös, néhány szál kolbász, hal, szalonna.

De ez még mind nem volt elég, a következő pillanatban kiáltás hangzott végig a vár udvarán:

– Hol a lusta? Hol van Mátyás király lustája?

Hamarosan kitudódott, hogy miért keresik. Néhány előkelő fogoly azt vallotta, hogy egyedül Bujkó tudja, hova rejtette el Mátyás király a

kincsesládáját. Rohant Holubán is fáklyások kíséretében. Mikor Tituszt s az üres ágyat meglátta, ráivallt a pórul járt legényre:

– Hová lett a lusta?!

Egy kis hazugságért Titusznak sem kellett a szomszédba mennie.

– Rég betettük, uram, a foglyok közé. Ott kell keresni. – A két német is rábólintott erre, mert féltették az irhájukat. Így hát a börtönajtóhoz mentek valamennyien.

16.

KI NÉPEI VAGYTOK?

Bujkót ugyan kereshették, mert az akkor már erdőn, berken túl járt. A csillagokról irányt vett magának, és vágatott, ahogy tudott délkelet felé, mert tudta Kinizsi Pálról, hogy valahol a Száva mentén táborozik. Errefelé kalandozott Mohamednek egy rabló serege. Ezt is meg akarta semmisíteni, hogy örökre kedvét szegje kalandozásainak; Mátyás országát a szultán többé ne fenyegetse.

Hát Bujkó csak lovagolt délkeletnek. Gondolta, egyszer majd csak eléri a Drávát. Eléri a Drávát, aztán meg a Szávát. Ott valahol aztán hírt kap Kinizsi Pálról. Hajnalig bizony majdnem egyfolytában vágatott. Néhanéha hátranézett, nem üldözik-e német vasasok. De sem lovas nem látott, sem lódobogást nem hallott a háta mögött. Hajnalban végre lelassított. Fáradt volt már a lovas is, a ló is. Puha ágyhoz szokott a legény, nem a nyereghez.

Mikor a kelő nap első sugarai érték, nagyot nyújtózkodott, aztán tarisznyának is beillő nagy zsebébe nyúlt. Onnan szalonnatáblák és jókora oldalasdarabok közül előhúzott egy posztóba csavart nehéz kulcsot. Kibontotta, a hajnali napsugárban csillogott, valósággal sziporkázott a kulcs, mert ez bizony valódi aranyból volt. Tudták a németek, miért keresik Bujkót. Nemcsak hogy ő ismerte egyedül a kincsesláda rejtekhelyét, de a kulcsát is rábízta a király. Mert tudta jól a magyar nép – meséli még ma is –, hogy volt Mátyás királynak olyan kincsesládája, melyről sem kincstartó, sem nádorispán nem tudott semmit, de még maga a királyné sem soha. Mert miből tellett volna neki titkos kirándulásaira, mikor álruhát öltve zacskószám osztotta az aranyat az arra érdemes szegény emberek között?

Maga ez a kulcs is megvolt vagy fél font – tiszta színaranyból. Gyönyörű szép ötvösmunka, benne a király hollós címere. Elnézegette Bujkó egy darabig a kulcsot, aztán betakargatta ismét a posztóba, és zsebre tette.

Itt is volt az ideje, hogy hamar eldugja, mert faluba ért éppen, s a falu végén már embereket látott. Bujkó köszönt szépen, mikor odaért, de azok nem hogy visszaköszöntek volna tisztességgel, hanem németül gagyogtak egymásnak, és bámulták, mint borjú az újkaput.

Ekkor tekintett maga is végig a ruháján, lován. Hát szó, ami szó, furcsa látványt nyújtott. Fényesen felnyergelt szép német lovon egy rongyos molnárlegény. Aztán még az is, hogy a ruhája olyan szűk lett, majd szétrepedt rajta. Nadrágjából a nagy hasa hol itt, hol ott akart kiszökni, mint a kőttes a tepsiből. Kabátja madzaggal volt összekötve, mert sem gomb, sem csat nem ért össze azon. Meg is sarkantyúzta a lovát, azaz csak sarkantyúzta volna, ha lett volna sarkantyúja. Így nem tehetett mást, mint jól oldalba veregette a bokájával. Az engedelmes állat erre megindult, átvágtatott a falun. El is határozta aztán, hogy nem áll meg egyetlen faluban sem, amíg csak magyarul nem köszönnek neki vissza.

Nagy, magas fű nőtt ezen a vidéken. Akkora, majdnem hogy elnyelt lovastul egy embert. Betipratott hát egy ilyen bokros nagy rétre. Egy galagonya tövéhez megkötötte lovát, s míg az legelt, jól beszalonnázott. Aztán elnyújtózott a különös lovag, de még a ló is, mert alaposan kimerült a vágatásban.

Pihentek itt, míg delelőre nem ért a nap, akkor aztán újra felnyergelt Bujkó. Nyargalt tovább. Ment, lovagolt faluról falura. Mindenütt köszönt egyszer, s mivel nem hallott magyar szót, nem állt meg egy pillanatra sem. Végre – talán harmadnap estefelé – mikor már elfogyott az utolsó falat oldalasa is, s a ló is megunta a zöld eleséget, egy kicsi, de takaros faluba ért.

Jó estét köszönt itt is. Ezek sem köszöntek vissza magyarul, de nem is németül. Nem is szlovákul, hanem valami ehhez hasonló nyelven. Meg lehetett érteni a szavukat.

– Ki népei vagytok? – kérdezte Bujkó szlovákra fordítva a szót.

– Mátyás király a mi urunk – mondták azok büszkén...

– Mátyás király? – kiáltott Bujkó boldogan. Hiszen az igazság az, hogy Mátyást uralta akkor már a császár fél birodalma is, de akik ilyen büszkén ejtik ki a nevét, azoknak nyilván édesatyjuk Mátyás király, nem mostoha.

– Mátyás királynak sok népe-országa van... Hát milyen nemzetség vagytok ki?

– Vendek vagyunk – felelték azok. – Mi vagyunk Mátyás király legkedvesebb népe.

Bujkó erre már leszállt a lováról.

– Ejnye, hát miből gondoljátok, hogy ti vagytok a legkedvesebb népe a királynak?

– Miből? – szóltak azok csodálkozva. – Hisz tudja ezt mindenki a világon. Mikor trónra jutott is, első dolga volt, hogy bosszút álljon a törökön, miért a mi földünket pusztította. Aztán megszabadított a vénséges vén kapzsi császártól is. Mert tudnod kell, hogy van annak már, ki tudja hány fia, már azoknak is van fiuk, de még unokájuk is, mert már azok is nagyapák... Hát ekkora nemzetséget csak olyan vén fukar tud eltartani... A török azóta sem tette be a lábát földünkre, hogy Mátyás az orrára koppintott. Most aztán se török, se német. Nincs is nekünk semmi bajunk. Ha valakinek mégis baja esik, segít rajta a király:

Bujkó szeme karikára nyílt a csodálkozástól.

– Hát hogyan segítene rajtatok, mikor annyi-annyi mérföld messzeségben van?

De az emberek sunyin mosolyogtak. Egy csörfös asszony meg ki is kottyantotta a titkukat:

– Hiszen nincs olyan esztendő, melyben meg ne jelennék, hol ebben, hol abban a faluban bukkan fel álruhában: Meghallgatja panaszainkat, segít a bajunkon, aztán eltűnik, úgy, ahogy jön.

Lám – gondolta Bujkó. – Egy jó cselekedet annyi, mint ezer. Mátyás király ha egyszer-kétszer álruhában a nép közé vegyült, ha egyszer-kétszer segített a szenvedőkön, ezer faluban ezerszer áldja érte a szegény nép. Ezer faluban ezerszer találkozik vele.

– No, hát ha annyira szeretitek Mátyás királyt, akkor adtok nekem szálást, hol lehajtom fejem, és a lovamnak egy kis abrakot. Mert én, ha tudni akarjátok, Mátyás király követe vagyok.

Erre aztán jót nevettek a vendek.

– Ekkorát ne hazudj, legény. Tudjuk mi, hogy a király nem küld ilyen ágrólszakadt követet.

– Háború esetén sok minden megesik, jó emberek – igyekezett meggyőzni őket Bujkó. – Megesik, hogy éppen ilyen követre van szüksége a királynak.

Ezen aztán elgondolkoztak, mert ha a királynak is álruhát kell öltenie, hogyne kéne titkos üzenettel küldött követét álruhában útnak bocsátania.

– Hová igyekszel hát? – kérdezte egy szakállas ember.

– Kinizsi Pál táborába! Tudjátok-e, merre van?

– Hogy tudjuk-e? Hogyne tudnánk, hiszen azért rendelte a király a Száva partjára, hogy mireánk vigyázzon.

Hitték-e vagy nem, hogy a király követével találkoztak, nem lehetett tudni, de egyre barátságosabbak lettek vele.

– No, gyere hát hozzám, lesz nálam jó szállásod – szólta egy közülük, aki valamiféle főemberük lehetett, foglalkozására nézve pedig csizmadia, ezt Bujkó mindjárt megállapította a kötényéről. – A lovadnak is jut egy kis abrak: Látom, igen elanyátlanodott már.

Erre a ló vicsorított, majd szája sarkát nyalta, mintha megértette volna, hogy róla beszélnek.

– Ne te, ne! – kiáltott rá Bujkó. – Ne higgyék ám el neki, hogy érti. Nem ért ez mást, mint német szót. Hiába beszélek én is neki, csak ráncigálhatom a száját.

Bujkó hát megindult a kötényes emberrel éjjeli szállására. Gyalog ment, bizonytalan léptekkel, mint a gyalogos huszárok, mert a nyereg bizony alaposan meggyötörte az elkényesedett legényt. Lovát maga mellett vezette. Amint így ballagtak beszélgetve a jószívű csizmadiával, egy fából faragott lovas alakot látott az egyik ház kapufélfáján. Görhes ló volt az a ló, és rajta hatalmas termetű, széles képű ember, a fején koronaféle.

– Vajon kit ábrázolhat ez a kapubálvány? – kérdezte kíváncsian.

– Mátyás királyt – felelte a csizmadia –, nem ismeresz rá?

– Egy kicsit mintha ilyen lenne – kertelt Bujkó, mert nem akarta megbántani a jószívű vendeket.

A másik sarkon egy szénnel felkent nagy rajzot látott a falon. Azon egy óriási lovon kicsike, szikár ember ült, hosszú szakállal, nagy bajusszal, s ez is koronás volt.

– Hát ez ki légyen? – érdeklődött megint.

– Mátyás király – felelte a csizmadia, mintha ez a világ legtermészetesebb dolga lenne.

Bujkó erre is csak a fejét hajtogatta. Nem akarta elrontani a barátságot.

Egyik ablakban hatalmas nagy mézeskalács figurát látott. Vásárból hozhatták. Hosszú köpönyeg volt rajta, és aranyalmát tartott a kezében. A korona ennek sem hiányzott a fejéről.

– Ez már aztán csak nem Mátyás király! – kiáltott fel akaratlanul.

Az öreg erre elvesztette a türelmét.

– Hát ki az ördög volna, ha nem Mátyás? Csak nem tartunk idegen királyokat az ablakunkban!

– De hát miről lehet megismerni? Egy cseppet sem hasonlítanak egymáshoz ezek a figurák.

Az öreg vend elcsodálkozott ekkora tudatlanságon.

– Ejnye, hát miről lehetne! Nem látod, hogy mindegyiknek korona van a fején?

Bujkó nem vitatkozott többet, mert attól félt, hogy még hoppon marad, s oda lesz a jó szállás, pedig elurasodott tagjai már igen kívánták a tisztességes fekvőhelyet. Szerencsére a következő ház már a csizmadia háza volt.

Előbb a lovat látták el. Bekötötték az istállóba, egy tehencske meg egy szamar mellé. Abrakot is adtak neki, aztán beljebb mentek a házba. Az első helyiség, ahova beléptek, csizmadiaműhely volt, egyben konyha is, no meg egy jókora fekvőhely is elfért benne. Mire lecihelődtek, elkövetkezett a lámpagyújtás ideje. A mécses lobogó fényénél költötték el a vacsorát, ami bizony nem volt valami bőséges. Bujkó nem lakott jól vele. De hát ami a fő: szívesen adták. A vacsora vége felé a beszélgetés kicsit lanyhult közöttük. A gazda egy ideig fürkészve nézett a vendég szemébe, aztán csak megszólalt ilyenképpen:

– Ne haragudj, öcsém, ha szabad, hogy így szólítsalak. Már csak kipróbálom én, hogy valóban a királytól jössz-e. Ha onnan jössz, akkor még tudsz felelni az én három kérdésemre. Mert mindenki beszéli, hogy a király ilyenféle kérdésekkel próbálja ki az udvar embereinek észbeli tehetségét.

– Állok elébe! – legénykedett Bujkó, pedig egy kicsit félt, hogy valami nagy ravaszság sül ki ebből.

– Hát – kezdte a házigazda –, mit értett Mátyás király azon, amit egy szántóvető paraszttól kérdezett, hogy „Hány még a harminckettő?”

Mátyás királynak ezt a mondását az udvarnál is emlegették, hát könnyen megfelelt Bujkó:

– Azt értette ezen, hogy a harminckét fogából mennyi van még a szájában.

– Jól van! – Ezzel a felelettel megelégedett az öreg vend, s feladta a másikat: – Mit értett Mátyás király azon: „Messze van-e még a messze?”

– Ezen meg azt értette – felelt Bujkó –, hogy jó-e még a szeme, vagyis hogy valóban messze van-e az, amit messzinek lát.

Ebbe is megnyugodott az öreg, s most feltette a harmadik kérdést:

– Hát meg tudnád-e nekem mondani: meddig fut a nyúl az erdőbe?

Ilyen találós kérdést bizony nem hallott Bujkó az udvarnál. Elkezdte törni rajta a fejét. De nem is hiába törte, mert elég pihent esze volt ahhoz, hogy rájöjjön a ravaszdiságokra.

– A közepéig – felelte –, mert azon túl már kifelé fut belőle.

– Eltaláltad, öcsém! – Az öregnek erre el is oszlott a bizalmatlansága. Bujkót bevezette a szobába, s a feleségével ágyat vettetett neki. Tiszta,

szép, kényelmes ágyba került hát végre a hosszú út után. Nem is kellett ám ringatni. Alighogy letette a fejét, már aludt is, mint a mormota.

17.

AZ ARANYKULCS

Nem volt azonban ilyen nyugodt a házigazda éjszakája. A feleségével ketten a műhelyben feküdtek le. Mikor a mécsest eloltották, ő is elszundított, de csak rövid időre. Nem telhetett el fél óra, felébredt, és attól fogva csak forgolódott az ágyában. Igen-igen spekulált valamiben... Éjfél felé aztán nem állhatta tovább, felébresztette a feleségét.

– Hallod-e, anyjuk! Tudod, mi jár az én eszemben?

– Honnan tudnám, míg meg nem mondja kelmed.

– Amondó vagyok, hogy ez a mi vendégünk nem más, mint maga Mátyás király.

Az asszony erre már felült rémültében. Mert hogyan rémülne meg egy szegény asszony arra a gondolatra, hogy a király alszik a házában.

– Tán elment az eszed, hogy ilyent találsz ki!

De a csizmadia csak kötötte az ebet a karóhoz.

– Fene látott ilyen kövér huszárt! Hiszen olyan kitellett képe van, hogy ilyenné csak a legjobb mód teheti az embert.

– Eredj már – bosszankodott az asszony –, az még nem minden, hogy kövér.

– Hát az, hogy olyan bölcsen s egyszerre megfelelt mind a három kérdésemre?

– Ahhoz sem kell még éppen királynak lenni, hogy a kend kérdésére megfeleljen valaki.

Az öreg azonban nem hagyta magát lebeszélni.

– Már csak utánanézek én ennek a dolognak – mondta. – Kilopom a ruháját, aztán megvizsgáljuk itt a mécs világánál. Valami jelt csak találunk benne, ha máshol nem, az alsóruháján, amiből megtudjuk, hogy király vagy nem király.

Úgy is történt. Hiába nyugolódott az asszony, hogy ne merészeljen olyat tenni, még utóbb rablónak véli őket: végül is felkelt a csizmadia, és úgy mezítlábasan beorozkodott a szobába. No hiszen, Bujkótól aztán akár morszárágyút süthetettek volna. Ha egyszer a király lustája kedvére aludt,

nem volt olyan mennydörgős mennykő, ami fölriasztotta volna. Az öreg hát könnyűszerrel kilopta a ruháját. Kint aztán a mécs fényénél elkezdett kutatni benne. Nem is kellett soká kutatnia. Hamarosan meglelte a nagy zsebet. És a nagy zsebben a posztóba csavart nehéz kulcsot...

Széthajtogatta a posztót, és uramfia! Kipottyant a cipézasztalra a szerzőszámok közé a hatalmas aranykulcs.

– Ide nézz, anyjuk! – Majdnem hogy hangosan kiáltott. – Ugye, mondtam, hogy nagy csoda történt velünk ma!

Erre aztán az öregasszony is felugrott, odaszaladt.

– Az ám! – ámuldozott. – Kulcs, aranykulcs!

– S benne a holló, a király címere! – toldotta a csizmadia.

Nem is aludt azután az öreg házaspár egy fikarcnyit sem azon az éjszakán. Útnak indult tüstént az ember, sógort, komát felzörgetett. Nem pirkadt meg az ég, s már tele volt a falu a hírrrel, hogy itt van Mátyás király.

Besütött már a nap a szobába, mikor Bujkó felébredt. De a lustaság még sokáig visszanyomta az ágyba. A lustaság meg az éhség viaskodott benne. Mert a vacsorája bizony igencsak vékonyka volt az ő megszokott vacsoráihoz képest. Amint az álom egy kicsit kiment a szeméből, azon kezdte gyötörni-törni a fejét, hogy honnan szerezzen valami jó kiadós reggelit.

Hát, uramfia, amint erőt vesz magán és kifelé fordul, látja ám, hogy az asztal rogyásig van rakva jobbnál jobb ételekkel. Erre tüstént elszállt a lustasága, felugrott, az asztalhoz lépett, és mohó szemmel bámulta azt, ami itt elébe tárult. Volt ott sonka, kolbász, egész sült kappan, jóféle juhsajt, lekváros lepény akkora, mint egy püspök kalapja. Hozzá cserépedényben valami borféle is. Bujkó sorra szagolta az ételeket. Utoljára a bort is. Erjedő must szaga volt, de fehér volt egészen, mint a tej. Csípős ital volt, erős is. Egyetlen korty átmelegítette belső részét. Azonban éppen hogy csak le tudta hirtelen törölni utána a száját, nyílt az ajtó, és belépett az öreg csizmadia. Tisztelettudóan forgatta süvegét a kezében, s meghatódott hangon szólt:

– Fogadja el felséged e szerény kis reggelt tőlünk. Nemcsak a magam, hanem az egész falu nevében kérem. Mert nem táltam ezt csupán, hanem a falu tehetősebb emberei hordták össze tiszteletük jeléül...

No, szegény Bujkó most jutott aztán csak bajba Mert hiszen tudta ő az illetet, hogy hát az ilyen félreértésből hamarosan ki kell magyarázkodni. De visszautasítani a felséges címet, annyit jelentett volna, mint visszautasítani a bőséges reggelit. Ehhez meg aztán már igazán nem volt ereje. Annál is inkább, mert az a fránya fehér ital még meg is kétszerezte az étvágyát. Nem mert a cipészre nézni, de tán nem is tudta volna levenni szemét a terí-

tet asztról. Csak állt szótlanul egy darabig... Végül is dörögött valami köszönőfélét, aztán leült, valósággal letottyant mohóságában az asztrához... Attól fogva aztán nem létezett számára más a világon, csak ő maga, meg a sült kappan.

Erre pedig az öreg kioldalgott, mert tudta, hogy nem illik megcsodálni a jó étvágyú vendéget. Bujkót ugyan nem zavarta volna, ha ott áll a fél falu az asztala körül. Mert ha jó étvággal evett, se látott, se hallott. Pedig ha kitekintett volna a magasan levő kis ablakon, különös dolgot látott volna. A faluban más nagy esemény is történt ezen a napon. Nem messze a cipész házától kis lovascsoport állapodott meg. Lenyergeltek, s abrakot adtak lovaiknak. Nem lehettek talán csak nyolcan-tízen. De olyan színesen voltak öltöztetve, hogy csodálatukra kifutott az egész falu. Sárga meg lila harisnyákat viseltek a katonafélék, nagy szalagokkal, szűk nadrágot s alig a hónukon alul érő kis színes mentét. A lovaikat is színes takaró fődte. Csak egyetlen komorabb öltözetű ember volt közöttük, aki nyilván uruk lehetett, mert sűrögve-forogva mind azt vették körül.

Bujkó természetesen csak akkor lett figyelmes a zsvajra, mikor már alaposan jóllakott. Húzott jó nagyot a köcsögből is, aztán kitekintett végre az ablakon. Elcsodálkozott azon, amit látott. Megállapította, hogy a katonák olaszok lehetnek. Ruházatukról könnyen megismerte őket – akadtak ilyenek szép számmal Mátyás udvarában –, akit kísérek, az pedig nyilván magasabb rangú pap. Ez a pap éppen a falubeli emberekkel tárgyalt, többek között a csizmadiával is. Rövid beszélgetés után a csizmadia meg egy-két földije megindultak a ház felé. Bujkó számított rá, hogy valami nagy zűrzavar lesz ebből, de a jóllakott ember nyugalma nagy, aki pedig annyira jóllakott, mint Bujkó, annak a nyugalma igen-igen nagy. Leült hát megint az asztal mellé, az edényeket egy kicsit összerelte, hogy ne lássék olyan széles nyoma rettentő étkezésének.

Nemsokára nyílt is az ajtó, és belépett a csizmadia, de már harmadmagával. Küldöttségszerűen. Nem a csizmadia, hanem egy másik ember szónokolt. Hálákat adott azért, hogy a király meglátogatta szegény falujukat. Köszönetet mondott azért is, hogy Mátyás megszabadította őket a török dúlástól. Kérte, hogy tartsa meg tovább is a vendeket pártfogásában. Elmondta aztán a falu minden baját-panaszát. Végül röstelkedve állott elő azzal, amiért most ide kellett jönniük.

– Mi, felséges uram – mondta –, minden módon igyekeztünk titokban tartani ittlétedet, de sajnos, asszonyok is vannak minden háznál, és azoknak nem lehet befogni a száját. Amint látja felséged az ablakon, itt állapodott meg a pápai követ útjártában, s az egyik átkozott asszony a kapu alatt el-

árulta a katonájának, hogy felséged itt tartózkodik. Váltig mondtuk mi, hogy nem olyan állapotban van itt felséged, hogy pápai követet fogadhas-son, de a követ úr mindenáron ragaszkodik hozzá, hogy tiszteletét tegye, ha már így összehozta felségeddel a véletlen. Hát most mit csináljunk?

Ez kellett még éppen Bujkónak: a pápai követ.

– Ezt ugyan jól elhibáztátok – mondta keserűen.

– Elhibáztuk, uram – mondták azok határtalanul kétségbeesve. – De hát most már mit tehetünk?

– Igazatok van – szólt a jóllakott legény –, mit tehetünk? – Azzal mély hallgatásba merült, mert ilyenkor étkezés után rettentően kerülgette mindig az álom. Szemét alig bírta nyitva tartani.

A vendek a hallgatását beleegyezésnek vették, és illően köszöntve a ki-rályt, megindultak a jó hírt elvinni a követnek. Mikor betették maguk után az ajtót, nagy nehezen felnyitotta már-már leragadni vágyó szemét, ördög-pokol, hát itt mégsem lehet aludni! Valamit cselekedni kell, mert végül is mi sül ki ebből, ha neki a pápai követet kell fogadnia. Most már aztán nem tudott semmi okosabbat kiagyalni, mint hogy innen valahogy egerutat kell nyerni, de minél előbb. Feltápáskodott hát, kinézett a műhelybe. Nem volt ott a gazdasszony sem. Kitekintett az udvarra. Ott sem látta sehol. Kicsit fülelt, s akkor hallotta, hogy az istállóban zsörtölődik az asszony a tehén-nel. Elkésett az is a fejessel a király meg a pápai követ miatt. Most aztán biztos nem akar tejet adni a tehencske.

Így minden rendben lett volna, csak hát a lova... Hogy vezesse ki a lo-vát? Spekulált mindenféle ravaszságon, miképp csalhatná ki az asszonyt megint az utcára. De hát minderre már nem is jutott ideje. A kerítés résein át látta, hogy a pápai követ megindult a jó vendek kíséretében. Nem volt itt már idő habozásra. Szerencsére a ház szérűskertje kiszolgált a falúvgre, s a kert végétől nem volt ötven lépésre az erdő. Uzsgyé, Bujkó! Teli gyomor ide vagy oda, bevágott a szalmakazal mögé. Ott átugrott egy alacsony kerítést, s egyenest az erdőnek, mint a nyúl. A tyúkok rémülten reppentek fel körülötte, lett kétségbeesett kodácsolás. Az asszony hát nem nyulat, hanem rókát sejtett a szérűskertben, rohant elő a fejőszékkel a kezében.

– Ne, róka, ne! – kiáltotta kétségbeesve. – Jaj, ez az átkozott állat! Megint a csibéket rezegeti!

Meghallották ezt künn az utcán az emberek.

– Itt a róka! – kiáltott a csizmadia, és botot ragadva futottak mind. Megfeledkeztek a pápai köve-tről, királyról, mindenről. Mert ebben az erdőszéli faluban a török után legnagyobb veszedelem volt a róka, ha rákapott a tyúkokra.

Ezt a zsvajt még hallotta Bujkó az erdős domboldalból. De hogy aztán miképp adták meg mégis a tiszteletet a pápai követnek, miután így faképnél hagyták az utcán, hogyan magyarázták meg, hogy több kárt tehet a róka, mint amennyi hasznot hozhat a pápai követ? Mindezt nem tudta meg sohasem. Azon igyekezett, hogy kerülővel elérje a Száva partjához vezető utat. Most már persze lassabban haladt, de hát néhány napi járőföldnél messzebb nem lehetett már Kinizsi tábora.

Jól van ez így – gondolta –, hadd maradjanak a vendek abban a hitben, hogy meglátogatta őket Mátyás király. Aranyat ugyan nem hagyhatott náluk zacskóstul, de sajna, otthagya a lovát. Az is igaz, hogy nem kívánta már a lovaglást sem teste, sem lelke. Különösen nem kívánta némelyik testrésze... Nem ám, még nyeregbe gondolni sem szeretett.

13.

„JÓ MAGYARORSZÁGNAK CUDAR ÁLLAPOTJA”

Kinizsi nem egészen a Száva partján, hanem a Szávától délre táborozott. Nem túl nagyszámú török hadsereg volt az, amelyik akkoriban ezen a vidéken fosztogatott. Kinizsinek is csak gyorsan mozgó kisebb serege volt. Néhányszor már rajtaütött az ellenségen. Ezen a napon is éppen egy kis győzelem felett vigadtak.

Kinizsi Pál egy lefűrészelt széles fatörzsön ült. Körülötte alvezérei, kedves tisztjei s azok a katonák, kik az utolsó csatározásokban kitüntették magukat. A vezér elmeséltette katonáival, milyen hőstetteket vittek véghez. Hol-merre portyáztak, akiket nagy kerülőkkel a török hátába küldött. Mikor aztán előadták rendre, hogyan rémisztették-szalasztották meg itt is, ott is a törököt, milyen ravaszságokkal, ügyes fogásokkal futamítottak meg a maguk csapatánál ötszörte nagyobb muzulmán sereget, Kinizsi ezen olyan hatalmasat nevetett, hogy még a török tábor felett is visszhangozták a hegyek.

Mikor pedig a katonák kifogytak a meséből, lantos jött elő, és Kinizsi elé telepedve pengette szerszámát.

*Jó Magyarországnak cudar állapotja,
de siralmas vala,
de keserű vala.*

*Az hegyes északon rabló urak hada,
délen az töröknek tenger áradata.*

*Nyugaton sok német talpig vasban vára
az vén császárjának parancsolatjára.
Kinek fáj az foga magyarok földjére,
fehér kenyerére,
vitézink vérére.*

*Az nagy Mátyás király, bár még ifjú vala,
kardot ragad vala.
Tör vitéz, jó hada
földünk bitorlókra
népünk gyilkolókra.*

*Hűtelen uraknak rabló kedvét szegé,
Podjebrád seregét Brünn váráig veré.
Rácsap, mint az villám, császár vas hadára,
hasad az német vas sok kemény csapásra..
Németek császára
harminc erős vára
megnyitá kapuit Mátyás parancsára.*

*De míg harcol Mátyás császárral, királlyal,
támad Mohamed es rettentő hadával.
Az déli szél sír a népünk keservével,
az patak árada hőseink vérével...
asszonyink könnyével,
hőseink vérével.*

*Völgyeink neve lett siralomnak völgye,
hegyeink neve lett Golgothának hegye.
Ám véráztatta föld termi az sudár fát,
termé az magyar nép megszabadítóját.
Küldé Kinizsi Pált király udvarába,
küldé Mátyást haddal töröknek nyakára.*

*Fut szultán vert hada,
fut Mohamed maga.*

*Hős Kinizsi Pálnak két hatalmas kardja
az török sorait szüntelen aratja.*

*Az, kinek nevétől e nagy világ hangzik,
az, kinek kardjától török futamodik,
az, kinek híretől fél a török császár,
kinek seregétől retteg az janicsár:
éljen mi vezérünk, éljen Kinizsi Pál!*

Magasra emelték kupáikat, s nagyot ittak a vezér egészségére. Aztán le-
tették maguk mellé a jókora ivóedényeket, s megtörölték szájukat s baju-
szukat – már akinek volt. Ezen áhítatos cselekedet után, még mielőtt
megint meghangosodott volna a tábor, egy fegyveres őr lépett Kinizsi elé.

– Valami messziről jött paraszt kér, hogy bocsássuk eléd, uram.

– Jöjjön hát – mondta Pál készségesen. – Mi tettük szabaddá útját a le-
selkedő törököktől. Nyitva van hát előtte táborunk is.

Feltarisznyált, nagy bajuszos, szakállas ősz parasztot vezetett be a kato-
na.

– Nem ismeresz meg, ugye, jó uram? – mondta remegő hangon.

Kinizsi jobban megnézte.

– Hogyne ismernélek. Te vagy az, aki elláttad baját ostorral a hencgeő
legénynek... Nem állt bosszút az uraság?

– Bizony, bujdosnom kellett – panaszkodott az öreg –, de csak addig,
amíg híred el nem jutott hozzánk. Nem félttem én azóta aztán senkitől sem.
Nincs annak manapság félnivalója, kinek Kinizsi Pál a pártfogója. De nem
is magamról akarok szólni. Az egész vidék üzenetét hoztam. A megsza-
badult nép köszönetét. Mert bizony határainkon portyázott már a török,
mikor pozdorjává verted a basákat. Hát ezt köszöni néped, szülőfalud és
messze környéke mind.

Sok köszönetet, sok áldó szót kapott Pál, de ilyen jól tán egy sem esett
neki. A hatalmas embernek majdnem hogy könny szökött a szemébe.
Csend lett a mulatozó katonák között is.

– Hát apám, Orsik néne? Hogy élnek?

– Megvannak jó egészségben, békében. Neked köszönhetik mindezt,
meg vitézlő társaidnak.

Röviden kikérdezte Pál az öreget az otthoni helyzetről. Aztán üzenetet s
emléképpen apró, díszes török holmikát küldött apjának, Orsik nénének.
Végül megkérdezte az ősz követet:

– Gyalogszerrel jöttél onnan a messzeségből?

– Két lábam volt csak a paripám – mondta az öreg.
– S lovagolni tudnál-e még?
– Tudnék-e? Tudnék én, uram, csak volna min.
– Na – mondta a katonának, aki elébe kísérte a kedves vendéget –, lás-
sátok el étellel-itallal, s adjatok neki egyet a török lovak közül. Szelídet, de
kitartót, olyat, amely öregember alá való...

Valamivel később megint csak vendéget jelentettek.

– A pápa öszentsége követet küldött táborunkba – szólt a lélekszakadva
érkezett őrszem.

– Vezessétek be – utasította a jókedvű vezér. – Kár, hogy nem jött
előbb. Hallhatta volna országunk szenvedését a lantos ajkáról.

Az érkező követ most nem volt olyan egyszerű fekete öltözetben, mint
mikor Bujkó látta a csizmadia ablakából. Arannyal díszített süveget, fényes
láncot, keresztet viselt. Nem volt kövér. Fialat kora ellenére inkább kicsit
aszalódott volt az arca. Meghajtotta fejét, úgy köszöntötte a vezért:

– Dicsőség a törökverő hősnek!
– Mi jobban jár a pápa követe e veszélyekkel tele vidéken? – kérdezte Pál.

– Öszentsége áldását hozom pecsétetes levélben. – Hatalmas papírteker-
cset nyújtott át, melyről nagy kerek pecsétek lógtak le, – Öszentsége sze-
rencsekívánatait is tolmácsolom, és annak hírért, hogy te kegyelmedet a
Szentatyák gyülekezetében a kereszténység megmentőjének nevezik.

– Köszönöm az áldást – felelt Kinizsi. – Rám fér ez átkozott világban.
Köszönöm a jókívánatokat is. De mondd meg öszentségének, katonát küld-
jön inkább, hajóhadat a török ellen, pénzt a hadakozáshoz. Mert nem in-
gyen öntik ám az ágyút. Aztán azt is mondd meg, vigyázzon rá, hogy ne
áskálódjanak ott Rómában Mátyás király ellen, és ne ellenségünket, a csá-
szárt támogassák. Mert ha mi nem tartjuk mellünket a török elé, Fridérik
császárt egyben lenyeli a rettenetes Mohamed, a többi ország meg egy-egy
fogára sem lesz elég. A követ búsan lehajtotta fejét ilyen szavak hallatára.

– Megszomorítja öszentsége szívét ez az üzenet.

– Vigasztalásul hát vidd hírül – szólt kemény, de vidám hangon Pál –,
hogy ittunk az egészségére mi, akik a pokol tornácán hullatjuk vérünket,
míg öszentsége festett palotákat épít, s a nyugati fejedelmek vígan folytat-
ják hitvitájukat. Rajta, vitézek, hát igyunk.

Nagyot ittak ismét, és mikor a kupák lekoppantak, Kinizsi a magáét a
követnek nyújtotta.

– Kelmed is igyék Mátyás király egészségére.

Erre aztán mind a jelenlevők egyszerre kiáltották:

– Éljen Mátyás király!

Mivel Kinizsinek most nem volt pohara, felkapott egy kétakós hordót,
magasra emelte, s abból ivott akkorát, amekkorát a király egészségére illet
inni.

A követ sem utasította el a poharat, de a fenekire is nézett alaposan,
úgy, hogy a szemét is eltakarta. Mikor aztán levette ajkáról, rémülten te-
kintett a nagy erejű vezérre.

– Szent ég – kiáltott. – Ilyen erőt! És ekkora tivornyát! Mi lesz, ha a tö-
rök neszét veszi mulatságtoknak, és rátok tör?

– Akkor lesz még csak nagy multság – nevetett Pál. – Kinizsit soha-
sem éri váratlan támadás.

„FUT A SZULTÁN VAD HADA”

De a nagyobb rémület még csak ezután érte a pápai követet. Habzó lovon egy vitéz vágatott be, a vezér előtt leugrott lováról.

– Uram, a török megindult reánk! – jelentette.

Pál erre felkelt helyéről nyugodtan.

– Itt az ideje éppen. A kiküldött lovasok megérkeztek rejtkehelyükre?

– Igen, uram, ahogy parancsoltad.

– Ágyúink is helyükön állnak?

– Minden a parancsod szerint!

– Jól van – bólintott a vezér. – Mihelyt a török előcsapat völgyünket eléri, ágyúgolyók seperjék főserégüket, a lovasok pedig induljanak meg a magaslatokról... Kardot, vitézek! – kiáltott aztán. – Mindenki a kijelölt helyére!

Majd a lovát kérte, két kardját, és maga is lóra pattant. Hű paripája, a Villám sok sebet kapott már, de meg is szokta a csatát. Tudta, hova indul gazdájával. Fejét leszegette, s faltörő kosként zúdult az ellenség soraiba.

A pápai követ csak most ocsúdott fel rémületéből.

– Szent egek, mit tegyek? Mi lesz velem?... Megvan! – kiáltotta észbe kapva. – Kísérőim! Hamar a lovakat!

Azok éppen jöttek is a magában maradt követért.

– Hamar a lovakat! – kiáltotta lihegve. – Távoli magaslatra vigyetek. Végignézem a csatát. Gyönyörű krónikát írok róla... Halhatatlan krónikás leszek!

Kinizsi valóban várta ezt a támadást. Hiszen kémei előre értesítették az ellenség minden mozdulatáról. De gondtalan mulatást színlelt, hogy annál jobban törbe csalja a törököt. Lovasokat rejtett el a magaslatokon több csoportban. Ágyúkat olyan helyen, hogy egyenesen a főseréget löhessenek. Mikor aztán a török a völgybe ért, egyszerre a világ mindnégy tája felől zúdultak rá Kinizsi lovasai. Ontották rá a tüzet az elrejtett ágyúk. Mert Kinizsi nemcsak hős, hanem nagy hadvezér is volt. A török hadat szétszórták, felbomlott abban minden rend.

A török előcsapatnak nem volt más útja a völgyben, mint átvágni a magyarokon. Harcoltak hát elkeseredetten. Itt tartott a harc legtovább, Kinizsi legjobb vitézeivel oldalán lassan-lassan levágta sorban őket. De bizony mellőle is fogytak a magyarok.

A hű Villám élettelenül feküdt a földön. Néhány sebből vérzett a vezér is, mire elfogytak körülötte a törökök... Nem talált a közelben ellenséget. Hátratekintett hát. De a következő pillanatban le is kapta a fejét. Mert nem messze a fák közül villára támasztott otromba janicsárpuskát látott szemébe meredni. Mögötte állt a janicsár, és kezét már a ravaszon tartotta. De amint meglátta, azt is láthatta, hogy a janicsár nagy ütés alatt omlik össze, dül vele villa, puska, minden.

Mögötte pedig Bujkó lép elő szélesen vigyorogva.

– Ördög-pokol! – kiáltja. – Éppen ilyesmire kell ideérkezniem nekem, a békés embernek.

– Bujkó! – kiáltott Kinizsi. Úgy megörült, hogy a csatáról is megfeledkezett. Szerencsére azzal nem is volt több gondja, mert már a győzelmet jelző kürtök szóltak.

– Pál gazdám! – Bujkónak sem volt több szava. Összeölelkeztek. Aztán jó darabig nem is beszélhettek egymással, mert vágattak a győzelem hírért hozó vitézek. A török sereg szézüllött, maradéka futott, amerre látott, öreg este volt, mire Bujkó ismét szót válthatott régi gazdájával.

– Hát hogy is kerültél ide, Bujkó? – kérdezte a győztes vezér, mikor bokros teendői ritkultak egy kicsit.

– Egy kis levegőváltásra jöttem – felelte Bujkó. – Igen tönkrementem a nehéz szolgálatban. Aztán meg – nem akarom rontani a győztes vezér örömét, de – nem jó hírrrel jöttem.

Kinizsi döbbenten szót:

– Baj érte talán a király hadát?

– Azt nem, gazdám. – Bujkó itt nyelt egyet, majd erőt véve magán folytatta: – Magyar Jolánka Fridérik császár fogságában van.

– Jolánka fogságban? – kiáltott fel Pál. – Hogyan? Hát Magyar Balázs serege csatát veszített?

– Nem, jó gazdám. Keremes várában hagyott bennünket a király egész udvartartásával együtt, míg maga űzte tovább az ellenséget. Az áruló Holubán pedig a vén Fridérik császár kezére játszotta a várat. Jolánka is ott volt. Tőle hoztam üzenetet.

– S mi az üzenet? – kérdezte Pál mohón.

– Az, hogy szabadítója csak te lehetsz. És megszabadulni is csak érted akar.

Pál erre bezzeg elfelejtette a csata minden fáradoalmát. Elfelejtette sebeit is.

– Jókor jöttél, Bujkó. A törökön olyan diadalt arattunk, hogy egyhamar nem lesz kedve hazánkba törni. Indulunk a király segítségére.

Az ismét összegyűlt alvezéreihez, vitézeihez fordult.

– Ki tart velem Mátyás táborába?

Mind egytől egyig magasba emelte kardját; kinek jobbját seb nehezítette el, bal kezével fogta markolatát.

– Éljen Mátyás király! Éljen Kinizsi Pál!

Kinizsi is beköttette sebeit. Eltemettette a csata elesettjeit. Eltemettette kedves lovát, Villámot is. Szekerekre rakatta a török fegyvereket, kincseket. Aztán új lovára ült, és megindult csapata élén, amerre Bujkó mutatta az irányt.

20.

HOLUBÁN „BÖLCS” TERVE

Jolánka valóban megtartotta régi lakosztályát Keremes várában. Főúri kiszolgálásban részesült. Szabadon járhatott volna a várban, de ezzel az engedménnyel nem élt. Mióta Bujkó eltűnt, nem mozdult ki szobájából, hol gyöngyfüzessel töltötte idejét, vagy lantot pengetve halkán énekelt szomorú dalokat.

Holubán napjában többször is megjelent szobájában. Minden eszközt megragadott, hogy valamiképp elnyerje a neki kiszolgáltattott leány kezét.

Ígért minden szépet, minden jót. Dicsekedett, hogy mennyire beférközött a vén császár kegyeibe. Hogy a császár udvarában olyan méltóságot nyer el, amilyent csak akar, s Jolánka dísze lehet majd a német-római császár udvarának. Azt hazudta neki, hogy Mátyás seregét azóta több csatában megverték. Hogy a császár hadai már Magyarországon járnak. Mátyás elveszti királyságát, mellette Magyar Balázs szegénnyé válik. Szomorú sors vár Jolánkára, ha hazamegy. De gazdag, szép élet Holubán mellett.

Végül rémisztgetni kezdte. A vár börtöneinek szörnyűségéről mesélt neki. A borzalmas pincékről, melyeket az egykori rablólovagok építettek.

De Magyar Balázs lányát nem olyan fából faragták, hogy ígéretéssel, hazugságokkal, megfélemlítéssel félre lehetett volna vezetni. Holubánt következetesen kiutasította szobájából, s ha ez nem távozott, úgy vette, mintha jelen sem volna. Tovább énekelt, varrt, vagy fűzőgette gyöngyeit. Nem mutatott sem érdeklődést a dicsekvései iránt, sem félelmet, ha a börtönnel rémisztgette.

Holubán végül is irtózatos dühbe gurult. Elhatározta, hogy valami kegyetlen bosszút áll e keményszívű leányon. Igen ám, de hogyan lehet bosszút állni azon, aki sem börtöntől, sem kínzástól, sem haláltól nem fél, még a szeme sem rebben meg, ha ilyenfélekről beszélnek előtte. Csak fűzőeti gyöngyeit, csak énekel tovább. Mintha biztos volna abban, hogy mielőtt bármi szörnyűség beteljesedik is, valami csoda történik vele. Valami csoda folytán elnyeri büntetését az ármánykodó, s jutalmát, ki sorsát türelemmel viseli.

Holubán egy reggel Jolánkát börtönbe záratta, őrizetét Tituszra bízta, maga pedig, hogy gonosztettének színhelyétől távol legyen, kilovagolt a varból. Kis lovascsapat kíséretében nyugatnak tartott. Kíséretét hátrább hagyta, ő maga egyedül nyargalt előttük egy puskalövéssel. Az egyedülállót kereste most is, mint akkor, mikor Magyar Balázs várából oldalgott el egy hajnalon. De akkor csak a búbánat nyomta a szívét. Most meg haraggal, bosszúvággal volt tele. Így, magános lovaglás közben szokták a régi kőbor lovagok ravaszágaikat kieszelni... Hajnalra, mire megérkezett a császár udvarába, készen volt Holubán is agyafúrt tervével.

Olyan okosnak találta ezt a tervet, hogy még füttyentett is örömeiben. Világraszóló ötlet – gondolta –, ezzel jut pályája delelőpontjára... „Gazdagság, hatalom, dicsőség!” Hangosan kiáltotta a három szót.

Jolánka nagy sürgés-forgásra ébredt fel egy reggel börtönében. Izgatott jövés-menés, lódobogás. Azt hitte, tán ostrom alá fogták a várat.

Később azonban a szolgálójától, ki nyomorúságos reggelijét elébe tette, megtudta, hogy nagy napra virradt Keremes vára. Fridérik császár öfelsége családjával és egész udvartartásával a várba érkezik.

Mikor a reggelijét elköltötte, Titusz jelent meg nála nagy kardcsörtetéssel.

– Utam, Holubán. beszélni óhajt veled – mondta. – A lovagteremben vár reád.

– A fogolynak parancsolnak – felelte Jolánka szelíden. – Mutasd az utat, és megyek veled.

A nagy teremben magas hátú széken ült Holubán, gögösen, mint egy fejedelem. Titusz elébe vezette a lányt, s állni hagyta néhány lépés távolságban. Ezzel is mutatni akarta, hogy többé nem mint a kezéért esdeklő férfi áll vele szemben, hanem mint hatalmas úr a foglyával. Méltóságteljes, kegyes hangon beszélt:

– Magyar Jolánka, látom azt, hogy nem akarod szívesen fogadni házassági ajánlatomat. El is határoztam, hogy sem rábeszéléssel, sem kényszerítéssel nem törekszem többé erre.

Jolánka azt hitte, magára ismert ez az ármánykodó ember, s becsülete-
sebb útra tér. Csodálkozva tekintett rá.

– De hogy lásd – folytatta Holubán –, mennyire szívemen viselem sor-
sodat, gondoskodtam róla, hogy siralmas börtönödből kikerülj. És nemcsak
hogy szabaddá légy, hanem hogy szépségedhez illő fény, gazdagság, pom-
pa övezzen körül.

– Nem kérek a jóindulatodból – szólt Jolánka. – Ha nem lehetek
atyámmal, nem mehetek hazámba, mikor akarok, jobb akkor nékem a börtön
minden pompánál.

Holubán most atyai jóindulatot színlelt.

– Vigyázz, leányzó, gondolkodj okosan. Ne hárítsd el sohasem előre a
rád váró szerencsét. Lehet, hogy magával hoz ez mindent, mi néked ked-
ves. Viszontláthatod atyádat, hazádat is.

Jolánka hallgatott.

– Így ni! Hallgass meg csak okosan, és jól gondold meg válaszodat.
Olyan szerencsében lesz részed, melyért a világ minden asszonya irigyel
majd. A világ első uralkodója, a német-római császár unokájának lehetsz
hitvese... Ezt a nagy szerencsét pedig Holubán jóindulatának és bölcsessé-
gének köszönheted.

Jolánka nem jutott szóhoz. Csak ámult, hogy mi minden megteremhet
egy ilyen méregkeverő agyában.

– Mert bizony nagy politikai bölcsesség kellett ahhoz, hogy a császárt e
házasság fontosságáról meggyőzzem. De végre is megértette. Rengeteg
unokája közül egyet érdemes feláldozni azért, hogy Mátyás király legjobb
hadvezérét megnyerje magának. Mert ugyebár, ha te a császári sarj felesé-
ge leszel, Magyar Balázs biztosan hozzánk pártol, s a győzelem akkor két-
ségtelen a miénk.

– Magyar Balázs ezt soha nem teszi! – kiáltott felháborodottan Jolánka.

– Azért van szükség rád, hogy megtegye!... Nos, e bölcs terv Holubán
koponyájában fogant. Királyi szerencsédet hát nekem köszönheted.

– Ilyen sötét fondorlat valóban csak tőle telhet...

– Csitt! – vágott szavába Holubán. – Nem szidalmakat, határozott vá-
laszt várok. De ne is válaszolj most, időt hagyok a gondolkodásra. Lakosz-
tályodat ismét elfoglalhatod. Titusz odakisér, és vigyáz rád ott is. Én pedig
megyek a császár elébe, és jelentem máris őfelségének, hogy kegyes aján-
latát boldog örömmel fogadtad. – Azzal el is ment.

Jolánka szótlán állt egy darabig a teremben, míg végre Titusz utat muta-
tott neki lakosztálya felé.

AKI MÁSNAK VERMET ÁS...

Másnap megérkezett Keremes várába a császár, vele jött felesége is és legkedvesebb unokája, Hyppolit herceg, hórihorgas, gémlábú, cinegetülepű legény. Nem volt még tizenöt éves, a bajusza sem serkent, de hosszú volt, mint egy meszelőnyél. Hosszú volt, de rövid az esze. Nem tudott az kettőt sem szólni, mikor a házasság tervéről értesítették, csak nevetett, és bújt az öreganyja szoknyájához.

Így hármásban fogadta a császári család Holubán tisztelgését még a megérkezése napján.

– Nos, mi újság, hű alattvalónk? – kérdezte a császár az előtte földig boruló zsoldosvezért.

– Minden rendben, felség! A csodaszép menyasszony élete nem várt szerencséjének tartja a herceget, és hódolatát küldi a császár és császárné őfelségének.

– Azt elhiszem, hogy szerencséjének tartja – szólt ajkát biggyesztve a császárné. De nem is kellett nagyon biggyesztenie, mert Holubán észrevette, hogy a császári család minden tagjának előreállt az alsó ajka, mintha csípőfogóval megnyújtották volna. – Azt elhisszük, hogy szerencsének tartja. Ugye, gyermekem, Hyppolit? Szegény angyalkám, nem arra születél, hogy egy magyar hadvezér lánya legyen a feleséged. – Majdnem hogy elsírta magát. Simogatta a mellé térdeplő Hyppolit haját.

– Az ügy sürgős! – szólt most a császár. – Kedves fiamat, a római királyt Mátyás hadai rettenetesen szorongatják, seregünk végső pusztulás előtt áll...

Holubán büszkén húzta ki magát.

– Felséges uram és császárom! Nincs olyan megsemmisítő győzelem, mely számodra felérne ezzel a házassággal. Mátyás legfőbb támasza e leány apja. Ha cserbenhagyja, szétmargangolják hatalmát a sértett nagyurak, akik alig várják, hogy újra kiskirályok lehessenek az országban.

– És gondold – kétkedett a császár –, hogy Magyar Balázs cserbenhagyja a királyt?

– Felség, a császári vő egész biztosan jobb belátásra bírja. Ismerem a vén medvét. Bolondja a lányának, mindent megtesz érte.

– Vitéz, ha igazad lesz, szolgálatodat nem hagyjuk jutalom nélkül.

Holubán kapott is mindjárt az alkalmon.

– Szerénységemtől nem telik több, mint annyit kérek, hogy ha Magyarország ura leszel, Kinizsi birtokait add nekem.

– Felséges férjem bőkezűsége közismert, lovag! – nyugtatta meg a császárné. Pedig nálánál jobban senki sem ismerhette az ura fukarságát.

Akármilyen fukar volt is azonban a császár, erre a lakodalomra nagy bőséggel készültek. Olyan lett a várkastély, mint feldúlt hangyaboly. Díszítették a várat. Felvirágozták a vártemplomot. Sütöttek-főztek. Öldösték a barmot, baromfit. Csapatok mentek szét a vidéken, és adót vetettek a környékbeli parasztokra, hogy legyen miből lakodalmaznia a császár udvarnépének. Igen nagy igyekezettel készültek erre a lakodalomra, nagyobb, mint akármilyen csatára. Azzal, hogy fáj-e a menyasszony szíve, nem törődött senki. Csak a hatalmas kalácsokat, lepényeket, ropogós sülteket látta szeme előtt az udvari léhűtő nép.

Száguldó gyorskocsin elhozták Bécs városának tíz legjobb szabóját. A tíz legjobb szabó letelepedett a legvilágosabb szobában, és varrt szüntelenül reggeltől napestig. Annyira varrtak, hogy mindegyik véresre bökölte a kezét a tűvel.

Csak Jolánka nem akart tudomást venni minderről. Szobájából nem mozdult ki. Nem látta senki a menyasszonyt, csak aki arra ment, halk énekét hallotta néha. Lantját pengetve sorra eldalolta azokat az idegen fülnek különös dalokat, miket otthon a százegy éves öreganyótól tanult.

Szomorúak voltak mindezek a dalok. Nehéz bánatot hoztak messzi Keletről a császár várába. A császár várába, a vígság közepébe. Szerencséjére az esküvő napjáig nem mutatták be a császárnak, s így nem zavarta senki, csak a szabók jelentek meg néha szobájában. Szótlan engedte próbálni tésztén a szebbnél szebb ruhákat, bár tudta, hogy soha semmi nem lesz abból az esküvőből; biztos volt benne, hogy valami csoda történik addig, ha pedig nem történik, akkor inkább meghal, mint hogy az idétlen herceg felesége legyen. Mert hírért hallotta már a hercegnek. Az ételhordók leírták. „Az alsó szája széle előrebiggyedt, az orra majd eléri az alsó ajkát. A lába olyan, mint a pipaszár, a haja színtelen, mint a kóc. Kelepüvel játszik, és ostobán nevet, csak nevet minduntalan.”

Holubán akarta így, hogy Jolánka a menyegző napjáig ne lássa sem a császárt, sem a herceget. Félt, hogy a találkozásból udvari botrány lenne. De abban biztos volt, hogy mire eljön az idő, megtöri a lány makacs ellenállását.

Azon a napon Titusszal ismét maga elé vezettette a leányt a nagy terembe.

– Nos szép hölgy – szólt, mikor Jolánka megállt előtte –, határoztaál, ugyebár, és jóindulatú tanácsom szerint cselekszel?

Jolánka felszegte fejét, és határozottan felelt:

– Nem kell a tanácsod, hitvány áruló!

– Kár így beszélni jótevőddel. Mivel engem nem tartasz magadhoz méltónak, szereztem neked hercegi vőlegényt. Ez csak igazán nemes cselekedet? A császár unokájának leszel felesége.

– Soha!

– A menyasszonyi ruha kész. Az esküvői szertartás előkészítve, a lakomára egybegyűltek a császár kegyeltjei. Néhány óra múlva oltárhoz lépsz. Ne mondd még egyszer, hogy soha. Én kezeskedem róla, hogy így lesz.

– Soha! – kiáltotta Jolánka még keményebben.

Most Holubán Tituszhoz szólt, aki ott állt néhány lépésre Jolánka mögött:

– Nyisd fel, fiam, Titusz, azt az ajtócskát!

Titusz erre lehajolt, és közvetlen Jolánka háta mögött egy ajtót nyitott fel, mely egyszínű volt a kövezettel, észre sem lehetett venni. Az ajtón dohos szag, nyirkos, hideg levegő, bűz áradt be. Jolánka ijedten megfordult, majd rémületében Holubán felé hátrált.

Holubán felkelt, és hátulról erősen megfogta a lány két könyökét, a nyíláshoz vezette, még meg is hajtotta fölötte.

– Nézd csak, nézd!

Jolánka rémülten sikoltott.

– A bűnösök, az engedetlenek utolsó útja ezen vezet el várunkból – folytatta Holubán. – Feneke nincs e mélységnek, az ördögök tivornyáznak odalenn. S a bűnös lélek egyenest a pokolban találja magát... Nos, leszel a herceg felesége?

– Soha! – felelte Jolánka, de most halkán, remegő, elgyengült hangon.

Holubán ismét Tituszhoz fordult.

– Az ajtó maradjon nyitva, vitézem. Te örködj a fogoly felett. E szörnyű mélység bizonyára jobb belátásra bírja.

– Takarodj! – kiáltott Jolánka ismét összeszedve erejét.

– Én most megyek. Szót fogadok. De ha jönnek majd az ifjú herceg nászajándékával, remélem, kegyesen fogadod a küldötteket, örömed lesz, ha látod a sok kincset...

A vőlegényben úgysem lesz sok örömed – tette hozzá kajánul nevetve, s távozott.

Titusz fel-alá sétált kemény léptekkel a lyuk mellett. Jolánka csak most látta, hogy fel van cicomázva. Kikerics- meg szarkalábszínekben pompázik, mint a lusta ember szántóföldje.

– Szédítő a pályám emelkedése – mondta félig magának, félig meg a rábízott fogolynak. – Nemrég hitvány paraszttal vesződtem, ma pedig mint a császár katonája főúri foglyot őrzök. Bátraké a szerencse...

– Féreg! – ejtette ki önkéntelenül ajkán Jolánka.

– Micsoda? Féreg? Én féreg? Így mersz szólni nékem, kire az életedet bízták? Láttad ezt a rettenetes gödröt? Ha akarom, elnyel egy pillanat alatt. Mert nekem hatalmam van, te meg csak fogoly vagy.

Ebben a pillanatban egy tetőtől talpig csupa liszt molnárlegény lépett be a terembe. Hatalmas zsákot cipelt a vállán. Titusz hetykén rivallt rá:

– Hé, szolgállegény! Nem találtál más utat ezzel a zsákkal? Takarodj vissza rögtön!

De a legény nem ment vissza, sőt közelített Tituszhoz.

– Hát nem tudod, te híres vitéz, hogy nagy lakodalom lesz ma? A császár konyhájára viszem a finom lisztet. – Eközben egészen Titusz mellé ért, de úgy jött, hogy arcát eltakarta a nagy zsák.

– Félre innen! – kiáltott Titusz a tátongó szörnyű lyuk mellé állva.

De a hatalmas zsák akkor már billent. Pontosán Titusz fejéhez csapódott, s a feldíszített vitéz a zsákkal együtt zuhant a mélységbe.

Jolánka szívéhez kapott rémületében. De a másik pillanatban öröm sugárzott arcáról, mert a molnárlegény nem volt más, mint Bujkó.

– Ne bánkódj, úrnöm – szólta nevetve –, csak hamu volt a zsákban, nem kár érte. – Hé, vitéz! – kiáltott aztán a mélység fölé hajolva. – Ha a fenekére érsz, füttyents! Hadd tudjam meg, milyen messze van a pokol.

Jolánka nem akart hinni a szemének.

– Ez a király lustája! Hogy kerülsz ide, Bujkó?

– Üzenetet hoztam Kinizsi Páltól.

– Kinizsitől? – Boldogan kiáltott fel Jolánka, de aztán ismét elszomorodott. – Késő! Már minden késő. Rám a halál vár, vagy annál is szörnyűbb sors.

Bujkó azonban tovább mosolygott.

– Nem késő. Kinizsi seregével a várhoz közeledik.

Jolánka egyszerre érezte eltűnő erejét visszatérni.

– Kinizsi jön? És mit üzent nekem?

– Azt, hogy mással ne gondoldj, csak az életedet mentsd mindenáron. Érted jön, megszabadít nemsokára.

– Az egész vár készül már az átkozott lakodalomra, Bujkó... De én német mondok magának a császárnak szemébe is.

Bujkó azonban figyelmeztetően tartotta fel kezét.

– Éppen ezt ne tedd, úrnőm! Ígérj meg mindent, légy hozzájuk kegyes. De húzd-halaszd az időt, ahogy csak tudod, míg Kinizsi meg nem érkezik. A német nemsokára fut innét, mint a nyúl.

A palota visszhangos folyosóján léptek kopogtak, Jolánka felfigyelt rá.

– Ha! Valaki jön, tűnj el, Bujkó! Nem szabad, hogy itt lássanak.

– Ezt a vasajtót lezárom – mondta Bujkó. – Boruljon feledés fátyla a hősré! Légy erős, úrnőm! – Azzal kioldalgott az egyik mellékajton.

22.

KINIZSI LEVELE

Alighogy kiszökött Bujkó, megjelent két udvarhölgy kíséretében a császár hoptestere. Ennek a hoptesternek nem volt szakálla, de olyan hegyes álla volt, hogy nem merte lehajtani a fejét, mert belyukasztotta volna a saját mellét. Azért felszegett nyakkal járt állandóan, mintha egyenes karót nyelt volna.

Az udvarhölgyek közül az egyik széles bársonypárnán csillogó-ragyogó drága ékszereket hozott. Fehér, piros, kék és aranyszínben csillogtak azok a lila párnán. Jolánka nem állhatta meg, hogy közelebb ne lépjen, hogy megtekintse őket.

A másik nő arannyal-gyémánttal kirakott hosszú selyemruhát hozott, de olyan szépet, amelyet életében nem látott Jolánka.

A karót nyelt sápadt hoptester mozdulatlanul várt, míg Jolánka kigyönyörködte magát a drága holmikban, aztán repedtbögre-hangján megszólalt:

– Fridérik császár öfelsége küldi e jegyajándékokat és a menyasszonyi ruhát. Tíz bécsi szabó egy álló napig dolgozott a világ legszebb menyasszonyi ruháján.

– Ó, milyen gyönyörű mindez! – szólt barátságos hangon Jolánka, megfogadva Bujkó tanácsát. – Vidd mélységes hódolatomat a császár öfelségének.

A hoptester erre még jobban kiegyenesedett.

– Felséges császárom, ki uralkodásának hetvenedik esztendejében, istennek hála, jó egészségnek örvend, felette szereti az unokái közül a harmincharmadiknak született Hyppolit herceget, kegyelmes vőlegény uradat. Nem fukarkodott hát ajándékokban. A nagy császár és kísérete rövidesen megérkezik.

A két udvarhölgy hasonlított egymáshoz, lehet, hogy ikrek voltak. Az arcuk lapos volt, az orruk hegyes és fényes. Foguk előreállt, és kissé selypítettek. Az egyik, aki a menyasszonyi ruhát tartotta, olyan pukedlit csinált, hogy az orra majd a földet verte, s mély alázattal szólt:

– Jer velünk, úrnőm, a tükrös szobába, öltsd fel tündérszép menyasszonyi ruhádat.

– Add kezedet, hadd vezesselek! – mondta a másik, és Jolánkát kivezeték a teremből.

A hoptester egyedül maradt, de egyedül is éppolyan mereven állt, mintha tele lett volna ünneplő közönséggel a terem. Mintha az üres szék maga a császár lett volna, az oszlopok pedig főurak, főpapok. Kutya az ugatást, macska a nyávogást rég meguntta volna, de ez az ember mozdulatlanul állt, kezét hosszú botján pihentetve, melynek felső végén nagy aranycsörgő volt. Közben bejött két szolga, és a karosszéket hatalmas aranyozott trónszékkal cserélték ki. A hoptester szemgolyói meg se mozdultak. Annak köszönhette magas hivatalát, hogy órák hosszat tudott pislogás nélkül nézni, s a szeme golyója sem mozdult.

Nem lehetett másképp, mint hogy magában számolt, mert sem óra nem volt a teremben, sem jelet nem adtak sehonnan sem, és mégis éppen a kelendő szempillantásban mozdult meg. Nehéz csörgős botját felemelte, majd tizenháromszor a földhöz koppantottá, aztán repedt hangjával telekiáltotta az üres termet:

– A felséges császár belép!

Be is lépett a császár. Lépett egy öleset hosszú, vékony lábával. A kövér császárné alig bírta szaporázni utána a lépteket. Hosszú, vörös bársonyköntös volt a császáron, de úgy lógott rajta, mintha a cseh királytól kérte volna kölcsön. A feje is kicsiny volt. De jó, hogy nagyok voltak a fülei, mert másképp szemére csúszott volna a nagy, csúcsos korona. Ugyanis a korona drága dolog, nem lehet minden császár fejéhez külön szabni. Az meg, hogy ezer évig egyforma fejük legyen a császároknak, az igen szerencsés véletlen volna. A vén császár fején bizony akkora volt a korona, mintha szakajtó vékát borítottak volna rá. Szerencsére hetven esztendő alatt megtanult olyan ügyesen járni, hogy nem esett le a fejéről. Ringatta magát alatta, mint a fejükön kosarat cipelődő parasztasszonyok.

Császár és császárné helyet foglalt a trónszékben, melyből bizony a császárné foglalta el a nagyobbik részt, a császár csak szorzkodott mellette. Hyppolit herceg meg odaállt melléjük úgy, hogy a császárné kezét a vállán pihentethette. A trónszéket aztán előkelő urak és dámák fogták körül.

Mikor mindenki elfoglalta helyét, a hopmester ismét megmozdult, mint egy gépember, és hármat ütött a kövezetre.

– A fenséges menyasszony belép!

A következő pillanatban szétnyílt a függöny az oldalajtó előtt, és megjelent ott Jolánka. Szem nem látott olyan szépet. Az egész termen a csodálkozás moraja futott végig. A császárné sem állhatta meg szó nélkül.

– Ah, milyen csoda! – sóhajtott fel. De aztán elfordította a fejét, s fogai között sziszegte férjének: – Felháborító, hogyan lehet ilyen szép egy lány, aki nem is fejedelmi családból való.

Hyppolit ostobán nevetett, és nyalta a szája szélét örömeiben.

– Ugye, Hyppolitikám – súgta neki a császárné –, milyen csinos menyasszonyt szereztünk neked?

Jolánka odament a császári házaspár elé, s illően meghajolt.

– Nos, szép leányzó – kérdezte a császár –, elhatároztad, hogy legkedvesebb unokánkkal házasságra lépsz?

– Nagyobb öröm és megtiszteltetés nem érheti egy magyar főúr lányát – felelt Jolánka örömet színelve, de a hercegre ránézni nem tudott. Egy pillantást vetett csak rá, de érezte, ha még egyszer ránéz, tüstént kifut a teremből.

A császár most az ifjú herceghez fordult

– Kedves unokánk, Hyppolit, elhatároztad-e, hogy feleségül veszed e leányzót?

– Szívesen, felséges nagypapa, nagyon szívesen – kiáltotta a herceg, és nevetett hozzá: – Hihihih!

– Akkor menj a menyasszony mellé – mordult rá a császár –, hadd adom rátok apai áldásomat.

Hyppolit odafutott Jolánka mellé. Bújt volna közel hozzá szívesen, de az gondosan vigyázott, hogy még ruhája szegélyét se érintse, s szüntelen csak a mennyezetet nézte.

– Milyen szép pár! – sóhajtott a császárné. A császár pedig áldóan kinyújtotta kezét. Hosszú, aszott keze hihetetlen messze ért.

– Vegyétek, ím, atyai és császári áldásomat!

A kövér császárné is felpattant, és sürgölődve nyújtotta ő is fölédük tömpe ujjait.

– Legyetek mindig olyan szépek és boldogok, mint ebben a percben.

Hyppolit most kihúzta magát, kardjára csapott:

– Boldogok leszünk, szépek leszünk!

A kard azonban megütötte a bokáját, s nyomban utána felszisszent.

A hopmester ismét földhöz csapkodta botját

– Most pedig – szólt a császár – indulhatunk az esküvőre. – Az egész terem megmozdult, a császári pár is felkelt, csak Jolánka maradt mozdulatlan helyén. Könyörgő hangon szólt a császárnak:

– Jaj, felséges atyám, ne siessünk annyira! Nem ismerem a szokásaitokat, hátha valami ügyetlenséget követek el a szertartásban. Nem tarthatnánk előbb itt egy kis próbát?

– Próbát? – szólt a császár. – Hm! Próbát! Azt lehet. – Azzal tapsolt hármat. – Hé, pap! Pap, pap, pap! Gyere hamar!

A pap megjelent nagy könyvvel, kereszttel.

– Parancsol felséged?

– Égy kis próbát tartanánk, papom. Ügyes próbát, mert a magyar lány hátha elvétí a szertartást. Nos, rajta csak, rajta!

A pap hát szépen egymás mellé állította a mátkapárt.

– Így ni, éppen így álltok majd ott a templomban is, én meg így, az összekulcsolt kezeim között tartom a nagy könyvet, és megkérdem: „Mondd meg nekem, vőlegény, szereted-e a melletted álló hajadont, kit hitvesednek választottál?”

– Jaj de jó játék! – kiáltott boldogan az ifjú herceg. – Szeretem, szeretem, szeretem... – Nem lett volna ennek se vége, se hossza, csakhogy a császár megunt, és éktelen dühvel kiáltott drágalátos unokájára:

– Hallgass már, hallgass!

– Elég! Elééég! – kiáltott magából kikelve a császárné.

A herceg hát sértődötten elhallgatott, s a pap folytatta:

– Mondd meg nekem, menyasszony, szereted-e a jobboldon álló férfiút?

Jolánka köhintett egyet, kisvártatva még egyet, aztán harmadikat is, majd körülnézett segítséget keresve... És ebben a pillanatban nagy zörgés-dörgés hallatszott a kárpit mögül. Mindenki odatekintett. Akkor szétnyílt a függöny, s két császári katona csoszogott be, egy soha nem látott, éktelen nagy buzogányt cipelve.

– Felséges császár uram – szólt az egyik katona –, az égből hullott ránk ez a rettenetes buzogány.

– S rákötve ez a levél – toldotta a másik.

A császár elvette a levelet, majd a papnak nyújtotta.

– Olvasd, papom, olvasd hamar!

A pap szétgöngyölte a pergament, és fennhangon olvasott:

Seregemmel itt állok a vár alatt. Agyúim a falaknak irányítva, katonáim az ostromra készen. Ha a várat átadjátok, és Magyar Jolánkát a várban hagyjátok, békén eltakarodhattok. Ha ezt nem teszitek, halálotokat a várban lelitek. Ezt üzeni

Kinizsi Pál

- Szent egek, Kinizsi Pál! – kiáltott rémulten, a császár.
- Kinizsi itt van! – kiáltották egyszerre mind, s a teremben rettentő zűrzavar lett. Futott, ki merre látott,
- A várat tartani a végsőig! – parancsolt a császár. – Ha meg van szabad út, én megyek!...
- A várat védeni! – kiáltották. – A várat védeni! – És menekült mindenki a császár után.
- Felséges nagypapa! Nagymamaaaa! – kiáltott kétségbeesve a szerencsétlen vőlegény, és futott a nagyszülei után.
- Utoljára csak Jolánka maradt a teremben és Holubán.
- Nos, szép hölgy – szólt Holubán –, remélem követed vőlegényedet?
- Hahaha! – nevetett Jolánka. – Én? Szaladj te, ha az életed kedves!
- De Holubán megragadta a lány karját.
- Foglyom vagy! Parancsolom, hogy kövesd a császárt!
- Soha!
- Az a két katona rohant vissza, akik a buzogányt hozták, talán azért, hogy az urak útján ők is elosonhassanak.
- Kötözétek meg ezt a lányt – parancsolt rájuk Holubán –, vigyétek a császár után.
- A két katona megragadta Jolánkát, de ekkor dörgő hang töltötte be a termet:
- Megálljatok!
- Kinizsi Pál! – kiáltották a katonák, s elengedve Jolánkát, hanyatt-homlok rohantak ki.
- Kinizsi valóban ott állt az ajtóban. Egy pillanatra Holubán is elvesztette fejét rémületében. Mire pedig a kardjához kapott volna, Pál már ott termett, s megragadta a nyakát. Felemelte, megrázta úgy, hogy a kard kihullott kezéből.
- Fölösleges a kard, híres vitéz. Úgy bánok el veled, mint egykor azokkal az ebekkel.
- Könyörülj árva lelkemnek, örökké szolgád leszek!
- Van is neked lelked! – mordult rá Pál. – Hová hajítsalak, bitang?

A trónszék mögül most Bujkó dugta elő a fejét, majd a terem közepére szaladt, felnyitotta a vasajtót, mely Titusz feneketlen sírját takarta.

– Itt van a hulladékláda, uram – mondta készségesen.

Pál odavitte, és belehajította a kétségbeesetten jajgató vitézt.

– Szerencsés utazást! – kiáltotta utána Bujkó, és lecsukta ismét a nehéz ajtót.

Jolánka és Pál szótlánul néztek egymásra egy darabig. Aztán Pál széttárta karját.

– Jolánka!

A lány hozzáfutott, és a sok izgalomtól, félelemtől erejét veszítve esett karjaiba.

– Pál, csakhogy itt vagy végre! – S örömeben-e, vagy a kiállott sok szenvedés vett most rajta erőt – a hős vállára borult zokogva.

Mikor aztán újra felemelte fejét, nem akarta hinni, hogy valóság, amit könnyein át látott. Az ajtóban apja állt. Bajusza alatt mosolygott a komor tekintetű ember.

– Teringettét! – kiáltott. – Egyik rabló kezéből a másikéba kerül a lányom.

– Atyám! – kiáltott Jolánka, s boldogan futott hozzá.

– Megelőztél, ördögadta – dörmögött Magyar Balázs Kinizsi felé fordulva. – Úgy látom, nekem már nincs is más dolgom, mint áldásom adni rátok.

– Az egykori molnárlegény nem szálna már szemedben? – vágott rá Pál büszkén.

– Ej, ebugatta, teremtette! A szememre hányod? Nem volt az szálna akkor sem a szememben, csak ellenkeztem a királlyal. Mert mondta mindig, hogy adjam férjhez a lányom... Ne avatkozzék az én ügyeimbe, mondom magamban, ha király is... Vívódunk mi Mátyással mindig, de tudja, hogy nincs hübb embere nálam. Különben is nincs manapság híresebb ember Kinizsi Pálnál.

– Királyunk hogy van? – kérdezte egyszerre Pál is, Jolánka is.

– Szerencsések van. Láthatjátok nemsokára. A császár fiának szétvertük seregét. Király urammal sebesen jöttünk, hogy felszabadítsuk e várat. De mint látom, menyegzőre érkeztünk, nem csatára.

Trombitaszó hallatszott be a várfalokról, lovak dobogása, aztán kemény léptek a boltíves hosszú folyosón. Két harsonás lépett a terembe. Az ajtó mellett kétoldalt belefújtak hosszú harsonájukba, aztán két apród kardjával széttárta a kárpitot, és belépett Mátyás király. Utána kísérete, és a bent levőkkel egyszerre kiáltották:

– Éljen Mátyás király!
– Ezért a győzelemért is Kinizsit éltessetek – mondta a király. – Jer, vitézem, hadd öleljelek meg.

Pál odalépett a királyhoz, és mint két testvér összeölelkeztek.

– Király uram, a törökön háromszoros győzelmet arattunk – jelentette Pál. – Most hát itt vagyok, hogy kardom ne pihenjen, míg összeszedi erejét az új csatára.

– No, annyi időt azért adsz neki, ugye, uram – vágott közbe Magyar Balázs –, míg lakodalmát megtartja, és ifjú nejevel időz egy kicsit várában?

– Tehát lakodalom lesz mégis! – kiáltott örömmel a király. – Tudtam, hogy ez lesz a vége, jó öreg. No, hogy nászajándékot én is adjak, Kinizsi Pál, temesi főkapitánnyá teszek, légy déli határaink őrzője s rémítője mindenkor a töröknek.

– Köszönöm, uram! – felelt Pál meghajtván fejét. – Az új tisztség új erőt ad a csatákra. De ennél még egy nagyobb ajándékot is kérek. Amit a molnárlegénynek ígértél egykoron, azt a kupa bort idd meg a molnárlegénnyel, aki nem új csatákról akar szólni, hanem elmondani, amit a nép üzent tőle országod mélyéből, a szenvedő nép.

– Meghallgatlak, fiam. Lesznek Mátyás királynak békés esztendői is, mikor kard helyett az igazság mérlegét tartjuk kezünkben. Igyekszem most is, hogy egyik kezemben mindig az legyen.

Mátyás szeme most megakadt Bujkón, aki lisztes molnárruhájában belopózott az oldalajtón. Mikor Jolánka Pál vállára borult, eloldalgott, mondván magában, hogy rá itt semmi szükség. De most előmerészkedett megint

– Mi az, Bujkó! Hát te mért nem alszol? – kiáltott rá Mátyás. – Mire szerződöttél a királlyal, ördögfi?!

– Felséges uram – könyörgött Bujkó –, szabadíts fel engem a lustamesetség alól. Igen nehéz szolgálat az nekem. Büntess is meg, ha jónak látod, mert nem tartottam meg a szerződést.

– Atyám, királyom! – sietett Bujkó segítségére Jolánka. – Neki köszönhetem az életemet. Neki köszönhetjük, hogy Kinizsi Pál idejében érkezett. Nem büntetés, jutalom jár Bujkónak!

– Én biz megbüntettem – szólt mosolyogva a király –, nekem ilyen lusta nem kell. Büntetésből a temesi kapitányhoz adlak, legény. Majd az ráncba szed. Szigorú ember!

– Ki az? – kérdezte Bujkó ijedtében. Illetlen kérdés volt ez, de a király felelt rá:

– Kinizsi Pálnak hívják!

TARTALOM

1. Jónás, a nagy medve
2. Király és molnárlegény
3. Pásztortűz
4. Két fenevad
5. A király lustája
6. Villám
7. A zsák és a foltja
8. Bujkó és Mujkó
9. Az őrszem
10. Jolánka elalszik
11. Ellenség vagy jó barát?
12. A haditanács
13. Hahó! Barát!
14. Kinizsi! Kinizsi!
15. A császár foglyai
16. Ki népei vagytok?
17. Az aranykulcs
18. „Jó Magyarországnak cudar állapotja”
19. „Fut a szultán vad hada”
20. Holubán „bölc” terve
21. Aki másnak vermet ás
22. Kinizsi levele

ISBN 963 11 0674 8

Megjelent a Csehszlovák Szocialista Köztársaság és a Magyar Népköztársaság közös könyvkiadási egyezményének keretében. A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója Felelős szerkesztő Rónaszegi Miklós. Műszaki vezető: Gonda Pál. Képszerkesztő: Szecskő Tamás. Műszaki szerkesztő: Kormosán Gábor. Készült 69 800 összpéldányszámban. ebből 3000 példány a Madách Könyvkiadó (Bratislava) részére, a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó (Budapest) gondozásában. 9 (A/5) ív terjedelemben.

75-2861. Szikra Lapnyomda, Budapest
IF 2434 – e – 7678